I 8085

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ DIN BUCUREŞTI

LIMBA ROMÂNĂ

1

ANUL I
NOEMBRIE – DECEMBRIE
1952

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

0 IUL 2005

8085

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ

UCL 2014

LIMBA ROMÂNĂ

2022

NOEMBRIE – DECEMBRIE
1952

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

33339.

COMITETUL DE REDACȚIE

DIMITRIE MACREA (Redactor responsabil);
M. SADOVEANU; BARBU LĂZĂREANU;
G. ISTRATE; N. PASCU.

SUMAR

Pag.

DIMITRIE MACREA, Învățătura lui I. V. Stalin, îndreptar în desvoltarea și înflorirea activității lingvistice în țara noastră 5
TRAIAN SĂVULESCU, O minunată călăuză a muncii științifice. 13

GRAMATICĂ ȘI VOCABULAR

EMIL PETROVICI, Elementele slave din limba română — mărturie a legăturii istorice dintre poporul nostru și poporul rus. 19
DIMITRIE MACREA, Pe marginea discuțiilor asupra proiectului noii ortografii 25
E. VASILIU, Problema articolului și a funcțiilor sale în limba română 32

LIMBĂ ȘI LITERATURĂ

BARBU LĂZĂREANU, Din zicalele adunate de Mihai Eminescu. . . . 37
M. NOVICOV, Unele probleme ale stilului în lumina învățăturii tovarășului Stalin despre lingvistică. 40

PREDAREA LIMBILOR IN ȘCOALĂ

EMIL BOLDAN, Limba română în noile programe școlare. 47
N. PASCU, Pentru continua îmbunătățire a predării limbii ruse în școlile noastre. 52
L. BÁNYAI, Despre predarea limbii române în școlile minorităților naționale în lumina experienței școlii sovietice. 58

CRONICA ȘTIINȚIFICĂ

V. CHERESTEȘIU, Desbaterile asupra Dicționarului Limbii Române. . . . 65
I. RIZESCU, Sesiunea științifică comună a Institutului de Lingvistică al Academiei de Științe a U.R.S.S. și a Institutului de Istorie, Limbă și Literatură al Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a U.R.S.S., consacrată problemelor lingvisticii moldovenești. 70

Pag.

D. E. MIHALCI, Lingvistica de peste hotare (articol apărut în «Вопросы иазыкознаниа», 1952, Nr. 4). 73

V. I. BORCOVSCHI, Problemele sintezei limbii ruse contemporane («Совиетскаиа книга», 1951, Nr. 7). V. A. NICOLSCHI, Despre unele procedee de activizare a lucrărilor la limba rusă («Русскии язык в школе», 1951, Nr. 6). Z. I. SIDOROVA, Studiul lucrării lui I. V. Stalin «Marxismul şi problemele lingvisticii» în clasa a X-a a şcolii medii («Русскии язык в школе», 1952, Nr. 4). O. V. SUVACA, Despre rolul materialului intuitiv în predarea limbilor străine («Иностранне иазыкйи в школе», 1952, Nr. 3). Răspunsuri cititorilor («Русские яык в школе» 1951, Nr. 6). 78

ÎNVĂŢĂTURA LUI I. V. STALIN, ÎNDREPTAR ÎN DESVOLTAREA ŞI ÎNFLORIREA ACTIVITĂŢII LINGVISTICE ÎN ŢARA NOASTRĂ

DE

DIMITRIE MACREA

DIRECTOR ADJUNCT AL INSTITUTULUI DE LINGVISTICĂ

Munca ştiinţifică din ţara noastră cunoaşte astăzi o mare desvoltare creatoare în toate sectoarele ei.

Succesele ei se datoresc în primul rând condiţiilor deosebit de favorabile pe care Partidul Muncitoresc Român şi Guvernul R.P.R. le-a creat desvoltării ştiinţei şi culturii, precum şi faptului că marea majoritate a celor mai valoroşi oameni de ştiinţă au început să se orienteze tot mai mult în activitatea lor după concepţia materialismului dialectic, să-şi însuşească cuceririle ştiinţei sovietice şi să pună cunoştinţele şi puterea lor de muncă în slujba înfloririi Patriei şi a practicii construirii socialismului în ţara noastră.

In contrast isbitor cu regimul burghezo-moşieresc, duşman al culturii naţionale, statul nostru de democraţie populară acordă desvoltării lingvisticii o importanţă covârşitoare. Acest sprijin a crescut considerabil în urma apariţiei genialei lucrări a lui I. V. Stalin «Marxismul şi problemele lingvisticii». I. V. Stalin a arătat importanţa funcţiunii primordiale a limbii ca mijloc de comunicare şi schimb de idei pentru organizarea producţiei sociale şi a subliniat rolul ei în viaţa şi progresul societăţii. Geniala lucrare a lui I. V. Stalin constitue o puternică bază teoretică, atât pentru studiul limbii, cât şi un îndreptar pentru cultivarea ei necontenită. Astăzi, când milioane de oameni au fost smulşi din întunericul analfabetismului, când învăţătura marxist-leninistă cucereşte minţile şi inimile celor eliberaţi de exploatare, cunoaşterea cât mai adâncă a limbii de către cât mai mulţi înseamnează făurirea unui puternic «instrument de luptă şi desvoltare a societăţii» — cum numeşte I. V. Stalin limba. De aceea, Partidul Muncitoresc Român, călăuzindu-se de geniala învăţătură stalinistă, a acordat desvoltării lingvisticii o excepţională importanţă.

Sprijinul Partidului s'a manifestat în primul rând în domeniul ideologic, fiindcă de concepţia teoretică asupra limbii depinde felul de a studia limba şi de a-i recunoaşte rolul adevărat în societate. Ajutorul dat pe plan ideologic era cu atât mai necesar, cu cât lingvistica noastră a fost stăpânită până în ultima vreme de concepţii neştiinţifice, idealiste şi cosmopolite, care îi făceau progresul cu neputinţă. O demascare nimicitoare a acestor concepţii a fost făcută în articolul redacţional apărut în « Scânteia » din 25 Iulie 1951, sub titlul « Pentru înflorirea lingvisticii în ţara noastră », articol de mare valoare în munca viitoare a lingviştilor români, deoarece el analizează în mod pătrunzător cauzele care au provocat situaţia nesănătoasă de stagnare de până acum din lingvistica noastră.

Dacă în trecutul cultural au existat unii lingvişti patrioţi, ca Al. Cihac, B. P. Haşdeu, Al. Lambrior, H. Tiktin şi alţii, care s'au ocupat cu dragoste de problemele limbii române, căutând ca prin studii ştiinţifice să contribue la închegarea şi îmbogăţirea ei, după primul război mondial lingvistica română s'a înfeudat influenţei otrăvitoare a cosmopolitismului. Majoritatea lingviştilor au adoptat diferite teorii idealiste şi cosmopolite importate din apus, în deosebi ale lingvistului F. de Saussure şi ale urmaşilor săi, structuralıştii. Aceste concepţii privesc limba în mod static, în afara timpului, ruptă de istoria poporului care a creat-o şi o vorbeşte. Modificările în limbă erau considerate ca spontane şi întâmplătoare. Limba era ruptă de vorbire şi mai ales de gândire. Lingvistica avea « drept unic şi adevărat obiect limba considerată în ea însăşi, pentru ea însăşi »— cum spunea de Saussure — sau ştiinţa unor semne fără înţeles, cum o defineau structuralıştii. « Toate aceste teorii urmăreau, în fond, — scrie ziarul « Scânteia » — să răpească limbii caracterul ei de instrument de luptă şi de desvoltare a societăţii. Ele sprijineau politica anticulturală, obscurantistă şi antinaţională a regimului burghezo-moşieresc ». Lingviştii români idealişti şi cosmopoliţi, slujitori devotaţi ai regimului burghezo-moşieresc, foloseau limba şi lingvistica pentru acţiuni şovine şi reacţionare în interesul clasei exploatatoare.

Teoriile idealiste au constituit o frână serioasă în desvoltarea lingvisticii noastre, ele împiedicând pe lingvişti să urmărească rezolvarea problemelor importante ale acestei ştiinţe. Aşa se explică de ce nu avem până azi o gramatică ştiinţifică a limbii române, un dicţionar ştiinţific, deşi s'a lucrat la el mai bine de 80 de ani fără succes, o ortografie ştiinţifică, dece nu avem un studiu satisfăcător asupra limbii române contemporane, un studiu al limbii marilor noştri scriitori, studiile existente asupra istoriei limbii privind numai limba veche. In universităţi, studiul literaturii se făcea separat de cel al limbii, despărţindu-se în mod arbitrar conţinutul de forma în care el se realizează, adică de bogăţia limbii, care este forma naţională a culturii. Tot astfel se explică de ce, în şcoală, limba română şi limbile străine se învăţau cu totul neştiinţific, iar elevii şi studenţii, ieşind din şcoli, vorbeau şi scriau cu greşeli gramaticale şi ortografice. Lucrările lui I. V. Stalin au arătat că la baza învăţăturii unei limbi stă studiul gramaticii căci « toc-

mai datorită gramaticii limba capătă posibilitatea de a îmbrăca gândurile umane în învelişul material al limbii ».

După eliberarea ţării noastre de către glorioasa armată sovietică şi cucerirea puterii politice în stat de către clasa muncitoare, lingviştii noştri putând studia marxism-leninismul, au încercat să-l aplice în lingvistică. Dar unii dintre ei continuând să meargă pe drumul idealismului şi însuşindu-şi fără spirit critic ideile lui N. I. Marr, un vulgarizator al marxismului şi un idealist în acelaşi timp, lingvistica noastră nu a putut face progrese, deoarece concepţiile majorităţii lingviştilor noştri au rămas mai departe sub influenţa idealismului. Abia după apariţia genialei lucrări a lui I. V. Stalin « Marxismul şi problemele lingvisticii » s'a dat o lovitură nimicitoare idealismului în lingvistică, în general, şi marrismului în special, şi s'a indicat cu preciziune şi claritate drumul just al creaţiei ştiinţifice în lingvistică.

Cât de puternică a fost influenţa idealismului apusean în formaţia intelectuală a lingviştilor noştri, o dovedeşte faptul că, deşi dispuneau de cel mai preţios ajutor pentru aplicarea marxismului în lingvistică, prin apariţia lucrării lui I. V. Stalin, ei nu s'au putut desprinde de pe vechile lor poziţii. O dovadă elocventă o constitue faptul că lingvişti cu funcţiuni de răspundere, ca Iorgu Iordan, Al. Rosetti şi Al. Graur, nu şi-au revizuit vechile lucrări în lumina învăţăturii lui I. V. Stalin, iar în cursurile lor universitare combăteau numai formal idealismul, dar în realitate ei erau încă puternic stăpâniţi de el. « Atitudinea lipsită de spirit critic şi autocritic curajos, profund şi sincer a unor lingvişti ca Iorgu Iordan, Al. Rosetti, Al. Graur ş. a. trebue căutată în rămăşiţele vechilor idei care i-au împiedicat să înţeleagă adâncimea lucrărilor lui I. V. Stalin despre lingvistică, şi în îndepărtarea lor de viaţă, de limba vie a poporului, de necesităţile practice în privinţa limbii, cărora trebue să le dea răspuns lingvistica. Faptele dovedesc că ei au pornit în mod superficial la studierea şi aplicarea marxism-leninismului în general şi a lucrării lui I. V. Stalin în special. Aşa se explică de ce aceşti lingvişti stagnează, de ce multe lucrări au o valoare ştiinţifică redusă » (Scânteia). Din această cauză, cu ocazia reorganizării din Iunie 1952 a Institutului de Lingvistică din Bucureşti, Prezidiul Academiei R. P. R. i-a înlăturat din conducerea Institutului şi ultimii doi au fost înlăturaţi şi din învăţământ.

Lupta împotriva rămăşiţelor idealiste şi cosmopolite în lingvistică este o condiţie de bază a înfloririi lingvisticii noastre. Aşa cum foarte just a subliniat Acad. Traian Săvulescu, Preşedintele Academiei R.P.R., în cuvântul de încheiere a Sesiunii lărgite a Secţiunii a VI-a din 2—4 Iulie 1951, « nu trebue făcută nicio concesiune pe frontul ideologic, nici un colţişor să nu fie ascuns, mai ales în domeniul limbii, ca şi în cel istoric şi filosofic, pentru teorii false, pentru concepţii duşmănoase clasei muncitoare ».

Apreciind marele rol al lingviştilor în crearea culturii socialiste, Partidul ne cheamă la o intensă activitate de creaţie ştiinţifică, la muncă rodnică de îmbogăţire a tezaurului culturii noastre naţionale pe baza genialelor învăţături staliniste

cu privire la lingvistică. Valorificând în mod critic tradiţiile progresiste ale lingvisticii noastre din trecut, lingviştii au datoria să redea poporului ceea ce i-a fost ascuns sub regimul burghezo-moşieresc.

★

Politica Partidului, de stimulare şi sprijinire a creaţiei ştiinţifice şi artistice, s'a răsfrânt în modul cel mai rodnic şi asupra cercetărilor lingvistice. Partidul şi Guvernul au pus şi continuă să pună la dispoziţie, fără rezervă, toate fondurile necesare pentru sprijinirea şi desvoltarea activităţii lingviştilor. A fost creat Institutul de Lingvistică al Academiei R.P.R. la Bucureşti, cu o secţie la Iaşi, a fost creat Institutul de Lingvistică din Cluj, s'a înfiinţat Societatea de Ştiinţe Istorice, Filologice şi Folklor cu filiale în toată ţara; s'au editat reviste şi publicaţii lingvistice; s'a cerut ridicarea din sânul facultăţilor de filologie a unui număr cât mai mare de tineri care să se consacre cercetărilor lingvistice în lumina materialismului dialectic. Prin toate aceste măsuri s'a urmărit ridicarea lingvisticii la adevărata ei valoare de ştiinţă a limbii naţionale şi curmarea situaţiei umilitoare în care ea se găsea sub regimul burgheziei şi moşierimii.

Numeroase manifestări publice au arătat că preocupările lingvistice în ţara noastră se bucură astăzi de un puternic sprijin şi că ele au un larg ecou în sânul masselor largi ale poporului. Genialele lucrări ale lui I. V. Stalin au făcut să crească enorm interesul pentru problemele limbii. Presa zilnică şi periodică a publicat numeroase articole cu privire la problemele tratate în lucrările lui I. V. Stalin despre limbă.

Aceste lucrări geniale au dat naştere unei frământări creatoare în rândurile intelectualilor şi cercetătorilor din toate ramurile de ştiinţă şi mai ales în rândurile lingviştilor şi profesorilor care predau limba şi literatura în şcoli. Nenumărate au fost conferinţele ţinute în ţară asupra lucrărilor lui I. V. Stalin. Pentru întâia oară în ţara noastră, preocupările lingvistice au luat un accentuat caracter de masă.

In Martie 1951 şi în Martie 1952, Academia R.P.R. a desbătut pe larg — în sesiunile ei ştiinţifice—lucrările lui I. V. Stalin. Secţiunea a VI-a de Ştiinţa Limbii, Literaturii şi Artei a Academiei R.P.R., împreună cu Ministerul Invăţământului Public şi Uniunea Scriitorilor, au organizat în zilele de 2, 3, 4 Iulie 1951 mari desbateri asupra acestei lucrări şi a sarcinilor care decurg din aplicarea ei în diferite sectoare de muncă.

Sarcina principală de ordin imediat, trasată Institutelor de Lingvistică în Sesiunea Secţiunii a VI-a, a fost soluţionarea în strânsă colaborare cu Ministerul Invăţământului Public, a problemelor ridicate de necesităţile şcolii noastre. Aceste probleme sunt: alcătuirea de manuale şi metodici de predare a limbii române şi a limbilor străine în şcolile româneşti şi ale minorităţilor naţionale; alcătuirea unui dicţionar al limbii române pentru elevi şi studenţi; alcătuirea unei gramatici ştiinţifice a limbii române; alcătuirea unui dicţionar ruso-român şi româno-

rus şi a unei gramatici comparative a limbilor română şi rusă; alcătuirea noii ortografii a limbii române; îmbunătăţirea predării gramaticii în şcoli în lumina învăţăturii staliniste despre importanţa gramaticii în studierea limbii; studierea în şcoli a lucrărilor lui I. V. Stalin despre limbă. Sesiunea a accentuat în mod deosebit sarcina Institutelor de Lingvistică ale Academiei R.P.R., de a da cea mai mare atenţie pregătirii cadrelor, formării de tineri specialişti, de a atrage în activitatea pe tărâmul lingvisticii cercuri cât mai largi de profesori şi învăţători.

Cele mai multe din aceste sarcini au început să fie aduse la îndeplinire abia după reorganizarea Institutului de Lingvistică din Bucureşti în Iunie 1952. A fost alcătuit şi publicat pentru o largă desbatere publică, proiectul de ortografie a limbii române. Gramatica limbii române se găseşte astăzi într'un stadiu avansat de lucru, astfel că va fi publicată la începutul anului 1953. Se alcătueşte Dicţionarul limbii române pentru elevi şi studenţi (sistem Ojegov), precum şi Dicţionarul ruso-român. S'a început redactarea Dicţionarului explicativ al limbii noastre literare, al cărui prim volum se va publica în cursul anului 1953, iar restul de 3 volume vor apare până la sfârşitul cincinalului.

Dicţionarele româno-rus şi român-maghiar sunt în redactare şi vor apare în cursul anului 1953.

S'a hotărît reorganizarea publicaţiei lingvistice « Studii şi Cercetări Lingvistice » şi înfiinţarea revistei « Limba Română », astfel ca ele să devină cu adevărat o tribună de propagare a principiilor lingvistice materialiste.

Revista « Cum vorbim » (redactor responsabil Al. Graur) nu şi-a îndeplinit sarcinile trasate, manifestând tot timpul tendinţe antimarxiste şi vulgarizatoare. Discuţia despre « Cum să ne salutăm » a fost semnificativă în acest sens. Revista ocolea problemele mari, principiale, ale lingvisticii şi neglija problemele de gramatică, dar în schimb acorda o importanţă exagerată vocabularului şi semanticii, ocupându-se de înţelesul unor cuvinte şi expresii ca: Balamuc, Musca şi vătraiul, Cleiu, Şlagăr, A la turca, Hap, etc. Revista avea grave lipsuri prin neglijarea legăturii cu şcoala, cu problemele practice ale predării limbii în şcoli. Ea n'a înţeles să tragă concluziile necesare din experienţa şcolii sovietice şi nici din învăţătura lui I. V. Stalin despre limbă ca factor social şi nu a apreciat rolul limbei ca instrument de luptă în desvoltarea societăţii.

★

Gravele greşeli şi lipsuri ale revistei « Cum vorbim » au impus încetarea apariţiei ei, iar Academia R.P.R., în cadrul acţiunii de reorganizare a Institutului de Lingvistică din Bucureşti, a hotărît editarea acestei noi reviste, « Limba Română », care apare astăzi.

Mari şi complexe sunt sarcinile revistei noastre. « Limba Română » va combate şi înlătura, în primul rând, rămăşiţele dăunătoare ale idealismului şi marrismului în lingvistica noastră şi va sprijini în mod hotărît munca de introducere şi desvoltare a marxismului în lingvistică. A introduce marxismul în lingvistică înseamnă a adânci lucrările clasicilor marxismului despre limbă şi în primul rând a

învăţăturii lui I. V. Stalin. Ea însemnează apoi folosirea izvoarelor bogate ale lingvisticii sovietice care, în urma apariţiei lucrării lui I. V. Stalin a făcut progrese măreţe. Revistele sovietice de specialitate, care publică lucrările unor lingvişti ca V. V. Vinogradov, A. S. Cicobava, V. F. Şişmarev, V. A. Zveghinţev, S. Serebrennicov, V. I. Borochobschi şi alţii, sunt pentru lingviştii români de cel mai mare folos, acum când ei încep munca creatoare de introducere a marxismului în lingvistică.

Lupta teoretică împotriva idealismului şi a structuralismului, pe lângă valoarea ei ştiinţifică, are şi o mare importanţă politică, deoarece lingviştii idealişti şi semantici s'au pus în slujba imperialismului care urmăreşte deslănţuirea unui nou război mondial. « Teoriile » propagate de lingviştii americani, ca Richards sau Ogden, susţin dreptul de supremaţie a limbii engleze în lume. Ele fac parte integrantă din teoriile rasiste americane, din pretenţiile de justificare a superiorităţii rasei anglo-saxone. Filologia semantică se demască a fi o unealtă a politicii de expansiune, de nimicire a independenţei altor popoare, de cucerire a dominaţiei mondiale, dusă de imperialismul americano-englez.

In opoziţie cu aceste teorii care însemnează un atentat la libertatea şi independenţa popoarelor, lucrările lui I. V. Stalin sunt un îndemn la desvoltarea şi întărirea limbii naţionale.

« Limba Română » va desbate problemele limbii noastre în lumina învăţăturii staliniste despre limbă. Ea va cuprinde rubrici permanente privind problemele de bază ale ştiinţei limbii, gramatica, vocabularul, ortografia, limba şi literatura, metodica predării limbii în şcoală, etc.

« Limba Română » va acorda o atenţie specială problemelor în legătură cu predarea în şcoli a limbii române, a limbii ruse, a limbilor minorităţilor naţionale şi a limbilor străine, deoarece în acest sector s'au constatat serioase lipsuri. Programele şcolare şi manualele din trecut nu au dat destulă importanţă gramaticii în predarea limbii, nu au legat temeinic studiul gramaticii de desvoltarea gândirii elevilor şi nu au ţinut suficient seama de evoluţia istorică a limbii. O lipsă serioasă este aceea că nu s'a dat importanţa cuvenită limbii noastre contemporane şi literaturii clasice româneşti. Majoritatea bucăţilor de lectură din manuale au fost până acum traduceri.

Aceste lipsuri, ca şi cele ce se constată în predarea limbii ruse în şcoli sau a limbii române şi a limbilor materne în şcolile minorităţilor naţionale, impun lingviştilor obligaţia de a ţine un permanent contact cu problemele practice ale învăţământului în domeniul predării limbilor în şcoală. De aceea « Limba Română » îşi propune să facă cunoscută şi să generalizeze experienţa rodnică a şcolii sovietice şi a şcolii noastre în domeniul predării limbilor. Pentru îndeplinirea acestei importante sarcini, ea are nevoie de concursul activ şi neprecupeţit al tututor profesorilor şi învăţătorilor din şcolile de toate gradele, care, împărtăşind altora experienţa lor, vor ajuta progresul învăţării limbii române şi vor contribui la ridicarea nivelului cultural al masselor.

« Limba Română » va acorda în coloanele ei un loc important problemelor în legătură cu învăţarea în şcoli a limbii şi literaturii ruse. Ajutorul imediat pe care lingviştii trebue să-l dea prin alcătuirea unei metodici de predare, a unui dicţionar ruso-român şi româno-rus, şi a unei gramatici comparative a celor două limbi, trebue completat cu un permanent schimb de experienţă în domeniul predării limbii ruse.

Insuşirea limbii ruse se face cu totul pe alte temeiuri şi cu alte obiective decât răspândirea de către simbriaşii lui Ford şi Morgan a limbii engleze în lume. Odată cu răspândirea limbii ruse se răspândeşte nobila ideologie leninist-stalinistă a prieteniei între popoare, a egalei îndreptăţiri a popoarelor mari şi mici la o limbă şi o cultură naţională proprie. Cunoaşterea limbii ruse înseamnează cunoaşterea în original a genialelor opere ale lui Lenin şi Stalin, cunoaşterea nemuritoarelor opere ale culturii progresiste ruse, cunoaşterea tezaurului nesecat al ştiinţei ruse şi sovietice puse în slujba păcii şi prieteniei între popoare.

Marele rol pe care îl au poeţii şi scriitorii în opera de îmbogăţire a limbii, în sporirea expresivităţii şi a măestriei ei artistice, ne impune să dăm literaturii nu numai o deosebită atenţie critică în coloanele acestei reviste, ci şi un sprijin efectiv în rezolvarea problemelor legate de folosirea justă a lexicului, a imaginii artistice, a stilului literar şi a gramaticii. Concepţia greşită care a dominat şi la noi că pentru a scrie literatură este nevoie numai de « talent » şi de nimic altceva, trebue să facă loc convingerii că a scrie opere destinate marilor masse muncitoare presupune cunoaşterea bogăţiei limbii, folosirea justă a gramaticii, întrebuinţarea sugestivă a imaginilor. O operă literară isbutită nu poate fi decât aceea care nu « creează » gramatică după « talentul » arbitrar al scriitorului, ci care este scrisă într'o limbă artistică înţeleasă de cât mai mulţi, adică mai aproape de limba vie a poporului.

Invăţătura stalinistă despre limbă a ridicat pentru lingvişti probleme şi sarcini noi şi multiple. Ele nu pot fi rezolvate decât printr'o activitate complexă în care să se oglindească toate aspectele legate de studiul naturii limbii, al rolului ei social, al importanţei ei ca factor naţional şi educativ, al învăţării ei în şcoli, al folosirii limbii în literatură şi în viaţa de toate zilele.

Aducerea la îndeplinire a acestor sarcini numeroase nu va fi posibilă fără colaborarea largă a întregii noastre intelectualităţi militante. Astăzi prin ajutorul şi exemplul măreţ al Uniunii Sovietice şi prin sprijinul Partidului Muncitoresc Român, problemele de lingvistică nu mai sunt preocuparea unor specialişti izolaţi, ci a unor cercuri largi de oameni ai muncii, care privesc cu dragoste şi interes lupta pentru apărarea şi desvoltarea limbii române. De aceea revista noastră nu-şi va mărgini colaborarea la un cerc restrâns de specialişti, ci va cere sprijinul unui număr cât mai mare de oameni ai muncii, de profesori, învăţători, studenţi, scriitori, artişti, pedagogi, publicişti, activişti ai frontului ideologic şi tuturor celor care iubesc problemele în legătură cu desvoltarea cât mai bogată şi mai eficace a limbii noastre.

Desbaterea problemelor de lingvistică, trebue să aibă un caracter de massă. Progresul lingvisticii este strâns legat de antrenarea în preocupările ei a massei largi a intelectualităţii progresiste. Ca o pildă vie ne poate servi larga discuţie publică despre limbă care a avut loc în Uniunea Sovietică în Mai 1950 şi care a culminat prin luminoasa intervenţie a lui I. V. Stalin. Subliniind ecoul imens al lucrării lui I. V. Stalin scrisă cu acest prilej, profesorul A. S. Cicobava scrie: « In întreaga istorie a omenirii problemele teoretice ale limbii nu au fost niciodată obiectul unui asemenea interes din partea a milioane de oameni ».

Indemnând pe învăţători să susţină cu dragoste studiul limbii române, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej a spus: « Trebue să se acorde o deosebită atenţie studierii în şcoli a limbii române, făurită de popor prin eforturile a zeci de generaţii; a literaturii progresiste, clasice şi contemporane, care oglindeşte năzuinţele poporului, lupta şi cuceririle sale; a istoriei României, care înfăţişează lupta de veacuri a poporului pentru libertate ».

Urmărind să traducă în viaţă îndemnurile luminoase ale Partidului şi ale iubitului conducător al Partidului, Guvernului şi poporului nostru, revista « Limba Română », cu sprijinul activ al militanţilor culturii, va contribui la realizarea şi popularizarea muncii lingviştilor noştri, la sporirea dragostei pentru cultivarea limbii în marile masse, la adâncirea lucrărilor despre limbă ale lui I. V. Stalin, la desvoltarea şi perfecţionarea învăţământului limbii în şcoală.

Limba fiind o creaţie a întregului popor — cum ne învaţă I. V. Stalin — şi un puternic instrument de luptă pentru desvoltarea societăţii, întreg poporul muncitor este interesat în studiul şi cultivarea limbii naţionale, în desvoltarea şi îmbogăţirea ei necontenită. Socialismul pe care-l construim asigură condiţiile înfloririi limbii naţionale, aşa cum se vede din exemplul luminos al Uniunii Sovietice, patria iubită a naţionalităţilor, care a creat toate condiţiile pentru desvoltarea şi înflorirea limbilor naţionale şi a culturii în aceste limbi.

Cultivarea limbii în lumina concepţiei staliniste, folosirea ei deplină ca armă de luptă pentru ridicarea culturală a masselor muncitoare va deveni un puternic instrument de întărire a patriotismului, de educare a tinerei generaţii şi a tuturor oamenilor muncii în spiritul dragostei de patrie, a devotamentului faţă de cauza nobilă a construirii socialismului în ţara noastră şi a întăririi lagărului păcii în lumea întreagă.

Pornim la drum însufleţiţi de aceste măreţe învăţături şi de voinţa de a ne îndeplini cu cinste sarcinile ce le avem în faţă.

O MINUNATĂ CĂLĂUZĂ A MUNCII ŞTIINŢIFICE *)

DE

ACADEMICIAN TRAIAN SĂVULESCU
PREŞEDINTELE ACADEMIEI R.P.R.

S'au împlinit doi ani dela publicarea genialei lucrări a lui I. V. Stalin « Marxismul şi problemele lingvisticii ».

In acest scurt interval, imensa însemnătate a acestei lucrări s'a vădit tot mai mult; lucrarea tovarăşului Stalin a marcat un punct de cotitură în ştiinţa limbii, deschizându-i larg căile unui continuu progres pe baza materialismului dialectic, a dat un uriaş avânt desvoltării ştiinţei din U.R.S.S., din ţările de democraţie populară şi constitue un îndreptar măreţ în lupta oamenilor de ştiinţă progresişti din lumea întreagă. « Marxismul şi problemele lingvisticii » este astăzi o lucrare de căpătâi pentru oamenii de ştiinţă care îşi consacră eforturile activităţii paşnice creatoare, progresului societăţii.

Rezolvând problemele fundamentale ale lingvisticii, marele corifeu al ştiinţei, I. V. Stalin, a îmbogăţit cu teze de o excepţională însemnătate teoretică şi practică tezaurul concepţiei materialist-dialectice, a desvoltat în mod genial învăţătura marxistă despre baza şi suprastructura societăţii, elaborând o teorie unitară şi completă despre suprastructură, despre uriaşul rol activ pe care îl îndeplineşte în societate.

Apariţia genialei opere a tovarăşului Stalin a dat un puternic avânt şi a devenit o călăuză permanentă în munca ştiinţifică a Academiei Republicii Populare Române.

Academia R.P.R. a convocat o sesiune generală ştiinţifică în Martie 1951 şi în lumina lucrării tovarăşului Stalin despre marxism în lingvistică, a analizat întreaga ei activitate, stabilindu-şi sarcinile ei de viitor în slujba construirii socialismului.

---

*) Articol apărut în ziarul « Scânteia » Nr. 2379 din 20 Iunie 1952.

Academia R.P.R. îşi pune ca principală sarcină contribuţia cât mai puternică a construirea şi desvoltarea bazei şi suprastructurii socialiste. Călăuzindu-se după învăţăturile tovarăşului Stalin, după exemplul măreţ al ştiinţei sovietice şi îndrumată cu dragoste de Partidul Muncitoresc Român, Academia orientează pe oamenii de ştiinţă să lege strâns munca teoretică de problemele practicii, să ajute prin cercetările ştiinţifice la rezolvarea marilor probleme ale construirii socialismului, la înfăptuirea politicii partidului, de industrializare socialistă şi electrificare a ţării, de desvoltare şi reconstrucţie a agriculturii pe baza socialismului.

Planurile de lucru ale Academiei R.P.R. pe anul 1951, ca şi pe anul 1952, au fost alcătuite în colaborare cu ministerele, întreprinderile şi institutele de proiectări, în colaborare cu oamenii practicii, pe baza principiului stalinist al legăturii organice între ştiinţă şi producţie. In felul acesta, s'au creat condiţii pentru o mai directă şi mai rodnică participare a oamenilor de ştiinţă la rezolvarea problemelor tehnico-ştiinţifice ale procesului de producţie din fabrici, uzine, de pe şantierele construcţiilor socialismului, canalul Dunăre-Marea Neagră, hidrocentrala « V. I. Lenin », etc.

Călăuzindu-se după exemplul măreţelor realizări ale ştiinţei sovietice şi aplicând într'o măsură mai largă cuceririle ei, oamenii de ştiinţă au obţinut o serie de rezultate însemnate în lupta pentru desvoltarea forţelor productive ale patriei noastre.

Astfel, în fizică, metalurgie, energetică, mecanică, au fost elaborate proiecte pentru diferite aparate necesare industriei socialiste. Aceste proiecte au şi fost predate pentru a fi introduse în producţie, ministerelor şi întreprinderilor respective. In geologie, s'au făcut prospecţiuni de zăcăminte importante, necesare desvoltării industriei grele.

Cercetările în domeniul agrobiologiei şi agrotehnicii, pe baza principiilor lui Miciurin şi Lîsenco, contribue la creşterea şi îmbunătăţirea calitativă a producţiei agricole. In domeniul medicinii, s'au elaborat măsuri de protecţie contra unor boli profesionale, s'au introdus noi metode de tratare a unor boli, etc., ceea ce a contribuit la creşterea nivelului sanitar al poporului muncitor.

Analizând critic şi autocritic realizările obţinute, precum şi lipsurile activităţii pe tărâmul ştiinţei, Sesiunea Academiei R.P.R. din Martie 1952 prin Hotărîrea adoptată, a stabilit o serie de măsuri concrete pentru îmbunătăţirea cercetării ştiinţifice în ţara noastră — şi îndeosebi pentru legarea şi mai strânsă a muncii ştiinţifice cu sarcinile construcţiei socialiste. In această privinţă este deosebit de însemnată Hotărîrea Sesiunii de a se înfiinţa un « Comitet de sprijinire a marilor construcţii ale socialismului şi a întreprinderilor de bază din R.P.R. ».

★

Lucrarea genială a tovarăşului Stalin, clarificând ştiinţific toate problemele fundamentale ale lingvisticii — problema esenţei limbii, a caracterului ei ca fenomen social, a căilor şi legilor ei de desvoltare, a raporturilor ei cu producţia şi cu gândirea, etc., etc. — a însemnat o cotitură radicală în ştiinţa limbii.

Academia R.P.R. s'a străduit să folosească acest tezaur de învăţătură pentru desvoltarea lingvisticii în ţara noastră. Pentru aplicarea învăţăturilor tovarăşului Stalin la studiul limbii române, pentru îmbunătăţirea metodelor de predare în şcoli a limbii române şi a limbilor materne ale minorităţilor naţionale, Academia R.P.R. a organizat în Iulie 1951 o sesiune specială a Secţiunii de Ştiinţă a limbii, Literatură şi Arte, împreună cu Ministerul Invăţământului Public şi cu Uniunea Scriitorilor. Desbaterile acestei sesiuni la care au participat, înafară de lingvişti, numeroşi profesori, învăţători, scriitori, oameni ai culturii, au subliniat din nou uriaşa importanţă a aplicării învăţăturilor cuprinse în lucrarea lui I. V. Stalin despre lingvistică, pentru desvoltarea şi justa orientare a ştiinţei limbii şi a tuturor ramurilor ştiinţei din ţara noastră.

La această sesiune, s'au precizat şi trasat sarcinile lingviştilor dela noi în legătură cu problemele învăţământului, întocmirea gramaticii, a proiectului de ortografie, a dicţionarului limbii române, redactarea manualelor şcolare de limbă şi literatură.

Sesiunea a obţinut rezultate rodnice prin faptul că ea a demascat şi combătut concepţiile idealiste în lingvistică, influenţele marriste, saussuriene, structuraliste, cosmopolite în lingvistica noastră, subliniind cu putere că aceste concepţii frânează desvoltarea lingvisticii.

După această sesiune, munca în domeniul lingvisticii a început să se înviroreze. Majoritatea lingviştilor, înţelegând că lingvistica noastră a mers în trecut pe un drum greşit şi fiind hotărîţi să slujească poporul, au depus sforţări pentru însuşirea şi aplicarea învăţăturii staliniste despre limbă. S'au obţinut o serie de realizări; programele de predare a limbii române şi a minorităţilor naţionale în şcolile medii, precum şi planurile de învăţământ pentru institutele superioare, au fost restructurate; în programul şcolar în clasa a XI-a s'au introdus lecţii speciale, care tratează despre învăţătura stalinistă cu privire la lingvistică; dicţionarul limbii române în curs de întocmire de către Academia R.P.R. a fost supus unei revizuiri radicale, urmând ca un volum să fie publicat încă în anul acesta; a fost întocmit proiectul de ortografie a limbii române pe care Academia R.P.R. îl supune unei largi discuţii publice.

In obţinerea acestor realizări, rolul hotărîtor îl are orientarea ideologică materialistă care este însuşită de tot mai mulţi oameni de ştiinţă, în deosebi în urma studierii şi discutării lucrării tovarăşului Stalin despre lingvistică.

Indrumând şi sprijinind puternic şi multilateral activitatea ştiinţifică din ţara noastră, Partidul Muncitoresc Român învaţă pe oamenii de ştiinţă să aşeze la temelia întregii lor activităţi concepţia materialismului dialectic. Incă în 1948, la prima sesiune generală a Academiei R.P.R. tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej a arătat că cercetătorii din ţara noastră vor găsi în ştiinţa marxist-leninistă o călăuză sigură, un sprijin pentru eliminarea influenţelor culturii burgheze — şi că, punând la temelia activităţii lor materialismul dialectic, oamenii de ştiinţă vor contribui la creşterea avântului ştiinţific în patria noastră.

In opera sa « Marxismul şi problemele lingvisticii » I. V. Stalin subliniază importanţa deosebită a luptei de opinii, rolul criticii şi autocriticii în desvoltarea oricărei ştiinţe.

Tovarăşul Stalin înfierează cu putere pe acei oameni de ştiinţă « daţi cu lac » care nu suferă critica şi nu vor să-şi lichideze greşelile, care tind să se închidă în carapacea lor şi creează o atmosferă de gâtuire a criticii şi autocriticii.

Urmând îndemnul tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej de a folosi din plin această învăţătură de mare însemnătate a tovarăşului Stalin şi inspirându-se din marile desbateri ştiinţifice din U.R.S.S., Academia R.P.R. urmăreşte ca schimbul creator de păreri în problemele ştiinţifice, critica şi autocritica să constitue o parte integrantă, o metodă obişnuită în activitatea şi viaţa institutelor noastre de cercetări.

Introducerea şi folosirea tot mai curajoasă a criticii a contribuit în mare măsură la progresele făcute în lupta pentru lichidarea lipsurilor pe care le mai avem, pentru orientarea ideologică justă, materialistă a ştiinţei, pentru combaterea şi lichidarea rămăşiţelor idealismului şi cosmopolitismului în diferite domenii ale ştiinţei.

Hotărîrea Sesiunii Academiei R.P.R. din Martie a. c. subliniază că, « numai printr'o atitudine combativă de pe poziţiile materialismului consecvent şi a ştiinţei adevărate, pot fi izgonite din ştiinţă, idealismul şi metafizica ». Situându-se pe aceste poziţii, numeroşi oameni ai ştiinţei au scos la iveală şi au criticat o serie de lipsuri existente încă în activitatea ştiinţifică, au luat atitudine fermă împotriva rămăşiţelor şi influenţelor idealiste şi cosmopolite din diferite ramuri ale ştiinţei. A reeşit că, în activitatea Institutului de Lingvistică din Bucureşti şi în munca unor lingvişti ca Al. Rosetti, Al. Graur, Iorgu Iordan, există deficienţe deosebit de serioase. Având o poziţie antiştiinţifică, idealistă şi retrogradă, precum şi o atitudine intolerantă faţă de critică, ei s'au pus în mod perseverent deacurmezişul eforturilor Academiei R.P.R. şi ale lingviştilor din ţara noastră de a desvolta cercetările în domeniul limbii pe singurul drum cu putinţă, pe drumul materialismului dialectic.

Având în vedere că poziţia acestor lingvişti a fost dăunătoare progresului culturii socialiste, Prezidiul Academiei R.P.R. a luat măsuri de reorganizare a conducerii Institutului de Lingvistică din Bucureşti, numind în fruntea acestuia cercetători hotărîţi să asigure, printr'o muncă însufleţită, plină de elan patriotic, orientarea justă şi desvoltarea lingvisticii noastre pe baza învăţăturilor marelui Stalin.

De asemenea Prezidiul Academiei R.P.R. a hotărît organizarea unei largi desbateri în jurul dicţionarului limbii române, revizuirea materialului adunat pentru atlasul lingvistic, etc. pentru a asigura înflorirea ştiinţei limbii în R.P.R.

In Sesiunea Academiei din Martie a. c., trecându-se în revistă succesele însemnate obţinute de oamenii de ştiinţă din ţara noastră în munca lor creatoare pusă în slujba poporului, au fost totodată desvăluite şi combătute unele influenţe

idealiste, machiste şi cosmopolite în fizică, rămăşiţe ale virchowismului şi morganismului în biologie şi medicină, unele infiltrări ale teoriei idealiste a mezomeriei în chimie, etc. Sesiunea a arătat că influenţa acestor teorii antiştiinţifice a împiedecat pe unii oameni de ştiinţă dela Institutul de Fizică, Inframicrobiologie, Biochimie, etc., să obţină rezultate mai remarcabile în munca ştiinţifică şi să contribue în mod mai eficace la rezolvarea sarcinilor construcţiei socialiste în patria noastră.

Invăţătura tovarăşului Stalin despre necesitatea aplicării creatoare a marxismului în toate domeniile ştiinţei, precum şi a folosirii sistematice a schimbului de păreri şi a luptei de opinii — condiţii fundamentale în desvoltarea ştiinţelor — constitue şi va constitui şi pe viitor pentru Academia R.P.R. un îndreptar de cel mai mare preţ. Recenta Sesiune a Academiei R.P.R. a şi luat o serie de măsuri cu privire la organizarea de sesiuni şi desbateri ştiinţifice — de pildă în domeniul tehnicii, al medicinei, — la activizarea şi înviorarea secţiunilor Academiei şi a Consiliilor Ştiinţifice ale Institutelor.

★

Geniala lucrare a tovarăşului Stalin « Marxismul şi problemele lingvisticii » este în întregime străbătută de nobila idee a folosirii ştiinţei în slujba progresului, a poporului muncitor, a socialismului şi a păcii.

Această idee înălţătoare, care luminează măreaţa misiune a ştiinţei de a uşura munca paşnică a omului, de a-i ridica neîncetat nivelul de trai, de a-l face stăpân şi transformator al naturii contrastează puternic, în special în zilele noastre, cu preocupările canibalice ale pseudo-savanţilor burghezi, reacţionari, din ţările capitaliste, aflaţi în slujba imperialismului american aţâţător la război.

Geniala intervenţie a tovarăşului Stalin pentru lămurirea problemelor de lingvistică în condiţiile în care în ţările capitaliste şi mai ales în S.U.A. bântue cu furie isteria războinică, este o strălucită dovadă a preocupărilor paşnice şi a nesdruncinatei încrederi pe care popoarele U.R.S.S. o au în triumful cauzei păcii.

Călăuzindu-se după învăţătura stalinistă despre locul şi rolul ştiinţei în societate, ştiinţa noastră luptă şi trebue să lupte tot mai ferm pentru întărirea şi desvoltarea bazei şi suprastructurii socialiste din patria noastră, trebue să ducă o luptă necruţătoare contra sălbăticiei imperialiste, să combată cu intransigenţă, fără şovăire, pseudoştiinţa burgheză, misticismul, obscurantismul şi influenţele lor — acestea fiind arme care pregătesc imperialismului american terenul agresiunii împotriva U.R.S.S. şi a ţărilor de democraţie populară.

La cea de a doua aniversare a apariţiei lucrării tovarăşului Stalin privitoare la marxism în lingvistică, Academia R.P.R., membrii şi colaboratorii săi ştiinţifici, precum şi toţi oamenii de ştiinţă cinstiţi din ţara noastră, mergând cu hotărîre pe drumul luminos pe care îi călăuzeşte partidul în frunte cu tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej, sunt mândri că se găsesc în slujba poporului, în slujba umanităţii, în slujba păcii, în slujba marilor idei de progres al căror stindard îl poartă genialul corifeu al ştiinţei, I. V. Stalin.

GRAMATICĂ ŞI VOCABULAR

ELEMENTELE SLAVE DIN LIMBA ROMÂNĂ — MĂRTURIE A LEGĂTURII ISTORICE DINTRE POPORUL NOSTRU ŞI POPORUL RUS

DE

ACADEMICIAN EMIL PETROVICI

I. V. Stalin ne învaţă că fiecare naţiune s'a constituit în cursul istoriei « din oameni de rase şi neamuri felurite » [1]. Prin urmare şi naţiunea română, poporul român, s'a format de-a-lungul veacurilor prin contopirea multor neamuri de limbi deosebite.

Istoria cunoaşte o mulţime de popoare care au trăit odinioară pe teritoriul patriei noastre. Pentru descoperirea şi identificarea feluritelor triburi şi popoare care au locuit în trecut o ţară, un teritoriu, lingvistica poate fi de mare ajutor istoricilor, în deosebi prin studiul numelor de locuri. Toponimia ţării noastre dovedeşte existenţa în trecut, pe tot teritoriul ei, în câmpie, regiunea de dealuri şi la munte, a unei numeroase populaţii de limbă slavă. Convieţuirea paşnică pe acelaşi teritoriu a două populaţii de limbi diferite, cea care vorbea româneşte şi cea care vorbea limba slavă, a dus întâi la bilingvism, când fiecare membru al unei populaţii vorbea, pe lângă limba maternă proprie, şi limba celeilalte populaţii, iar la urmă la adoptarea de către întreaga populaţie a unei singure limbi, cea românească. (Unele grupuri slave dintre cele existente la noi în ţară fac parte din populaţia slavă aşezată din vechime pe aceste meleaguri).

Cu ocazia contopirii Românilor şi Slavilor de pe teritoriul patriei noastre, s'a produs şi « încrucişarea » celor două limbi. I. V. Stalin, în geniala sa lucrare « Marxismul şi problemele lingvisticii » ne învaţă că «este cu totul greşit să se creadă că în urma încrucişării, să zicem a două limbi, se obţine

[1] I. V. Stalin, Marxismul şi problema naţional-colonială. (Culegere de articole şi de discursuri alese), Ed. P.M.R., 1949, p. 7.

o limbă nouă, a treia, care nu seamănă cu niciuna din limbile încrucişate şi care se deosebeşte calitativ de fiecare dintre ele. In realitate, cu ocazia încrucişării, una dintre limbi iese de obicei învingătoare, îşi păstrează structura gramaticală, îşi păstrează fondul principal de cuvinte şi continuă să se desvolte potrivit legilor interne ale desvoltării sale, în timp ce cealaltă limbă îşi pierde treptat propria ei calitate şi dispare treptat.

Prin urmare, încrucişarea nu dă o nouă, o a treia limbă, ci menţine una dintre limbi, menţine structura ei gramaticală şi fondul ei principal de cuvinte şi îi dă posibilitatea să se desvolte potrivit legilor ei interne de desvoltare.

E drept că cu acest prilej are loc o oarecare îmbogăţire a vocabularului limbii învingătoare pe seama limbii învinse, dar aceasta nu o slăbeşte, ci, dimpotrivă, o întăreşte»[1].

Pe teritoriul ţării noastre, populaţia la început bilingvă a adoptat structura gramaticală şi cea mai mare parte a fondului principal de cuvinte ale limbii româneşti. După cum a arătat I. V. Stalin, « Incrucişarea limbilor este un proces de lungă durată, care continuă sute de ani »[2]. Aşa dar, după un lung şir de secole de convieţuire frăţească pe acelaşi teritoriu, de războaie purtate cot la cot împotriva năvălitorilor, de lupte comune duse împotriva exploatării feudale mereu crescânde, membrii populaţiei slave din patria noastră au adoptat în număr tot mai mare limba română, care le-a devenit limba maternă.

Dece, dintre cele două limbi, cea românească şi cea slavă, populaţia bilingvă a ales limba românească? Cauza trebue să fi fost numărul mai mare al acelora care aveau ca limbă maternă limba românească.

In cursul « încrucişării » celor două limbi, limba românească s'a îmbogăţit cu un număr imens de elemente slave, mai ales lexicale. A. Cihac a arătat, în dicţionarul său etimologic al limbii româneşti, că elementele slave ale vocabularului românesc sunt de două ori mai numeroase decât cele latineşti. In deosebi numele de locuri şi numele de familie de origine slavă sunt extrem de numeroase[3]. Dar influenţa slavă nu s'a mărginit numai la vocabular, la toponimie şi onomastică. Şi fonetica, derivaţia, sintaxa, ba chiar şi morfologia — e adevărat în măsură minimă — prezintă trăsăturile influenţei slave.

Studiul toponimicelor oferă istoricilor numeroase informaţii asupra unor epoci din care nu ne-au rămas documente. Astfel numele de locuri, mai ales de văi şi de cursuri de apă de origine slavă datează dinaintea întemeierii statelor feudale române. Ele se întâlnesc în cele mai vechi documente isto-

---

[1] I. Stalin, Marxismul şi problemele lingvisticii. Ed. P. M. R. 1951, p. 61—62.

[2] Ibidem, p. 61.

[3] A. Cihac, Dictionnaire d'étymologie daco-romane, éléments slaves, magyars, turcs grecs-moderne et albanais. Francfort s/M, 1879, p. VIII—IX.

rice. Numele de văi şi de râuri de origine slavă ca de pildă **Topolniţa** « valea plopilor », **Coşuştea** « valea cerboaicei », **Cerna** « râul negru », **Luncavăţ** « râul cu cotituri », **Bistriţa, Bistra** « râul repede », **Slănic** « râul sărat », **Glimboaca, Glîmbocata** « râul (pârâul) adânc », **Dâmboviţa** « valea cu stejari », **Ilfov** « râul (pârâul) arinilor », **Ialomiţa** « valea neroditoare », **Prahova** « valea cu pulbere, prăfoasă », **Câmpina** « mărăciniş », **Cozia** « muntele, valea, râul, etc., caprei », **Breazova** « mestecăniş », **Bălgrad** (numele popular al oraşului Alba-Iulia) « cetatea albă », **Predeal** « limită, hotar, graniţă », **Bran** « fortăreaţă », **Zlatna** « bogată în aur », **Doftana** « valea cu păcură », **Târnava** « valea cu spini (cu mărăcini) », **Crasna** « râul roşu », **Râmnic, Rîmna** « râu bogat în peşte », **Racova, Racoviţa, Raciul** « pârâul cu raci », **Vâlcea** « valea lupului (sau a lui Lupu) », **Mecea** « valea ursului », **Putna** « valea cu cale », **Soloneţ, Solonţ** « pârâul sărat », **Voroneţ** « pârâul corbului », **Rozavlea** (în documentele maramureşene scris Hrozawlla, anul 1390) « satul lui Grozavu, Grozăveşti », **Horodişte** « ruină de cetate », **Hliboca** « pârâul adânc », **Turia** « valea bourului », **Corogea** « valea vacii », **Cobîla** « valea iepei », **Clopotiva** « valea (râul) care răsună », etc., etc., au fost date de populaţia de limbă slavă în primele secole ale aşezării ei pe aceste meleaguri. Aceşti Slavi nu vorbeau cu toţii acelaşi grai slav. Populaţia de limbă românească (sau maghiară) îi deosebea, pe unii de alţii. Şi aceasta se oglindeşte în numele de locuri. Un mare număr de localităţi se numesc **Ruşi (Ruşii-Vidraşcului, Ruşii-lui-Asan)** sau **Roşiori, Cotul Ruşilor, Rus, Rusul, Valea Rusului, Pârâul Rusului, Rusciori, Rusca, Ruscova** (în limba maghiară **Oroszfalu, Oroszideca**, etc.; în limba germană **Reussenmarkt** « târgul Ruşilor », numele săsesc al comunei **Miercurea**), **Şchei** (scris greşit **Stei**), **Şcheia** [1], **Sârbi** [2] (în limba maghiară **Szerbfalva**), **Tăut, Tăuţi,** (în limba maghiară **Tótfalu** [3]), **Horoat** (în limba maghiară **Horvát** [4]), **Cehul-Silvaniei** (magh. **Szilágycseh**). Cele mai frecvente toponimice dela noi derivate din nume de popoare slave sunt **Ruşi** şi **Sârbi** [5]. Aceste toponimice sunt risipite pe întreg teritoriul patriei noastre. Din distribuţia lor pe teren am putea trage concluzia că diferitele neamuri slave au trăit amestecate în toate ţinuturile româneşti. Aceasta trebue să fie adevărat într'o oarecare măsură. In aceeaşi regiune puteau să existe unele lângă altele localităţi în care s'au aşezat Slavi de diferite naţionalităţi. Chiar şi astăzi, de pildă în

---

[1] In limba veche românească prin *Şchei* se înţelegeau Bulgarii, dar şi în general toţi Slavii.

[2] In limba română mai veche prin *Sârbi* se înţelegeau şi toţi Slavii, în Muntenia sunt numiţi *Sârbi*, Bulgarii aşezaţi în secolele trecute pe teritoriul ţării.

[3] In limba maghiară *Tót* înseamnă astăzi Slovac, dar mai demult era numele general al tuturor Slavilor,

[4] Magh. *Horvát* « Cromst »,

[5] Să nu uităm că prin Sârbi s'a înţeles mai demult Slavi în general, iar în epoca modernă în Muntenia şi Oltenia, Bulgari. Despre Sârbi veritabili poate fi vorba doar în părţile apusene ale ţării.

regiunile Timişoara şi Arad, avem sate sârbeşti (de exemplu Sânmărtinul-Sârbesc), croate (de exemplu Recaş), ucrainiene (de exemplu Satu-Mic), cehești (de exemplu Ravensca) şi slovăceşti (de exemplu Nădlac). Aşa a fost şi în trecut în regiunile unde Slavii s'au asimilat şi numai toponimicele le-au păstrat amintirea.

Dar pe lângă aşezarea aceasta în mozaic a Slavilor de neamuri diferite pe teritoriul ţării noastre, a existat şi un alt mod de aşezare a lor, acela al împânzirii unor întinse regiuni cu localităţi locuite de Slavi de acelaşi neam. La stabilirea neamului slav care a locuit odinioară un ţinut oarecare, ne ajută studiul particularităţilor lingvistice ale elementelor slave ale limbii noastre, mai ales ale toponimicelor slave.

Ca exemplu putem aduce existenţa sau neexistenţa fenomenului numit **polnoglasie** (tradus de unii prin neologismul **plenisonie**, adică « sunare plină ») în toponimicele slave. Polnoglasia constă în aceea că, în limba Slavilor de răsărit, adică a Ruşilor în înţelesul vechi al termenului [1], a grupurilor slave de miazăzi (bulgare, macedonene, sârbo-croate şi slovene) **ra, la, re** (în bulgară **rea**), **le** (în bulgară **lea**) le corespund grupurile **oro, olo, ere**.

Astfel, în regiunile Hunedoara şi Timişoara avem toponimicul **Breazova** (în vechea bulgară **breaza** « mesteacăn »), pe când în regiunea Galaţi găsim un toponimic **Berezeni** care prezintă polnoglasie, **ere** slav oriental în loc de **rea** bulgăresc (în vechea rusă **bereza** « mesteacăn »). Iată alte câteva toponimice cu polnoglasie: **Horodiştea** [2] « ruină de cetate, grădiște » (în slava de sud **gradiște** [3], dela cuvântul slav răsăritean **gorod, horod** « cetate »; **Soloneț, Solonț** « (pârâul) sărat » dela cuvântul vechiu rusesc **solon** « sărat » (în slava de sud **slan**, comp. numele vechiu al Râmnicului-Sărat: **Slam-Rîmnic**); **Corogea**, în documente **Corovia** « valea vacii », dela cuvântul slav răsăritean **korova** « vacă » [4] (o baltă a Dunării se numeşte **Cravia** « balta vacii », dela cuvântul slav meridional, fără polnoglasie, **krava** « vacă »), **Voronu, Voroneț** « (pârâul) corbului », dela cuvântul slav răsăritean (rusesc) **voron** « corb » (în slava meridională **vran**), etc., etc.

---

[1] Până în secolele XIV-XV Slavii de răsărit formau încă un singur popor, cel rus. Pe urmă s'au separat în trei popoare, mai târziu în trei naţiuni, Ruşii, Ucrainenii şi Beloruşii, vorbind limbi foarte asemănătoare. Poporul român abia astăzi ştie să facă deosebirea între aceste trei naţiuni surori. Până în zilele noastre, poporul nostru i-a cuprins pe toţi Slavii răsăriteni sub denumirea de *Ruşi*.

[2] In graiurile ucrainene şi în multe graiuri ruseşti, consoana *g* a devenit *h* prin secolul al XII-lea.

[3] Cuvântul a trecut şi în limba română. De aceea, localităţile dela noi numite *Grădiște* au putut fi numite de Români şi deci nu pot servi ca indicii pentru a stabili graiul Slavilor care au locuit în trecut un ţinut oarecare.

[4] Numele de văi *Corogea, Cobâla, Cozia, Valea-Vacii, Valea-Calului, Valea-Iepei, Calea Caprei*, etc. arată locul important pe care îl ocupa creşterea vitelor în economia ţării noastre în trecut. Văile acestea erau foarte bune pentru păşunat.

Un alt exemplu ni-l oferă tratamentul vocalei nazale **on** — devenită în elementele slave ale limbii române **în** sau **un** — care în slava orientală (rusă), prin denazalizare, a devenit **u**, iar în bulgară **ă** (prin faza intermediară **ăn**, de unde românescul **în, îm**). Numele de văi şi de râuri **Putna** « valea cu cale » din regiunile Suceava, Bacău şi Regiunea Autonomă Maghiară arată că provin dela o populaţie slavă răsăriteană (în rusă путь, **put'** « drum, cale »). Dacă Românii ar fi luat acest toponimic dela Bulgari, atunci am avea astăzi **în**, nu **u**, în prima silabă (comp. rom. **răspântie**, rus. распуты, **rasput'ie** « răscruce »). Toponimicul **Luşca** « luncşoară » (forma mai veche **Lucica**) din raionul Bistriţa, regiunea Cluj, are de asemenea **u** în locul vocalei nazale **on** (comp. rom. **luncă**, rus. лука, **luka** « cotitura unui râu »).

Un al treilea exemplu este acela al pronunţării ca **h** a lui **g**, caracteristică multor graiuri slave răsăritene: **Horodiştea, Horodnic** (dela **gorod**), **Hliboca** comp. rus. глубокая, **glubocaia** « adâncă »), **Hrozavlea** (comp. rom. **grozav**), **Hovrila** (sat în regiunea Baia-Mare) (comp. rom. **Gavrilă**), **Hereţ**, în limba maghiară **Herec**, toponimic din Regiunea Autonomă Maghiară, forma mai veche **Horeţ** (comp. rus. гора, **gora** « deal, munte »), etc., etc.

Toate aceste toponimice — cu polnoglasie, **u** în loc de **on (un, în)**, **h** în loc de **g** şi cu alte particularităţi slave orientale — acopăr o bună parte a teritoriului ţării noastre, anume toată Moldova şi Bucovina, Estul Munteniei şi Dobrogei şi Nordul şi Estul Transilvaniei. Printre ele nu se găsesc toponimice fără polnoglasie sau cu **un, în** pentru vechiul **on** şi cu **g** păstrat, decât în Sud-Vestul Moldovei şi Estul Munteniei şi Dobrogei (de exemplu **Slănic**, comp. **Solonţ**), afară de cazurile destul de frecvente când toponimicul a fost dat, fie de Români şi are la bază un cuvânt românesc de origine slavă, fie de Maghiari şi are la bază un cuvânt maghiar de origine slavă (ca de pildă **Straja**, sat la confluenţa râului **Putna** cu râul Suceava, dela cuvântul românesc **strajă** de origine slavă; **Grădiştea**, sat în regiunea Iaşi, dela cuvântul românesc **grădişte** « ruină de cetate »; **Lunca**, nume foarte frecvent de locuri, dela cuvântul românesc **luncă** etc., etc.).

In regiunile amintite mai sus, istoricii şi arheologii au constatat şi ei pe baza săpăturilor arheologice, existenţa în trecut a unei populaţii slave răsăritene, după cum a arătat tovarăşul academician Mihai Roller [1]. Aşa dar, datele lingvistice confirmă pe cele arheologice şi istorice. Colaborarea dintre istorici, arheologi şi lingvişti va arunca o rază de lumină şi asupra altor probleme ale istoriei patriei noastre rămase nerezolvate.

In această parte a ţării, amintită mai sus, Slavii, înainte de a se asimila, vorbeau un grai slav răsăritean, se numeau pe ei înşişi Ruşi şi tot aşa erau numiţi şi de Români şi Maghiari (în maghiară orosz). Prin aceşti Slavi răsăriteni (Ruşi) dela noi, marele popor rus, răspândit pe teritorii

[1] In « Studii şi Cercetări de Istorie Medie ».

imense, a ţinut un contact viu cu poporul român, numindu-l cu un termen străvechi, **voloh** care prezintă, ca toate cuvintele străvechi ruseşti, polnoglasia (Bulgarii numesc pe Români **vlah**), dovadă că acest contact datează din epoca în care Slavii de răsărit şi cei de miazăzi încă nu se diferenţiaseră lingvistic.

Dela aceşti Ruşi au rămas în limba română o mulţime de cuvinte străvechi referitoare la agricultură, la creşterea vitelor, la pomărit, la casă, la îmbrăcăminte, la unelte, la plante şi animale, la natură şi la multe alte laturi ale vieţii sociale feudale.

Studiul elementelor slave ale limbii române — neglijat intenţionat la noi, de regimul reacţionar burghezo-moşieresc, duşmănos poporului rus pentru ideile progresiste, revoluţionare propagate de cei mai buni fii ai săi — va trebui să scoată în relief legăturile multiseculare istorice dintre poporul nostru şi marele popor frate rus, legături minimalizate de aceia care au tot interesul de a slăbi prietenia nesdruncinată dintre popoarele lagărului păcii şi al socialismului.

PE MARGINEA DISCUȚIILOR ASUPRA PROIECTULUI NOII ORTOGRAFII

DE

DIMITRIE MACREA

DIRECTOR ADJUNCT AL INSTITUTULUI DE LINGVISTICĂ

Alcătuirea și publicarea proiectului noii ortografii a limbii române este una din numeroasele traduceri în viață și aplicări concrete a învățăturii tovarășului I. V. Stalin despre limbă.

Teza stalinistă despre limbă ca o creație a întregului popor, ca mijloc de comunicare, înțelegere și schimb de idei între toți membrii societății, a impus stabilirea unei ortografii unitare și științifice, ușor de învățat și de aplicat de către întregul popor.

Intocmirea unei noi ortografii pe baza învățăturii staliniste era reclamată și de starea de fapt a felului în care se scria la noi, caracterizat prin impreciziunea normelor ortografice și prin greutatea însușirii lor de către massele muncitoare. Începând din a doua jumătate a secolului al XIX, s'au întocmit și au primit caracter oficial foarte numeroase ortografii ale limbii române, multe dintre ele însemnând adevărate frâne în desvoltarea limbii noastre. Acest lucru nici nu este de mirare, deoarece în condițiile regimului burghezo-moșieresc știința limbii se elabora de pe poziții neștiințifice, idealiste și cosmopolite.

Ortografiile noastre din trecut au avut ca principiu dominant etimologismul, greu de înțeles și de aplicat de către marile masse. Pentru a putea scrie corect românește după vechile principii ale ortografiei etimologiste, trebuia să cunoști latina și franceza. Scrierea limbii române se îndepărta de felul cum se vorbea limba de către massele populare și căuta să se apropie cât mai mult de limbile străine vorbite cu preferință de clasele exploatatoare.

Caracterul neştiinţific şi impreciziunile care dăinuiau în ultima reformă ortografică din 1932 au reclamat o nouă ortografie, care să corespundă condiţiilor politice, sociale şi economice schimbate, când milioane de oameni au fost eliberaţi din întunerecul analfabetismului. Poporul care construeşte socialismul este însetat de cultură şi are nevoie să cunoască bine limba, să ştie scrie şi vorbi corect. Un text plin de greşeli gramaticale şi ortografice sau o cuvântare lipsită de forma verbală corespunzătoare sunt un obstacol în calea înţelegerii între oameni şi a eficacităţii acţiunii lor comune. Scrierea corectă fiind una din problemele importante ale ridicării culturale a maselor, reforma ortografiei se impunea deci cu necesitate.

Folosind experienţa ştiinţei sovietice, Secţiunea a VI-a a Academiei R.P.R. a supus noul proiect de ortografie unei largi discuţii publice în presă. Acest procedeu de desbatere a problemelor ştiinţifice corespunde în totul spiritului ştiinţei marxiste, contrar oricărui dogmatism. Discuţia publică iniţiată în primăvara anului 1950 de ziarul « Pravda », asupra problemelor de bază ale lingvisticii, este o dovadă concludentă asupra rezultatelor fecunde la care se poate ajunge în ştiinţă, prin lupta deschisă de opinii, dusă în spirit critic şi autocritic.

Ce departe e acest procedeu de cel folosit de vechea Academie reacţionară, care lucra într'un cerc închis şi se ferea de contactul cu massele, cu ale căror interese reale nu avea de fapt nicio legătură!

Frământarea creatoare produsă de publicarea noului proiect de ortografie s'a oglindit în revista « Contemporanul », care timp de 3 luni a publicat numeroase articole referitoare la acest proiect, primite dela academicieni, profesori, învăţători, ingineri, studenţi, etc.

Articolele sunt unanime în a sublinia că noul proiect reprezintă un pas înainte pe drumul desvoltării limbii noastre şi că el răspunde sarcinii de a crea un instrument eficace în opera de răspândire a culturii şi ştiinţei în massele largi populare. « Fără a ignora deprinderile formate în decursul veacurilor — scrie profesorul Emil Boldan — dar eliminând elementele artificiale, etimologiste, naţionaliste şi cosmopolite, pe care le introdusese în ortografia limbii noastre vechea Academie reacţionară a statului burghezo-moşieresc, proiectul de astăzi ţine seama de starea actuală a limbii române vii şi consacră unele forme pe care largile masse populare cunoscătoare de carte, le-au şi adoptat mai de mult, în pofida ultimei ortografii a fostei Academii Române, ortografia din 1932 »[1]. Proiectul este considerat de către toţi corespondenţii « Contemporanului » ca o serioasă bază de discuţie, dar, pentru a fi definitivat, se consideră, în general, că are nevoie de numeroase completări şi precizări.

---

[1] « Contemporanul », 1952, Nr. 29

Astfel, Acad. Camil Petrescu[1] face o observaţie generală asupra proiectului: regulile ortografice nu sunt destul de simple şi practice pentru a fi repede şi uşor înţelese şi aplicate de marile masse. El are impreciziuni şi fluctuaţii care ar trebui eliminate pe baza studiului amănunţit al tuturor cazurilor controversate şi dubioase, şi redactat în reguli simple şi clare.

O observaţie justă cu caracter general o face Prof. Şt. Iacob[2], că proiectul nu dă reguli de punctuaţie.

In unele articole se subliniază că aplicarea strictă a principiului fonetic nu este întru totul posibilă, deoarece nu toate inconsecvenţele pot fi uşor evitate. Astfel M. Rodinger, student la Leningrad, scrie: « Dacă adoptarea principiului fonetic ca principiu de bază este bine venită, eliminarea totală a principiului etimologic din scris este o exagerare, o rupere de istoria limbii noastre, în contradicţie cu spiritul lingvisticii marxiste »[3].

Din scrisorile publicate reiese că, în general, toată lumea e de acord ca vocala î (â) să fie redată numai prin î. De asemenea, propunerea ca apostroful să fie înlocuit prin linioară n'a întâlnit decât puţine opoziţii. In ce priveşte însă reintroducerea lui i scurt (ĭ) în ortografia noastră, aici se constată o opoziţie din partea unor masse destul de largi. Astfel, majoritatea participanţilor la discuţia deschisă de grupele sindicale ale Sindicatului Salariaţilor din Invăţământ din raionul Gherla, întrunite în zilele de 10—11 Iulie 1952, au fost de părere că « introducerea lui ĭ nu e justificată ». [4] Această părere este exprimată, de altfel, de majoritatea corespondenţilor.

In scrisorile primite până în prezent de Institutul de Lingvistică şi în cele publicate în « Contemporanul », s'au făcut numeroase completări şi observaţii dintre care vom releva pe cele mai de seamă.

Prof. E. Boldan[5] propune să se scrie **ideie, epopeie, odiseie, aleie, statuie,** articulat **ideia, epopeia, odiseia, aleia, statuia,** la plural **liceie, tranşeie, procedeie**; să se scrie **a creia, creiază, creiez, creiat, creiator, creiaţie, creiatură, tinichea, vechea, gheată, cheamă, cheag, blochează, veghează, ridichea** (dar **chiar, ghiară**). Numele străine să se scrie totdeauna ca în limba de origine, când aceasta întrebuinţează alfabetul latin (de exemplu Shakespeare, Molière etc.). In acest sens se pronunţă şi grupele sindicale de învăţământ din Gherla.

La scrierea diferitelor titulaturi formate din mai multe cuvinte, Boldan propune să se folosească majuscule iniţiale numai la primul cuvânt al

---

[1] « Contemporanul », 1952, Nr. 32.
[2] Ibidem, 1952, Nr. 33.
[3] Ibidem, 1952, Nr. 36.
[4] Ibidem, 1952, Nr. 33.
[5] Ibidem, 1952, Nr. 29.

titulaturii: **Confederația generală a muncii, Partidul muncitoresc român, Uniunea tineretului muncitor**, etc.; să se scrie însă cu majuscule inițiale toate cuvintele care formează numele unei țări: **Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice**. Să se scrie cu minusculă: **leninismul, marxismul, geniala operă stalinistă, opera pușchiniană**, etc.

Prof. E. Boldan mai propune să se scrie **folclor, miting, fodbal, cros**. De asemenea propune scrierea **care** la singular și la plural, **origine, imagine**, nu **origină, imagină**; **viață** (nu **vieață**), **abataj, tiraj, mesaj, montaj, balotaj, afișaj, curaj, miraj**, dar **naufragiu, sufragiu, omagiu**.

Prof. V. Popa [1] observă că în proiect s'a omis să se amintească și formele **noi sîntem, voi sînteți** (în loc de **suntem, sunteți**) la paragraful 9. El mai propune să se renunțe la **x**, scriindu-se **egzamen, egzemplu, fics** (pl. **ficși**), **prolics** (pl. **prolicși**). Litera **x** să se întrebuințeze numai în scrierea unor nume proprii (**Xenofon, Xenia**). Este și el de părere să se scrie **miting, lidăr, bormașină, folclor**, etc. Propune ca numele proprii provenite din alte limbi să se scrie așa cum se pronunță, spre deosebire de alte propuneri — mult mai numeroase — care cer păstrarea ortografiei limbii de origine când aceasta are alfabet latin.

Prof. V. Săndulescu cere menținerea formelor **el, ea, este**, nu **iel, ieste, ia** (care s'ar confunda cu forma dela persoana a III-a singular a indicativului prezent a verbului **a lua**).

Din propunerile făcute de Șt. Cazimir trebue semnalată aceea de a scrie **chea, ghea** (nu **chia, ghia**) atunci când, în cursul flexiunii cuvântului sau al derivației, alternează cu **che, ghe**: **blochează — blochez, gheață — ghețuri**, etc.

Sunt de semnalat de asemenea propunerile lui D. Vlad [2], care încearcă să elimine unele inconsecvențe ale proiectului:

Majusculele să fie scrise totdeauna cu semnele diacritice respective (Ă, Î, Ș, Ț, Ĭ).

In cazul adoptării lui **i** scurt, el să se scrie peste tot unde **i** nu formează silabă (**ăzĭ, ĭerĭ, ĭarbă, ĭod, Ĭonescu, pĭĭne, cĭob, cĭudă**, etc.).

Să se scrie totdeauna **chea, ghea** (**urechea, cheamă, chear, cheabur, gheară, gheată, lichea, tejghea**, etc.).

Sufixele **-eală, -ean** și **-eață** să se scrie astfel (și nu **-ală, -an** și **-ață**), deci: **greșeală, oblojeală, clujean, orășean, maramureșean, roșeață**, etc.

Să se scrie fără consoane duble **casă, masă, generalisim, razie, mezanin, erată** (nu **cassă, massă, generalissim**, etc.).

Să se scrie într'un cuvânt **miazăzi, miazănoapte, sudest, sudvest, nordest** și **nordvest**, precum și **deasupra, deasemenea, întradevăr, niciun**, etc.

---

[1] «Contemporanul», 1952, Nr. 30.

[2] Ibidem, 1952, Nr. 31.

Să se scrie: **acelaș, țarăș, totuș, însuș** la singular, iar la plural să se adauge un **ĭ**: **înșiși, înșeși, aceleași**, etc.

Să se elimine formele dialectale **învăli, părete, păreche** pentru formele literare **înveli, pereche, perete**, dar **țigară**, nu **țigare**, **după**, nu **dupe**, **băutură**, nu **beutură**.

Grupele sindicale ale Sindicatului salariaților din învățământ din raionul Gherla propun menținerea formei **sunt**, care s'a impus în limba literară. Mai propun să se scrie cuvintele compuse **hemo- hexa-**, totdeauna cu **h** inițial: **hemoptizie, hemoragie, hexametru** (nu **emoragie, exametru**). Recomandă admiterea la singular și plural a formei **-ețe: bătrânețe**, nu **bătrânești!**

M. Cernea[1] este împotriva adoptării lui **ia** «stâlcit» din **ea** și a lui **sânt** din **sunt**. De asemenea grupul **ie** trebue admis numai după labiale, în **fier, pierd, vierme, miel**, sau unde se pronunță clar: **ied, iepure, iederă**. Grupul **ie** adoptat la cuvintele care încep cu **e** «urâțește» limba.

M. Cernea mai propune să nu se reducă niciun **i** din grupele de doi sau trei **i**. De aceași părere este și învățătorul Al. T. Buza[2].

M. Popescu[3] este de asemenea împotriva adoptării lui **ie** în loc de **e**, care — susține el — nu este forma firească la pronume și verbe (**ieu, ieram**, etc.).

La fel nu consideră justificat **a înnopta, înnăscut, a înnoda**, «căci nu se aud doi **n**».

Multe din observațiile făcute le socotim nejuste, deoarece autorii lor confundă forma scrisă cu cea rostită sau nu țin seamă de fonetica limbii.

Un membru al grupelor sindicale din raionul Gherla[4] pretinde că forme ca **tovarășe** sunt pronunțate de «3 milioane de oameni din Ardeal». Dialectologii au stabilit însă cu destulă precizie ariile de răspândire pe teritoriul țării a formelor **ușă — ușe, mătușă — mătușe, tovarășă — tovarășe**, etc. Aceste forme se aud numai prin regiunile Cluj, Oradea și Stalin. Ele sunt rare la sud și est de Carpați.

Șt. Cazimir[5] propune să se scrie numele proprii românești așa cum se pronunță: **Barițiu, Hașdău**, etc. Dar primul dintre aceste două nume se pronunță în realitate **Bariț**, iar al doilea **Hîjdău**.

V. Popa[6] nu vede necesitatea ortografierii în mod deosebit a numelor proprii după cum provin din limbi ce întrebuințează alte alfabete. El propune să se scrie așa cum se pronunță toate numele proprii provenite din alte limbi. Am văzut însă că nici când e vorba de nume proprii românești lumea nu știe cum se pronunță exact. Se rostește greșit **Barițiu** în loc de **Bariț**,

---

[1] «Contemporanul», 1952, Nr. 35.
[2] Ibidem, 1952, Nr. 36.
[3] Ibidem, 1952, Nr. 35.
[4] Ibidem, 1952, Nr. 33.
[5] Ibidem, 1952, Nr. 30.
[6] Ibidem.

numele lui **Hasdeu** e rostit **Haşdeu, Hajdeu, Haşdău, Hajdău, Hazdeu,** în loc de **Hîjdău** cum îl rostea el însuşi. Cu atât mai puţin ştim cum se rostesc numele proprii străine. E bine deci, ca numele proprii să fie scrise cu ortografia limbii lor de origine. In ce priveşte însă numele scrise cu alte alfabete, aici suntem nevoiţi să scriem fonetic, deoarece literele acestor alfabete nu corespund totdeauna celor ale alfabetului latin. De exemplu: ce litere corespund în alfabetul latin literelor ruseşti ь, ъ, щ, ч, я, ю, etc,? Numai scriind fonetic putem reda aceste litere ruseşti. Deoarece primele două nu se rostesc, ele rămân nenotate în transcrierea românească. Următoarele le redăm cu două sau chiar trei litere de ale noastre: **sci, ci, ia, iu.** Alte popoare întrebuinţează însă alte litere latine pentru a reda fonetic aceste litere ruseşti. De exemplu, Germanii scriu câte 4 sau chiar 7 litere pentru literele ruseşti amintite mai sus: **schtsch, tsch, ja, ju.**

Prof. E. Boldan[1] propune să se scrie **seziune** (şi nu **sesiune**), fiindcă se pronunţă aşa, întocmai cum se scrie şi se pronunţă **sezon.** Dar **sesiune** şi **sezon** nu pot fi puse pe acelaşi plan. Primul cuvânt e pronunţat de majoritatea oamenilor instruiţi **sesiune,** pe când al doilea e rostit de toată lumea **sezon.**

Nu e adevărat că **ia** (pronume personal) e «stâlcit din **ea**», întocmai ca **io** din **ieu**[2]. Pronumele personal **ea** şi forma verbală **ia** ca şi interjecţia **ia** se rostesc absolut la fel. M. Cernea găseşte interesant faptul că proiectul nu recomandă pe **io** în loc de **ieu,** dar propune **ia** în loc de **ea.** Explicaţia este următoarea: **io** este o rostire dialectală în loc de rostirea «literară» **ieu,** deci trebue evitată şi nu redată în scriere. In schimb pronumele personal **ea** se rosteşte în cea mai corectă rostire **ia.** Dacă vrem să aplicăm consecvent principiul fonetic, atunci trebue să scriem **ia** (nu **ea**). M. Cernea ar fi trebuit să invoce alt principiu ortografic pentru a susţine propunerea de a scrie şi pe mai departe **ea,** anume principiul diferenţierii (numit şi simbolic). Scriind **e** în loc de **i,** deosebim pronumele personal de verb şi de interjecţie. Acesta este un motiv destul de serios pentru a menţine grafia **ea.** Principiul fonetic în ortografie poate de fapt să fie combinat cu cel al diferenţierii (cel simbolic), ca de pildă în ortografia rusă.

Multe din observaţiile făcute de cei care au participat la discuţii nu privesc probleme propriu zis ortografice, ci probleme de ortoepie şi de gramatică. Dacă normele ortoepice şi gramaticale recomandă formele **îngraşă, angajăm,** etc., declarându-le greşite pe **îngraşe, angajem,** atunci vom scrie aşa cum e corect din punctul de vedere al grămaticii normative: **îngraşă, angajăm.** De asemenea nu e o problemă de ortografie, ci de gramatică, dacă formele **sufere, acopere** sunt cele corecte şi nu **suferă, acoperă.** Tot

---

[1] «Contemporanul», 1952, Nr. 29.

[2] Ibidem, 1952, Nr. 35.

gramatica normativă va stabili dacă pe lângă **al, ai, a, ale** poate fi considerată corectă şi forma invariabilă **a.** (Referitor la Şt. Cazimir [1]).

Acestea sunt numai o parte din observaţiile şi sugestiile făcute în legătură cu proiectul noii ortografii.

Institutul de lingvistică al Academiei R.P.R. şi redacţia revistei „Contemporanul" sunt în posesia unui material mult mai bogat sosit de pe teren.

Lucrările de definitivare a Indreptarului Ortografic vor trebui să ţie seamă de toate aceste propuneri şi sugestii venite din masse, expresie a marelui interes pe care ele îl poartă progresului culturii din ţara noastră.

[1] «Contemporanul» 1952, Nr. 30.

PROBLEMA ARTICOLULUI ŞI A FUNCŢIILOR SALE IN LIMBA ROMÂNĂ

DE

E. VASILIU

Articolul reprezintă una dintre problemele dificile ale limbii române. In cele ce urmează autorul acestor rânduri nu-şi propune să rezolve problema, ci să prezinte un punct al lui de vedere în ce priveşte modul de a pune problema.

Ştiut e că în limba română sunt patru feluri de articole: hotărît, nehotărît, adjectival şi posesiv.

Lingvistica de până acum n'a reuşit să definească cu precizie nici valoarea şi funcţia fiecărui articol în parte, nici valoarea şi funcţia articolului în general.

Lipsa unor studii care să pună la punct această problemă deschisă încă, are urmări şi asupra procesului de învăţământ. Astfel, în manualele şcolare se dau cunoştinţe cu totul insuficiente asupra articolului. Aceasta se datoreşte în mare măsură şi faptului că articolul este tratat numai la morfologie.

In « Gramatica limbii române » (manual unic, ed. de Stat 1950) se consideră că articolul hotărît dă substantivelor un înţeles « precis », « bine determinat » (p. 28, 29), în timp ce articolul nehotărît dă substantivului un sens mai « general » şi « nu determină în mod hotărît sensul acestor substantive » (p. 28—30). Aşa dar, articolul hotărît « determină precis înţelesul » (p. 29) iar articolul nehotărît « stă înaintea substantivelor fără a le preciza înţelesul » (p. 30).

Exemplele de substantive articulate cu articolul hotărît sunt însă de acelaşi tip: substantiv articulat + atribut: *zile*le *calde*, *frunze*le *veştede*, *balt*a *care începuse să îngheţe*. Definiţia funcţiei articolului hotărît din manualele şcolare se sprijină deci pe acelaşi tip de construcţii: *substantiv* + *articol* +

atribut, unde rolul articolului este acela de a determina precis înţelesul, de a indica un nume determinat.

A generaliza, considerând această funcţie drept unica funcţie a articolului, înseamnă a transmite elevilor cunoştinţe greşite. După cum se va vedea mai jos, aceasta nu este singura funcţie a articolului hotărît.

Iată cazuri în care articolul hotărît se apropie ca sens de articolul nehotărît: *azi noapte a venit lupul şi a mâncat o oaie;* aici sensul este apropiat de . . . *a venit* un *lup*, etc. Aceasta din cauză că, în acest caz, articolul hotărît nu determină în mod precis numele. *Lupul* nu este cunoscut într'un fel anumit de către vorbitor; despre el nu se spune nimic precis.

Există cazuri în care articolul hotărît are funcţia de a indica generalitatea, speţa: *artistul trebue să cunoască viaţa.* In acest caz, articolul nu numai că nu reduce generalitatea pe care substantivul nearticulat ar exprima-o, ci are rolul de a indica s p e ţ a, deci ceva foarte general.

Acelaşi rol îl poate avea şi articolul nehotărît: *un artist trebue să cunoască viaţa.* In acest caz, funcţiile articolului nehotărît şi hotărît sunt aproape identice. Articolul nehotărît indică şi el s p e ţ a, deci ceva foarte general.

Aceeaşi funcţie o poate avea şi substantivul nearticulat: **munte** *cu munte se întâlneşte, dar mi-te om cu om.*

Aşa dar putem considera în mare ca echivalente construcţiile: **munte** *cu munte se întâlneşte*, etc., **un** *munte se întâlneşte cu alt munte* etc., *muntele se întâlneşte cu muntele* etc.

Există deci cazuri în care substantivul nearticulat, articolul nehotărît şi cel hotărît exprimă acelaşi lucru, în cazul nostru, g e n e r a l i t a t e a.

In legătură cu exemplele de mai sus — unde articolul hotărît avea o funcţie aproape identică cu articolul nehotărît — putem face o primă observaţie: articolul hotărît nu are totdeauna funcţia de a determina numele în sensul cel mai strict. Denumirea de articol h o t ă r î t este deci într'o măsură oarecare arbitrară şi trebue acceptată cu această menţiune.

Am spus că în exemplele de mai sus *(artistul trebue să cunoască viaţa*, **un** *artist trebue să cunoască viaţa)* articolul hotărît şi cel nehotărît au aceeaşi funcţie, anume aceea de a indica g e n e r a l i t a t e a, s p e ţ a. Aceeaşi funcţie o poate îndeplini în unele cazuri şi forma nearticulată (**munte** *cu munte se întâlneşte, dar mi-te om cu om).*

A doua observaţie pe care o putem face este aceea că identitatea de sens între aceste construcţii este numai parţială; ele diferă printr'un grad mai mic sau mai mare de e x p r e s i v i t a t e.

Credem că gradul cel mai înalt de expresivitate îl are forma nearticulată; urmează apoi, în ordine descrescândă, forma articulată cu articolul nehotărît — şi în sfârşit — cea articulată cu articolul hotărît

De unde provine această diferenţă de expresivitate?

Dat fiind că substantivul rămâne neschimbat *(artistul trebue să cunoască viaţa* şi un *artist trebue să cunoască viaţa)* expresivitatea nu poate fi dată decât de valoarea specifică a fiecărui articol. Atât articolul hotărît, cât şi cel nehotărît au o funcţie de bază şi o serie de alte funcţii derivate din această funcţie de bază. In cazul unei interferenţe între funcţiile celor două articole — cum e cazul discutat de noi — fiecare articol vine cu specificul dat de valoarea lui.

Stabilirea valorii şi a funcţiei fiecărui articol în parte nu constitue obiectul acestor rânduri care, după cum am spus mai sus, nu urmăresc decât să pună problema articolului. Voi încerca aşa dar să arăt numai cum cred că trebue pusă problema valorii articolului.

Articolul hotărît. In majoritatea limbilor în care e folosit, este la origine un demonstrativ; astfel articolul în limbile romanice provine din pronumele latin *ille*. Din punctul de vedere al sensului, articolul este mai abstract decât demonstrativul (sensul articolului fiind în mare măsură tot demonstrativ). Gradul de abstracţie al articolului variază dela o limbă la alta. De exemplu, în limba franceză, articolul hotărît (**le, la, les**) poate exista şi independent de substantiv; el poate preceda, cu funcţie de obiect direct un verb: *je le vois, je la vois, je les vois* « îl văd », « o văd », « îi văd ». Articolul are aici o funcţie pronominală (faptul se poate observa din traducere). Acelaşi lucru se petrece şi în alte limbi, de exemplu în germană.

Aşa dar, un substantiv articulat ca *le livre* « cartea » este uşor analizabil: *le* — articolul, şi *livre* — substantiv; subiectul vorbitor are conştiinţa a două cuvinte deosebite. Articolul în limba franceză se comportă deci aproape ca orişice cuvânt, susceptibil de a intra în diferite combinaţii de cuvinte, susceptibil de a îndeplini diferite funcţii gramaticale; putem considera deci că articolul în limba franceză are şi un sens lexical.

In limba română, situaţia diferă. Substantivul articulat se deosebeşte de multe ori de cel nearticulat printr'o simplă alternanţă fonologică: *casă*: *casa*, *leu*: *leul* (în *leul*, *l* este numai grafic). Articolul face deci corp fonetic comun cu substantivul; din această cauză un substantiv articulat cum e *cartea* este mai greu de analizat. Subiectul vorbitor nu poate avea conştiinţa a două cuvinte distincte. Articolul hotărît nu poate sta singur, independent de substantiv. El nu se comportă aşa dar în limba română ca un cuvânt autonom, ca în limba franceză, ci seamănă mai mult cu o desinenţă (cf. *masă*, *masa* — *mese*). Aceasta înseamnă că în limba română articolul hotărît şi-a pierdut sensul lexical, menţinându-şi un sens exclusiv gramatical. Putem deci considera că articolul hotărît în limba română are un sens mai abstract decât articolul din limba franceză, ţinând seama de faptul că în momentul în care cuvântul nu mai are decât un sens gramatical, sensul său devine abstract. Dovada o face aşa numitul cumul de articole.

In construcţia *omul cel bun*, substantivul *om* are două articole: *-l* şi *cel*. Articolul adjectival *cel* are un sens lexical mai pronunţat; dovada o face, pe de o parte, faptul că poate îndeplini o funcţie pronominală, pe de altă parte, faptul că *cel* poate fi accentuat în frază (ceea ce nu se întâmplă cu un simplu instrument gramatical, de ex. prepoziţia). Se poate spune: *am doi prieteni . . . cu cel din Bucureşti m'am întâlnit azi*, unde *cel* are funcţie pronominală, sau *e cea mai frumoasă carte pe care am citit-o*, unde accentul frazei cade pe *cea*. Articolul adjectival are deci un sens mai concret decât articolul hotărît enclitic. (Cf. şi desele cazuri de confuzie a articolului adjectival cu demonstrativul *ăcel*). Care este explicaţia dublei articulări a substantivului?

Explicaţia trebue căutată tocmai în valoarea diferită a celor două articole. Articolul hotărît în limba română şi-a pierdut — după cum am spus mai sus — sensul lexical, devenind foarte abstract; în momentul în care subiectul vorbitor a simţit nevoia unui articol cu un sens mai concret, l-a întrebuinţat pe *cel*, al cărui sens este foarte apropiat de al demonstrativului *acel*.

Putem deci stabili că articolul hotărît românesc are un sens mai abstract decât articolul hotărît din limba franceză. De asemenea putem spune că articolul adjectival *cel* este mai concret decât articolul hotărît.

Articolul nehotărît *un, o*, provenit din numeralul latin, are un sens apropiat de numeralul românesc *(un, o)* şi în special de pronumele nehotărît *(unul, una)*. După cum se vede, articolul nehotărît nu se diferenţiază formal de numeral. De aceea, într'o propoziţie ca *am văzut un om*, nu putem şti, dacă nu cunoaştem contextul, dacă *un* este numeral sau articol. *Un* este deci echivalent cu un cuvânt autonom susceptibil de a avea mai multe funcţii gramaticale: numeral şi articol. De aceea substantivul articulat cu articol nehotărît este uşor analizabil. Subiectul vorbitor poate avea conştiinţa a două cuvinte distincte: *un* + *substantiv*.

Atât articolul hotărît, cât şi cel nehotărît, au o serie de funcţii, legate de o funcţie de bază. Atât articolul hotărît, cât şi cel nehotărît, pot indica uneori — după cum am arătat mai sus — generalitatea, speţa. In acest caz, am spus că cele două forme au valori expresive diferite şi anume: forma articulată cu articolul nehotărît este mai expresivă. Expresivitatea acestei forme provine din sensul concret pe care am văzut că îl are în general articolul nehotărît.

In ce priveşte expresivitatea şi mai pronunţată a formei nearticulate *(munte cu munte se întâlneşte, dar mi-te om cu om)*, nu putem face deocamdată altceva decât să o constatăm şi să emitem ipoteza că ea poate proveni din necesitatea de a chema cu multă putere în mintea vorbitorului *imaginea* obiectelor denumite. In orice caz, problema trebue reluată într'un viitor studiu complet asupra articolului.

Rezultă din expunerea noastră că determinarea valorii fiecărui articol în parte este absolut necesară pentru stabilirea funcţiei fiecărui articol şi a articolului în general. Valoarea fiecărui articol în parte face ca substantivul să fie determinat de către articol într'un mod mai abstract sau mai puţin abstract.

Există deci posibilitatea stabilirii unor g r a d e d e d e t e r m i n a r e pe baza valorii fiecărui articol în parte.

In felul acesta, putem ajunge la stabilirea unui s i s t e m a l f u n c ţ i i l o r a r t i c o l u l u i, eliminând prezentarea empirică a diferitelor lui funcţii.

Prin clarificarea şi soluţionarea pe baze ştiinţifice a problemei articolului, se va putea transmite elevilor cunoştinţe mai complete şi se va putea înlătura din manuale unele afirmaţii false, de felul celor menţionate de noi, mai sus.

LIMBĂ ŞI LITERATURĂ

DIN ZICALELE ADUNATE DE MIHAI EMINESCU

DE

ACADEMICIAN BARBU LĂZĂREANU

Vrând gândul să-şi destăinuie
El caută cuvântul
In stare ca să dăinuie
Cât cerul şi pământul.

Versurile acestea — desprinse din « Să fie lumină! », poem neterminat al lui Constantin Gheorghian, stihuitor necunoscut istoriilor literare de pân' acum şi, până la moartea-i survenită în Anul Eliberării, luptător pentru dreptate în lunga epocă a ilegalităţii — aceste versuri le pun ca epigraf unei serii de 'ncercări referitoare la Eminescu adunător cu grijă şi minunat prelucrător de literatură populară.

O fi chiar dânsul cugetătorul în căutarea îndărătnică a vorbei purtătoare de gând, despre care vorbeşte poemul adineauri amintit al lui Const. Gheorghian?

Eminescu a dat o caldă luare-aminte « reprezentanţilor » la noi ai literaturii populare: transilvănenilor Vasile Aaron şi Ioan Barac, *valahului* Anton Pann şi (se înţelege) autorului de « povestire fantastică » moldovean: Ioan Creangă. Câtorva « scrieri mai vechi de agronomie ale lui Ioan Ionescu [De la Brad] » le-a acordat atenţie ca unor lucrări populare, de vreme ce le privea alcătuite « cu totul în limba şi în chipul de a gândi al poporului ». Pe aceasta o găsea turnată « în formele vii, mlădioase şi încântătoare prin originalitate », spre deosebire de « limba cosmopolită şi nesemnificativă » în care era tratată (sau maltratată) ştiinţa.

O scriere o socotea populară fie « prin materie şi prin modul expunerii (literatura poetică în înţăles larg) », sau « cel puţin prin modul expunerii ». Intre

acestea din urmă, Eminescu punea și «știința aplicată», adică popularizată, întocmită însă într'adevăr în graiul poporului.

★

In Biblioteca Academiei Republicii Populare Române, la secția Manuscrise, în caetul cu Nr. 2307, la fila 2 (față și verso) precum și la fila a treia — de astădată pe o singură pagină, dar despicată în două coloane — se află 116 proverbe, adunate de Eminescu fie din lecturi, fie din viu grai.

Ele trebuiau să aibă o urmare, căci poetul scrie: «Seria I» dedesubtul titlului («Proverbe românești»).

Locuțiunile și proverbele acestea aveau să fie așezate în ordinea alfabetică a vocalelor (a, e, i, o, u). Dar gramaticianul Eminescu, observând că diftongul care în alfabetul slavon răspunde, prin valoarea-i fonetică, buchilor cirilice: *eti iaco* și *ia*, se scrie în românește când *ea*, când *ia*, a pus în șirul cuvintelor care încep (în alfabetul latin) cu *ea* și pe cele care în pomenitul diftong au drept inițială pe *i* (ia). Astfel după zicala: *Ea își cântă, ea-și descântă*, se așternziceri și proverbe astfel scrise: I-a legat beșica de coadă; I-a luat apa de la moară; Ia-l de pe mine, că-l omor; Iapa mea, moșia mea... Ia pe unul, dă în altul; Iarna n'o mănâncă câinii; I-a tăiat din unghișoară; Iată ursul fără coadă; I-a dat mură, — pentru ca, imediat după proverbul: *Ia dintr'un sin și bagă într'altul*, să revie la vocala inițială *e* din diftongul *eu* (Eu am fost ca tine, tu n'ai ajuns ca mine). Și, încheind cu proverbele începătoare cu *eu*, să se reîntoarcă la *i* din proverbul: «Iepurii ș'au semănat ardeiu, pieirea capului lor».

★

Din proverbele străine ori transcrise de Eminescu, câteva au o mai adâncă semnificație. Iată unul care e în stare să slujească drept o caracterizare a slujbașului de modă veche, ori birocrației sterile, aceleia dătătoare de ordine care nu se aduc la 'ndeplinire:

«*A poruncit cânelui și cânele pisicei și pisica șoarecelui, iar șoarecele de coadă și-a atârnat porunca*».

O maximă ce poate deveni reazăm în cazul unor întâmplătoare neizbânzi, ar fi aceasta:

«*A nu cădé, nu se poate, dar cinste îți face când cazi să te scoli*».

O primejdioasă filosofie umoristică, din partea unora care prea se mângâie ușor de pierderi și stricăciuni făcute din vina lor, ar fi cea conținută în următoarea autoconsolare:

«*Al meu scaun să-mi trăiască, alt picior în loc; al meu deget să-mi trăiască, alt inel în loc*».

Și acum iată o zicătoare ce ar putea prea bine fi o prevenire, un avertisment fie lăcomiei nesățioase, fie neglijenței, fie chiar sabotajului: «*Ai înghițit un ac, ai să scoți un fier de plug!*».

★

Onomastica biblică şi cea familiară sau familială îşi află — în chip fericit — locul acolo, în acele proverbe:

« Ion, Ion, Ion, trei cuconi din Vavilon »
« Aflat-au Filip pe Nataniil »

Unele din zicători sânt — după asemănarea titlurilor de deasupra fieştecării bucăţi din năzdrăvăniile lui Nastratin — distihuri ori duble distihuri, scrise însă la rând în chip de proză:

« Uit'te la obraz şi mă'ntreabă de necaz; uite-te la faţă şi mă'ntreabă de viaţă ».

« Eu cu mintea mea, dèteiu de belea »
« Aş spune un vis, dar nu pot de rîs ».

In aleasa şi via culegere niciun bob, nicio silabă nu se iroseşte. Elipticile fac sentinţa populară şi mai puternică:

« Albina de viespe, cât cerul de pământ ».

Ce viitor *poetic* pregătea el acestei culegeri? Căci altor strângeri de recolte populare li se vede, la Eminescu, puntea de legătură asvârlită peste două svâcniri de inteligenţă; li se descopere poteca tainică ce duce dela un gând la altul.

De n'ar fi însă decât curiozitatea vie pentru limba acestor lozinci, chemări şi sfaturi populare, încă ne putem bucura, căci admiraţia lui Eminescu s'a răsfrânt asupra culegătorului şi comentatorului prin povestiri şi snoave al proverbelor, pe care l-a caracterizat astfel:

« Pann finul Pepèlei cel isteţ ca un proverb ».

UNELE PROBLEME ALE STILULUI IN LUMINA INVĂŢĂTURII TOVARĂŞULUI STALIN DESPRE LINGVISTICĂ

DE

M. NOVICOV

SECRETAR AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

In primăvara anului curent, studenţii din anul IV al Facultăţii de Filologie a Universităţii « C. I. Parhon » din Bucureşti s'au plâns forurilor de conducere ale facultăţii că sunt desorientaţi: într'un fel li se defineşte noţiunea « stil » la cursul de lingvistică şi într'un alt fel la teoria literaturii. Ca să fim sinceri, trebue să recunoaştem că pe atunci nici o catedră, nici alta, n'a ştiut să lămurească studenţilor cauza contrazicerii.

Dar întâmplarea de mai sus nu este, fireşte, singurul motiv care pledează pentru o cât mai adâncă şi multilaterală desbatere a problemelor stilului.

Genialele lucrări ale tovarăşului Stalin, cu privire la problemele lingvisticii, au deschis cele mai largi posibilităţi pentru desvoltarea creatoare a acestei ştiinţe în toate direcţiile. Se ştie că stilistica este o latură însemnată a lingvisticii, dar totodată latura care până acum a fost cel mai puţin cercetată. In faţa cercetărilor ştiinţifice şi a oamenilor de litere, se întinde deci un teren vast—aproape virgin—care aşteaptă cu nerăbdare pe exploratorii săi.

Pe de altă parte, problemele stilului — în strânsă legătură cu cele ale limbii — au o mare însemnătate în studiul istoriei literare, cât şi pentru rezolvarea practică, concretă, a sarcinilor ce stau astăzi în faţa scriitorilor.

Iată doar câteva din motivele care ar justifica iniţierea unor cercetări în domeniul stilului în general şi în domeniul stilului ca un aspect al creaţiei literare în special.

Dar pentru aceasta, socotim că ar trebui eliminate contradicţiile despre care vorbeam la început. In fapt, contradicţiile sunt doar aparente. Ele se datoresc faptului că — după cum subliniază şi cercetătorii sovietici — cuvântul « stil » are sensuri deosebite. El corespunde unor noţiuni cu totul diferite, după cum

este întrebuinţat în teoria literaturii sau în lingvistică. Ambele sensuri sunt pe deplin îndreptăţite şi nu este vorba de a desfiinţa unul în favoarea altuia, ci de a folosi cuvântul în aşa fel, încât să fie clar despre care dintre cele două sensuri este vorba. Profesorul sovietic E. G. Rizel propune chiar ca, atunci când contextul nu oferă cititorului elemente suficiente pentru ca să-şi poată da seama despre care dintre cele două sensuri este vorba, autorul să precizeze acest lucru cu ajutorul atributelor, vorbind sau despre « stilul limbii » sau despre « stilul literar artistic ».

Prin « stilul limbii » se înţelege totalitatea particularităţilor pe care le întruneşte folosirea limbii în funcţie de sectorul activităţii sociale pe care-l deserveşte. In acest sens se poate vorbi despre stilul literar (artistic) [1], stilul ştiinţific, stilul publicistic, stilul oratoric, stilul telegrafic, stilul administrativ (birocratic), etc. Este limpede că, din acest punct de vedere, stilul este subordonat întru totul limbii. El se poate naşte şi desvolta numai înăuntrul uneia şi aceleiaşi limbi a întregului popor.

Rezultă deci că, una şi aceeaşi limbă a întregului popor este folosită în cele mai variate sectoare ale vieţii sociale.

Evident, în funcţie de sectorul respectiv, folosirea ei capătă anumite particularităţi, care definesc cutare sau cutare stil al limbii. Pentrucă în acest caz particularităţile stilistice îşi au originea în cutare sau cutare funcţie pe care o îndeplineşte limba, unii cercetători sovietici au propus ca noţiunea « stil » astfel înţeleasă să fie denumită « stilul funcţional » al limbii.

Cercetarea stilului limbii din acest punct de vedere oferă o seamă de probleme interesante pentru lingvişti. In primul rând, înăuntrul aceluiaşi « stil » există numeroase subdiviziuni. De pildă, stilul literar (artistic) se subîmparte după genuri: stilul poeziei, al prozei şi al dramei. Dar până şi înăuntrul aceluiaşi gen, diferenţierea continuă: stilul odei nu poate fi în niciun fel asemănat cu cel al baladei sau al epigramei. Stilul satiric se afirmă categoric ca o subdiviziune de sine stătătoare, care are contingenţe şi cu stilul literar (artistic) şi cu cel publicistic. Tot astfel, multe subdiviziuni (evident, din alte puncte de vedere), pot fi stabilite şi în stilul oratoric şi în cel ziaristic, etc. Pe de altă parte, stilul astfel înţeles este prin excelenţă o noţiune istorică. Câtă diferenţă între stilul literar (artistic) folosit de poeţii antici şi stilul poeziei contemporane! Sau între stilul oratoric al lui Cicerone şi stilul agitatorilor noştri de astăzi. Unele stiluri dispar cu desăvârşire, odată cu dispariţia funcţiei lor (de pildă: stilul biblic). Altele s'au născut recent de tot, tocmai în urma apariţiei unor noi sectoare de viaţă obştească, pe care limba e chemată să le deservească (stilul telegrafic). Am putea

---

[1] Vom adăuga întotdeauna cuvântul « artistic » în paranteze pentru a evita confuzia. Unii tovarăşi înţeleg prin « stilul literar » o noţiune mult mai vastă, care înglobează orice folosire îngrijită a limbii, opunându-l doar limbii vorbite. Pentru a sublinia că pentru noi, «stilul literar» este doar cel folosit în literatura beletristică, adică numai acela în care cuvântul apare ca materialul unei arte, vom adăuga întotdeauna după « literar », în paranteze cuvântul « artistic ».

semnala în legătură cu aceasta şi multe alte probleme. Evoluţia stilurilor este strâns legată de evoluţia limbii ca atare. Este limpede că evoluţia limbii influenţează evoluţia stilurilor. Dar şi inversul este adevărat: evoluţia stilurilor influenţează limba. In altă ordine de idei: în cazul multor stiluri — cel literar (artistic), publicistic, ziaristic, oratoric, un rol însemnat îl joacă şi creatorul individual, care îmbogăţeşte stilul respectiv. Nu încape îndoială că putem vorbi despre stilul individual al limbii folosit de cutare sau cutare scriitor, ceea ce nu este acelaşi lucru cu stilul literar (artistic) al scriitorului dat. Cea de a doua noţiune este mult mai largă.

Din punctul de vedere al creaţiei literare, stilul unui scriitor este — după definiţia împrumutată dela savantul sovietic Timofeev — « totalitatea particularităţilor — privind conţinutul de idei şi mijloacele artistice — care caracterizează opera unui scriitor şi le deosebesc de alţii ». Stilul este deci un fel de carte de vizită literară a scriitorului.

Teoria literară idealistă, burgheză, în tendinţa ei firească de a minimaliza importanţa conţinutului de idei în opera scriitorului, a căutat să reducă problemele de stil la cele de limbă. Aceasta e o greşeală grosolană. Este evident, de pildă, că stilul lui Sadoveanu nu se reduce la folosirea unui anumit vocabular şi la preferinţa manifestată faţă de anumite construcţii sintactice. Nu se reduce la acestea, deşi ele intră în stilul lui, ca parte componentă, determinată de alte particularităţi. Stilul lui Sadoveanu cuprinde şi particularităţile tematice ale operei sale (atenţie îndreptată spre suferinţele omului, căutarea înfrigurată a cauzelor nedreptăţilor sociale şi a căilor de ieşire din ele, scoaterea în evidenţă a frumuseţii trăsăturilor sufleteşti ale omului din popor, etc.); şi particularităţile de compoziţie, rezultând din preferinţele tematice (folosirea de preferinţă a modului narativ, întrerupt de isbucnirea spontană şi violentă a conflictelor, subliniate prin contrastul dintre ele şi desfăşurarea în general molcomă a naraţiunii) şi trăsăturile generale ale eroilor săi preferaţi (pe de o parte omul din popor, revoltat împotriva nedreptăţilor şi frământat să găsească răspuns la întrebările care-l chinue, iar pe de altă parte, « stăpânul » hapsân, al cărui suflet este refractar la orice probleme omeneşti) şi particularităţile limbii chemată să dea viaţă celorlalte particularităţi enumerate. Acelaşi lucru se poate spune, de pildă, şi cu privire la stilul lui Caragiale. Nu încape îndoială că modul laconic, câteodată aproape telegrafic, în care Caragiale foloseşte adesea limba, este în strânsă legătură cu pasiunea cu care scriitorul tindea să demaşte până la capăt viciile societăţii burghezo-moşiereşti, pe care o ura şi o dispreţuia.

Stilul unui scriitor este deci în strânsă legătură cu concepţia sa asupra vieţii. Scriitorul nu scrie pentrucă « aşa îi vine să scrie ». O atare concepţie asupra misiunii scriitorului e proprie doar esteticienilor reacţionari care încearcă astfel să ascundă caracterul reacţionar, ostil poporului, al artei puse în slujba claselor exploatatoare. Un adevărat scriitor scrie pentrucă are ceva de spus, pentrucă simte nevoia arzătoare să afirme idealul său de viaţă, care trecut prin forţa

creaţiei, devine idealul estetic al operei. Stilul este ansamblul de mijloace pe care şi le elaborează scriitorul, pentru a putea afirma cu maximum de precizie şi cu maximum de vigoare, idealul său de viaţă — parte integrantă din năzuinţa şi lupta poporului pentru o viaţă liberă şi dreaptă.

Dar din cele de mai sus nu rezultă şi nu trebue să rezulte că limba este ceva cu totul secundar şi neînsemnat în procesul creaţiei. O atare concluzie ar fi în flagrantă contradicţie cu învăţătura tovarăşului Stalin despre limbă.

Tovarăşul Stalin ne învaţă: « *Fiind nemijlocit legată de gândire, limba înregistrează şi fixează în cuvinte şi în combinaţii de cuvinte, în propoziţii, rezultatele activităţii gândirii, succesele omului în munca lui de cunoaştere şi face posibil, în acest fel schimbul de idei în societatea omenească* » [1].

Pornind dela această definiţie stalinistă, trebue cercetat şi rolul limbii în creaţia literară. După cum am văzut, « limba înregistrează şi fixează în cuvinte şi în combinaţii de cuvinte, în propoziţii, rezultatele activităţii gândirii »; numai că, în timp ce în domeniul ştiinţei această fixare se realizează cu ajutorul noţiunilor, silogismelor şi altor feluri de raţionamente logice, « literatura este gândirea în imagini » (Behuschi) şi ca atare în faţa scriitorului se pune problema de a folosi limba nu atât (sau mai precis, nu numai) pentru a formula cutare sau cutare idei, ci pentru a zugrăvi cutare sau cutare imagine, în aşa fel încât ea (adică această imagine) să devie purtătoare a ideii respective. In acest sens trebue înţelese cuvintele lui Gorchi şi anume că scriitorul trebue « să zugrăvească în cuvinte şi, spre deosebire de picturi, să zugrăvească nu o singură imagine, pusă în nemişcarea ei, ci să zugrăvească oameni şi fapte în continuă mişcare ». In rezolvarea acestei probleme extrem de grele şi complicate, care din punct de vedere practic este o problemă de folosire a limbii, scriitorul elaborează stilul său personal. In acest fel, devine limpede de ce cunoaşterea cât mai perfectă şi cât mai adâncă a limbii, cât şi efortul continuu de îmbogăţire a ei, este o condiţie esenţială de realizare a scriitorului.

In atitudinea faţă de limba literară se pot observa — credem noi — în viaţa noastră literară, două greşeli la fel de periculoase.

Prima (de care a suferit multă vreme şi mai sufere încă şi autorul acestor rânduri) este aceea de desconsiderare a importanţei pe care o are limba în elaborarea operei literare. Nu întâmplător Gorchi a numit limba elementul primordial al literaturii. Primordial, dar nu determinant. Obiectul literaturii este omul, viaţa omului. Tot Gorchi numea literatura « celovecovedenie », adică ştiinţa despre om. Faptele vieţii umane şi ideile despre ele — iată materialul de bază al literaturii. Insă acest material de bază nu se poate exterioriza, nu poate deveni o operă de artă decât cu condiţia îmbrăcării lui într'o formă adecvată, cu condiţia fixării lui în imagini veridice, care la rândul lor se făuresc prin compoziţie şi limbă. Desvăluirea fondului de idei al unei opere literare, cere subli-

[1] I. Stalin, Marxismul şi problemele lingvisticii. Ed. P.M.R., 1950, p. 23.

nierea unor fapte de viaţă, scoaterea în evidenţă cu vigoare a unor frământări sufleteşti, individualizarea unor eroi, gradarea situaţiilor, etc., etc. Iar toate acestea nu se pot realiza *decât prin limbă*. Dacă limba folosită de un scriitor e săracă şi neexpresivă, dacă ea nu foloseşte toată bogăţia de nuanţe pe care le oferă graiul poporului, dacă ea contrazice legile interioare ale limbii, dacă în sfârşit ea foloseşte anumite consonanţe urîte pe care spiritul limbii le respinge, atunci chiar şi faptele vieţii şi ideile cele mai frumoase rămân nerealizate în imaginaţia scriitorului, şi pot fi — în cel mai bun caz, — doar ghicite la o lectură mai atentă a operei, dar nu pot în niciun fel să trezească în imaginaţia cititorului, tabloul pe care scriitorul şi l-a propus să-l zugrăvească. Pe când noua atitudine creatoare a scriitorului faţă de limba pe care o foloseşte nu numai că îl ajută să-şi realizeze planurile elaborate în imaginaţie, dar constitue totodată şi un factor însemnat în elaborarea, îmbogăţirea şi şlefuirea limbii poporului. Pervertirea acestui rol primordial pe care-l are limba în creaţia literară, duce la sărăcirea literaturii şi trebue combătută.

Tot astfel cum trebue combătută şi cealaltă greşeală care transformă problema limbii într'un scop în sine şi vede în bogăţia limbii un merit al scriitorului, indiferent de felul cum şi pentru ce este folosită. In legătură cu aceasta trebue repetat că limba scriitorului şi stilul scriitorului sunt două noţiuni cu totul diferite.

Aceste lucruri credem că n'ar trebui să le uite acei scriitori care şi astăzi transformă adeseori munca asupra limbii într'un joc steril de căutare de cuvinte rare, de nume sonore şi de combinaţii năstruşnice de cuvinte. Oare avem noi dreptul să uităm vreodată povaţa marelui Eminescu, care vedea în chinurile creaţiei, în primul rând, efortul de a găsi « *cuvântul care exprimă adevărul* »?

Stilul personal al scriitorului, un stil bogat, expresiv, care foloseşte cu maximum de precizie şi variaţie toate comorile ce le conţine limba poporului, este un lucru extrem de preţios pentru un scriitor. Dar nu trebue să se uite vreo clipă că stilul este doar modul prin care scriitorul exteriorizează reprezentările ce s'au acumulat în sufletul său de creator şi pe care le întoarce oamenilor într'o formă artistică elaborată cu ajutorul talentului.

Nu poate fi vorba despre un stil personal, acolo unde se statorniceşte sărăcia de idei; nu poate fi vorba despre un stil personal, acolo unde experienţa de creaţie a scriitorului nu se bazează pe o cunoaştere adâncă şi activă a vieţii. Ca să poţi spune ceva la un mod personal, trebue întâi să ai ce să spui. Iar ca să ai ce să spui poporului tău, trebue întâi şi întâi să cunoşti bine viaţa poporului tău. Numai atunci talentul, cunoaşterea limbii şi originalitatea creatoare pot rodi într'adevăr. Greşesc acei tovarăşi care cred că pot înlocui lipsa de cunoaştere adâncă şi multilaterală a vieţii poporului cu preţiozităţile şi originalităţile lingvistice elaborate în nopţile de nesomn, între cei patru pereţi ai laboratorului lor poetic. Poporul râde de asemenea « stiluri » şi « originalităţi ». Iar operele bazate pe ele vor eşua, tot astfel cum a eşuat fără să lase vreo urmă opera unui Minulescu sau a « poeţilor » de teapa lui Barbu şi Lucian Blaga.

Literatura sovietică ne oferă nenumărate exemple de scriitori care s'au impus în istoria literaturii printr'o mare originalitate a stilului lor personal. In primul rând, suntem datori să amintim numele lui Gorchi şi Maiacovschi. Dar nu numai ei. Şi scriitorii sovietici din generaţia contemporană nouă se deosebesc printr'o mare variaţie de stiluri personale. Cât de deosebite sunt, de pildă, stilurile unor asemenea scriitori ca Gladcov şi Fadeev. Gladcov are un stil parcă ciocănit cu dalta şi ciocanul, aspru, adesea strident, bazat pe o iscusită folosire a contrastelor neprevăzute. Fadeev, dimpotrivă, are un stil lin, plin de modulaţii lirice, aproape delicat. Şi cu toate acestea, ambii scriitori reprezintă cu vigoare aceeaşi concepţie de viaţă, aceeaşi ideologie a proletariatului revoluţionar. De ce atunci sunt atât de diferiţi ca stil? Pentrucă au ştiut să se identifice cu bogăţia vieţii, cu mişcarea ei tumultuoasă înainte. Viaţa în general — şi viaţa noastră, a oamenilor care avem bucuria de a trăi în epoca stalinistă, în special — este atât de bogată, încât opera oricărui scriitor — cu condiţia s'o cunoască în adâncime, oferă posibilităţi nelimitate de a lua din ea probleme, tipuri, situaţii corespunzătoare căutării curente a personalităţii sale creatoare.

Se ştie că duşmanii socialismului, duşmanii literaturii socialiste, o calomniază adesea, susţinând că adâncirea de către scriitori a vieţii constructorilor socialismului, duce la nivelarea stilurilor personale. *Este o minciună sfruntată.* Adevărul este altul. Abia în societatea socialistă personalitatea omului capătă posibilităţi nelimitate de a se desvolta. Nicăeri materialul de viaţă ce se oferă scriitorului nu este atât de bogat, nicăeri nu oferă asemenea posibilităţi de individualizare şi particularizare, ca în societatea socialistă. Dar există o condiţie necesară: să cunoşti această viaţă în adâncuri şi nu superficial. Nivelarea stilurilor de creaţie nu poate fi în niciun caz rezultatul identificării cu viaţa constructorilor socialismului, ci este întotdeauna consecinţa îndepărtării de viaţa poporului. Cu cât scriitorul se va identifica mai complet prin activitatea sa practică şi prin aspiraţiile sale, cu viaţa poporului constructor al socialismului, cu atât îşi va putea crea şi un stil personal mai viguros.

In lupta pe care o duc astăzi în patria noastră scriitorii legaţi de popor, pentru o literatură a realismului socialist, împotriva ideologiei burgheze în creaţia literară, limba trebue considerată ca un instrument de luptă. De aici obligaţia scriitorilor hotărîţi să păşească consecvent pe drumul realismului socialist, să studieze şi să îmbogăţească necontenit limba lor. De aici obligaţia criticilor literari şi a cercetătorilor limbii să studieze în amănunţime felul cum mânuesc scriitorii de azi acest instrument de luptă, pentru a semnala lipsurile şi generaliza experienţele pozitive.

Scriitorii aşteaptă, din partea redacţiei noii reviste de lingvistică, să întreprindă cu temei o asemenea acţiune sistematică de cercetare. Şi nu încape îndoială că scriitorii înşişi vor contribui pentru ca ea să dea cât mai grabnice rezultate rodnice.

PREDAREA LIMBILOR IN ŞCOALĂ

LIMBA ROMÂNĂ IN NOILE PROGRAME ŞCOLARE

DE

EMIL BOLDAN

In cadrul revoluţiei culturale iniţiate în ţara noastră de Partidul clasei muncitoare, după preluarea puterii de către aceasta, problema însuşirii formelor corecte ale limbii noastre de către masele largi ale poporului, problema formării deprinderii de exprimare clară şi precisă, problema însuşirii moştenirii noastre literare progresiste, ca şi a celei nou apărute, impuneau reorganizarea şi îmbunătăţirea predării limbii române în şcoli. Acest lucru a căutat să-l realizeze, şi l-a realizat în parte reforma învăţământului din 1948. Astfel, a fost mărit numărul orelor de limba română în fiecare clasă. S'au alcătuit noi instrucţiuni şi programe, care au contribuit la o orientare mai justă a cadrelor didactice de specialitate, în ceea ce priveşte predarea limbii române în şcolile noastre de toate gradele de învăţământ. Au apărut primele manuale unice întocmite pe o bază ştiinţifică. Cadrelor didactice li s'a dat posibilitatea să se recalifice prin cursurile I.C.D., înfiinţate în anul 1948. In cercurile pedagogice, a început să se discute problema îmbunătăţirii metodelor de predare, a alcătuirii mai juste a planurilor de lecţii.

Cu toate lipsurile încă existente, se făcuse, totuşi, un mare pas înainte în acest domeniu, faţă de situaţia de până atunci.

Diferitele concepţii idealiste susţinute de clasele exploatatoare, duşmane ale culturii poporului şi dominante în lingvistica românească din perioada dictaturii burghezo-moşiereşti, îşi strecuraseră influenţa lor nefastă, nu numai în cursurile universitare ale vremii, dar şi în mentalitatea cadrelor didactice din învăţământul inferior în programele şi manualele tuturor gradelor de învăţământ burghez. Propaganda reacţionară, mistică şi şovină, cu care şcoala burghezo-moşierească otrăvise minţile elevilor, îşi găsea loc de frunte în aceste programe şi manuale. Ea mergea mână în mână cu un puternic dispreţ faţă de studierea aprofundată şi continuă a limbii în şcoală, faţă de studiul gramaticii, a cărei importanţă deosebită a fost cu intenţie minimalizată.

Obiectul şi funcţiunile gramaticii erau desconsiderate sau ignorate. Oficialitatea vremii socotea că « învăţarea » gramaticii — în mod formal, abstract, rupt de viaţă, cu definiţii rigide — până cel mult prin clasele a III-a sau a IV-a ale fostului învăţământ secundar, era şi aşa o onoare mult prea mare ce se făcea unei discipline care, practic, nu-i era de niciun folos. Oare fără cunoaşterea gramaticii, a formelor corecte de vorbire, domnii capitalişti nu-şi puteau perfecta tot atât de bine afacerile lor fructuoase? Gramatica era pentru ei o « nobilă inutilitate » şi nu merita de aceea să i se acorde prea multă importanţă.

Instaurarea regimului de democraţie populară în ţara noastră a impus o schimbare şi în acest domeniu. Cu apariţia tezelor staliniste despre limbă s'a produs o cotitură radicală în programa şi metoda de predare a limbilor în şcoală. Ca să-şi poată comunica rezultatele activităţii lor, ca să poată lua cunoştinţă de bogatul izvor de lumină care ţâşneşte din tot mai multe cărţi şi periodice de ştiinţă şi de literatură, puse la dispoziţia lor de Partidul clasei muncitoare, masele poporului şi-au dat seama că pentru aceasta au nevoie de o cunoaştere temeinică a limbii, de o studiere amănunţită a ei.

In această privinţă, şcoala are un rol important de îndeplinit. Referindu-se tocmai la această misiune de mare răspundere a şcolii noastre, tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej în cuvântarea rostită la Congresul Invăţătorilor din R.P.R., a arătat că « Trebue să se acorde o deosebită atenţie studierii în şcoli a limbii române, făurită de popor prin eforturile a zeci de generaţii ». Sarcina cadrelor didactice de specialitate este tocmai aceea de a preda în aşa fel, încât elevii lor să înţeleagă frumuseţea şi vigoarea limbii noastre, limbă bogată şi în plină desvoltare.

Cât de mare e rolul care îi revine şcolii în studierea şi însuşirea limbii române, au arătat-o şi cele două Sesiuni ale Academiei R.P.R., din Martie şi Iulie 1951. Recunoscând succesele importante obţinute după reforma învăţământului din 1948 de învăţământul limbii române în şcolile din ţara noastră, Hotărîrea Sesiunii lărgite a Secţiunii de Ştiinţa Limbii, Literatură şi Arte a Academiei R.P.R. arată că, totuşi, atât programele şcolare, cât şi manualele — inclusiv cele apărute după reforma învăţământului — nu au ţinut seamă de importanţa gramaticii în predarea limbii, că morfologia a fost subestimată în favoarea sintaxei, şi că desvoltarea unor deprinderi ortografice la elevi a fost neglijată. Programele şi manualele de limba română n'au legat studiul gramaticii de desvoltarea gândirii elevilor, n'au ţinut seama de principiul istorismului în tratarea fenomenelor de limbă. Programele şi manualele n'au dat importanţa cuvenită literaturii clasice româneşti, mijloc principal de îmbogăţire a limbii elevilor. In redactarea programelor şi manualelor, s'a ţinut prea puţin seama de principiile pedagogice de bază în predarea limbii.

Hotărîrea sublinia de asemenea că, şi în şcolile pentru minorităţile naţionale cu limba de predare maternă — în sutele de acest fel de şcoli create în R.P.R., datorită politicii naţionale juste a Partidului şi guvernului nostru — predarea limbii materne suferea în general de aceleaşi lipsuri ca şi predarea limbii române în

şcolile cu limba de predare română. Şi, ceea ce apărea mai grav, era că în aceste şcoli nu se dăduse suficientă atenţie problemei programelor, manualelor şi metodicii de predare a limbii române, ca mijloc de comunicare şi ca factor de unire a tuturor oamenilor muncii din patria noastră, în lupta lor pentru pace şi socialism. Astfel, pentru şcolile tuturor minorităţilor naţionale exista un singur manual de limba română, ca şi o singură programă comună; aceasta constituia o mare lipsă, care trebuia neapărat înlăturată prin întocmirea unor programe şi manuale speciale, pentru fiecare minoritate naţională în parte.

Ţinând seama de aceste lipsuri şi de propunerile Hotărîrii Sesiunii lărgite a Secţiunii a VI-a a Academiei R.P.R., făcute în lumina genialei învăţături staliniste despre limbă, Ministerul Invăţământului Public a elaborat, pentru anul şcolar 1952-1953, noi programe pentru studiul limbii române, atât pentru clasele I-a — a IV-a şi a V-a — a VII-a, cât şi pentru clasele a VIII-a — a IX-a pentru şcolile cu limba de predare română, ca şi pentru cele cu limba de predare a minorităţilor naţionale.

Aşa dar, în locul vagilor instrucţiuni din anii trecuţi, cu privire la materialul ce trebue să fie predat în anumite perioade în clasele a VIII-a—a XI-a, de astădată avem, ca şi pentru primele clase, o adevărată programă şcolară specială pentru studiul gramaticii. In clasele a VIII-a—a XI-a, prin urmare în clasele « mari » ale învăţământului mediu, se studiază gramatica, se continuă, se aprofundează studiul limbii. Este evident un act pe care şcoala burgheză nici nu l-ar fi putut concepe. Prelungită cel mult până prin fosta clasă a IV-a secundară — ba, în anul 1942, fostul Minister al Culturii Naţionale redusese programa analitică la gramatică, la clasele I-a—a III-a — cu un număr infim de ore săptămânal, predarea gramaticii, care se caracteriza pe atunci prin lipsă de sistematizare a materiei, prin lipsă de planificare şi prin tratare idealistă şi superficială a problemelor, însemna pentru elevul din şcoala burgheză doar o stavilă fără de rost, care trebuia cât mai repede înlăturată, în goana după diploma dela sfârşitul studiilor secundare. Numai punerea problemei eventualităţii prelungirii studiului gramaticii şi în « cursul superior » al liceului ar fi stârnit protestele acelora care se complăceau în ignoranţa lor crasă, în necunoaşterea uneori a celor mai elementare reguli de scriere şi pronunţare corectă. De aici, atâţia absolvenţi ai fostului învăţământ secundar, atâţia licenţiaţi în . . . litere, chiar, care săvârşeau grosolane erori de construcţii gramaticale, de ortografie, de punctuaţie. Bruma de cunoştinţe de acest fel, pe care o căpătaseră până prin clasele a III-a — a IV-a secundară, o risipeau destul de repede pe drum, încât la capătul studiilor se trezeau nişte adevăraţi . . . agramaţi.

In lumina învăţăturii tovarăşului Stalin despre limbă, noile programe pentru limba română prevăd sporirea în mod considerabil a numărului de ore pe săptămână la toate clasele. Programa şi-a îmbogăţit în mod apreciabil notele explicative introductive, devenind un îndreptar preţios pentru cadrele didactice de specialitate. Ele ţin seama de genialele îndrumări staliniste. Programa din anii trecuţi

pentru şcolile elementare şi medii prezenta o serie de lipsuri foarte mari. Ea oglindea stagnarea şi confuzia teoretică din lingvistică, rezultat al tezelor antiştiinţifice şi nemarxiste ale lui N. I. Marr şi ale discipolilor săi, care-şi găsiseră şi la noi adepţi.

Ţinând seama de vârsta elevilor, de capacitatea lor de a-şi însuşi treptat cunoştinţele, programa claselor I-a — a IV-a prevede predarea de noţiuni elementare privind « capitolele de bază ale gramaticii limbii române: fonetica, morfologia (legată de lexic) şi sintaxa », noţiuni necesare pentru a înţelege structura limbii, pentru a forma elevilor deprinderea de a vorbi şi de a scrie corect.

Programa dă apoi indicaţii cu privire la analiza gramaticală, la construirea propoziţiilor, la folosirea formelor gramaticale şi la dobândirea deprinderilor de ortografie şi punctuaţie. Materia din programă este repartizată în aşa fel, încât elevii să-şi poată însuşi treptat noţiunile gramaticale şi să-şi desvolte deprinderile vorbirii şi ale scrisului. Programa recomandă ca studierea noţiunilor gramaticale să fie strâns legată de predarea ortografiei şi a punctuaţiei. Pentru formarea unor deprinderi temeinice, se cere să se facă exerciţii sistematice şi să se repete cât mai des materialul învăţat la gramatică şi ortografie.

Programa atrage atenţia că memorarea regulilor şi definiţiilor gramaticale nu trebue să fie rezultatul unei învăţături mecanice, ci că ea trebue să se bazeze pe însuşirea conştientă de către elevi a noţiunilor gramaticale, a legăturilor dintre ele şi a regulilor gramaticale. Programa pentru clasele a V-a — a VII-a subliniază necesitatea legării în mod strâns a teoriei de practică, a stabilirii unei strânse corelaţii între teorie şi exerciţiile practice. Ca lecţiile de gramatică să devină, în acelaşi timp, şi lecţii de desvoltare a vorbirii, se arată că, urmând învăţătura tovarăşului Stalin, profesorul trebue să dea elevilor noţiuni despre bogăţia vocabularului limbii noastre, atât la lecţiile de limbă, cât şi la cele de lectură literară, între care trebue să existe o strânsă legătură. Fără a încărca memoria elevilor cu date istorice inutile, profesorul va trebui totuşi ca, odată cu explicarea felului cum s'a îmbogăţit vocabularul de-a-lungul vremurilor, să arate legătura dintre procesul de desvoltare a limbii şi istoria poporului.

Predarea limbii române în clasele a VIII-a — a XI-a are ca sarcină repetarea şi completarea celor mai importante cunoştinţe de gramatică, însuşite de elevi în clasele anterioare, şi, de asemenea, fixarea şi însuşirea mai profundă a regulilor de ortografie şi punctuaţie studiate. Totodată, în aceste clase se continuă munca de îmbogăţire a vocabularului elevilor şi de ridicare a cunoştinţelor lor generale în domeniul limbii. Cursul de limba română din clasele superioare ale şcolii medii se încheie cu capitolul « Cunoştinţe generale despre limbă ». Acest capitol cuprinde principiile fundamentale ale învăţăturii tovarăşului Stalin asupra limbii, pe care trebue să şi le însuşească absolvenţii şcolilor medii. Studiul tezelor staliniste cu privire la limbă este absolut necesar pentru ca elevii să-şi dea seama de importanţa gramaticii pentru însuşirea temeinică a limbii. Studiul acestor teze este, de asemenea, un minunat mijloc de a lupta împotriva formalismului în şcoală, care con-

BIBLIO... SIBIU

stă în învăţarea superficială, mecanică, fără o adâncă înţelegere a fenomenelor şi în ruperea teoriei de practică.

Cuprinzând un număr mare de ore, dela clasa I-a până la clasa a XI-a, cum nici n'ar fi visat vreun pedagog devotat poporului în anii regimului burghezo-moşieresc, studiul limbii române devine astfel un instrument de educare a tineretului nostru studios, în spiritul luptei pentru pace, al dragostei nemărginite faţă de patria noastră, în spiritul internaţionalismului proletar. Studiul limbii române devine astfel un instrument al educaţiei comuniste a tinerei generaţii de viitori constructori ai socialismului în ţara noastră.

In noile programe de limba română, învăţătorul şi profesorul de specialitate vor găsi un ajutor de preţ în munca lor de a face cunoscute elevilor din şcolile patriei noastre frumuseţile limbii române, subtilităţile numeroase şi atrăgătoare pe care le pot descoperi în studierea raţională a gramaticii, prin legarea continuă a teoriei de practică.

Programa însă nu e totul. Ea constitue doar un îndreptar. Rolul hotărîtor în justa ei aplicare, în extinderea şi îmbogăţirea conţinutului ei cu noi şi rodnice experienţe, îl au cadrele chemate să aplice programa. Acela căruia îi revine sarcina interpretării ştiinţifice şi a aplicării juste a ceea ce programele şi manualele oferă, este pedagogul.

« In orice şcoală — ne arată marele Lenin — lucrul cel mai important este orientarea ideologico-politică a lecţiilor. Prin ce se determină această orientare? In întregime şi exclusiv prin compoziţia lectorilor »... « Niciun control, niciun fel de programe, etc. nu sunt în stare să modifice această orientare a lecţiilor, care este determinată numai şi numai de compoziţia lectorilor ».

Iar lectorii vor putea face faţă exigenţelor programei numai dacă în dragostea şi devotamentul lor faţă de popor îşi vor însuşi temeinic ştiinţa marxist-leninistă, învăţătura stalinistă despre limbă, precum şi bogata experienţă a şcolii sovietice.

PENTRU CONTINUA IMBUNĂTĂŢIRE A PREDĂRII LIMBII RUSE IN ŞCOLILE NOASTRE

DE

N. PASCU

RECTORUL INSTITUŢULUI PEDAGOGIC DE LIMBA ŞI LITERATURA RUSĂ « MAXIM GORCHI »

Au trecut mai mult de patru ani, de când, conform legii reformei învăţământului, în planurile de învăţământ ale şcolilor noastre de toate gradele, a fost introdusă limba rusă. Poporul nostru a primit cu un nespus entuziasm această măsură a Partidului şi Guvernului. Dovadă în această privinţă, sunt sutele de mii de elevi şi studenţi care îşi exprimă bucuria că li s'a dat posibilitatea de a studia limba marelui popor rus, prin sârguinţa cu care studiază, şi prin succesele pe care le înregistrează an de an în învăţarea limbii ruse.

In ţara noastră, studiul limbii ruse a căpătat un caracter de masă. Copii şi vârstnici, tineretul studios şi specialiştii de toate categoriile, muncitori, intelectuali, nu pregetă în timpul lor liber să consacre un ceas-două studiului gramaticii limbii, ruse, cititului ziarelor sovietice, operelor marilor scriitori ruşi şi sovietici. Oamenii muncii din republica noastră înţeleg că, stăpânind limba rusă, vor putea mai uşor să-şi însuşească marea experienţă sovietică în construirea socialismului, vor şti în mai mare măsură să valorifice această experienţă la locul de muncă al fiecăruia.

In răstimpul de patru ani amintit mai sus, s'au înfăptuit multe lucruri pentru a se crea baza materială necesară unei normale desvoltări a studiului limbii ruse. Astfel, pentru recrutarea şi pregătirea cadrelor didactice menite să predea limba rusă, s'a dus o activitate intensă prin cursurile organizate de către Institutul de perfecţionare a cadrelor didactice, prin înfiinţarea Institutului Pedagogic de limba şi literatura rusă « Maxim Gorchi », prin organizarea pe lângă universităţi a secţiilor de limba rusă, prin desvoltarea învăţământului prin corespondenţă şi seral al studiului limbii ruse, învăţământ ce se lărgeşte şi se înbunătăţeşte din an în an.

Ministerul Invăţământului Public şi Comitetul pentru Invăţământul Superior au luat o serie de măsuri ce au avut ca scop să pună la dispoziţia cadrelor didactice, elevilor şi studenţilor, programe, manuale, material didactic, ş.a.m.d.

Toate aceste măsuri n'ar fi dat însă rezultatele aşteptate, dacă în domeniul lingvisticii n'ar fi avut loc un eveniment de o importanţă epocală: apariţia genialei lucrări a tovarăşului Stalin, « Marxismul şi problemele lingvisticii ». Fundamentând ştiinţific lingvistica pe principiile învăţăturii marxiste despre societate şi subliniind legile de desvoltare a limbii, conţinutul social şi importanţa limbii în istoria omenirii, tovarăşul Stalin a pus capăt în felul acesta vulgarizării marxismului în lingvistică, indicând totodată şi căile ei de desvoltare creatoare în folosul propăşirii societăţii.

Inarmaţi cu învăţătura tovarăşului Stalin despre limbă, profesorii de limba rusă din ţara noastră au avut posibilitatea să-şi îmbunătăţească simţitor activitatea lor didactică, şi să dea elevilor cunoştinţe temeinice în domeniul gramaticii, conversaţiei, scrisului şi cititului corect şi expresiv. Materialele rezultate de pe urma examenului de admitere la Institutul Pedagogic « Maxim Gorchi » din acest an, confirmă o oarecare îmbunătăţire a cunoştinţelor elevilor în domeniul limbii ruse. Astfel, absolvenţii unor licee din Capitală, absolvenţii şcolilor din regiunile Iaşi, Suceava şi Bacău, au făcut faţă cu succes cerinţelor examenului de admitere. Lucrările scrise ale acestor candidaţi conţin puţine greşeli; bagajul de cuvinte este bogat, pot conversa în cadrul unei tematici uşoare, sunt deprinşi să întrebuinţeze în practică, cunoştinţele teoretice din domeniul gramaticii.

Privind în ansamblu însă pregătirea absolvenţilor şcolilor medii care s'au prezentat la examenul de admitere la Institutul « Maxim Gorchi » în vara aceasta, nu putem vorbi despre o îmbunătăţire deplină în predarea limbii ruse, în şcolile noastre de toate gradele. Majoritatea candidaţilor au cunoştinţe formale, ceea ce ne dă dreptul să credem că, în predarea limbii ruse în şcoli, rădăcinile formalismului stau înfipte încă destul de adânc.

Iată câteva exemple. Conform dispoziţiilor Comitetului pentru Invăţământul Superior, candidaţii la examenul de admitere au fost supuşi unui examen scris şi oral la limba rusă. Rezultatul examenului scris: 45% din candidaţi au făcut mai mult de 10 greşeli într'o dictare din cele mai simple. Din cei 46 de absolvenţi ai şcolilor medii din Capitală, prezentaţi la examenul de admitere, 23 n'au putut face faţă greutăţilor acestei dictări elementare. Din lucrările a 13 candidaţi absolvenţi ai şcolilor regiunii Craiova, 8 au fost notate cu calificative nesatisfăcătoare. De o pregătire slabă în domeniul scrisului au dat dovadă şi absolvenţii şcolilor regiunilor Piteşti, Ploeşti, Timişoara, Stalin şi Bârlad.

Analizând lucrările scrise, a reeşit că cele mai multe greşeli au fost făcute la întrebuinţarea vocalelor neaccentuate, la terminaţiile substantivelor, la scrierea lui « Й » şi « Ь ». Acest fenomen nu este întâmplător. Ortogramele citate sunt de fapt unele din cele mai grele, iar însuşirea lor poate fi realizată printr'o bună organizare a exerciţiilor şi lucrărilor scrise. Pe semne,

în practica predării limbii ruse în şcolile noastre lipseşte înlănţuirea raţională a exerciţiilor cu ortogramele respective, exerciţii în aşa fel făcute ca ele să ducă la formarea unor deprinderi trainice pentru o scriere corectă.

Marele număr de greşeli din lucrările absolvenţilor arată, nu numai că nu se duce munca pentru prevenirea greşelilor în scrisul elevilor, dar că lipseşte o activitate serioasă care să lichideze pe cele înrădăcinate deja în scrisul lor.

Ruptura dintre teorie şi practică în predarea limbii ruse — iată izvorul formalismului cunoştinţelor absolvenţilor şcolii medii. Lucru care a ieşit şi mai mult la iveală cu ocazia examenului oral.

Foarte mulţi candidaţi ştiu bine pe dinafară regulile gramaticale, dar nu sunt în stare să le aplice în practica vorbirii şi scrisului. Cum se explică aceasta?

Se pare că în structura lecţiei de gramatică prevalează elementele teoretice asupra celor practice. Cu alte cuvinte, mai mult se vorbeşte despre o regulă gramaticală, dar foarte puţin se face pentru aplicarea practică a acestei reguli. Insuşirea mecanică a regulii satisface pe mulţi profesori. Dar aceasta contravine în mod evident recomandării tovarăşului Stalin, care spune că: « ...*gramatica este rezultatul unei îndelungate munci de abstractizare a gândirii umane, un indice al uriaşelor succese ale gândirii* ». Această indicaţie a tovarăşului Stalin pune în faţa şcolii sarcina ca studiul gramaticii, cu toate regulile şi legile ei, să desvolte gândirea elevilor, să-i înveţe să observe, să analizeze şi să compare elementele limbii, stabilind legătura între ele, să observe ceea ce este esenţial şi să tragă concluzii din cele învăţate. Numai însuşindu-şi în acest fel gramatica, elevii pot căpăta posibilitatea « *de a îmbrăca gândurile umane în învelişul material al limbii* ».

Cunoaşterea regulilor gramaticale şi aplicarea lor fără greşeli în scris şi vorbire sunt posibile numai în cazul când se stăpâneşte şi un serios bagaj de cuvinte. Tovarăşul Stalin ne învaţă că « *structura gramaticală a limbii şi fondul ei principal de cuvinte alcătuesc temelia limbii, esenţa specificului ei* ».

Dar cum cunosc absolvenţii şcolilor medii fondul principal de cuvinte al limbii ruse? Să răspundem la această întrebare cu câteva exemple. In cadrul cursurilor de pregătire în vederea examenelor de admitere, s'a putut constata că aproape 50% din candidaţi cunosc în jurul a 150—200 de cuvinte ruseşti, iar dintre acestea mai puţin de 40 de cuvinte se încadrează în fondul principal de cuvinte al limbii ruse. E clar că, înarmaţi cu un asemenea bagaj de cuvinte, elevii întâmpină greutăţi din cele mai serioase, atunci când sunt puşi în situaţia de a alcătui o frază, de a reda cu cuvintele lor conţinutul celor citite, de a conversa în cadrul unei tematici din cele mai elementare.

Este de remarcat că aceşti absolvenţi nu sunt înarmaţi în măsura cuvenită cu deprinderile cititului expresiv. Ei nu ştiu pe dinafară aproape nicio poezie, şi cu atât mai puţin fragmente din proza literară.

Aceasta indică nivelul metodic scăzut al lecţiilor de citire literară, lecţii care în majoritatea cazurilor se reduc la « citeşte-tradu ». Lipsa din vocabularul ele-

vilor a cuvintelor literare dovedeşte că nu s'au organizat nici lecturile extraşcolare ale elevilor. Tot studiul limbii ruse se desfăşură numai pe baza manualului — a cărui calitate lasă încă mult de dorit — şi numai în cadrul celor 45 de minute ale lecţiei de limba rusă. Majoritatea şcolilor încă n'au ajuns să se convingă de eficacitatea unor forme ajutătoare în studiul limbii ruse, ca gazeta de perete în limba rusă, cercuri de conversaţie şi citire expresivă, seri literare, ş.a. In condiţiile acestea, nu e de mirare că nivelul de cunoştinţe al elevilor în domeniul limbii ruse este scăzut.

★

Toate aceste fapte ne silesc să ne întrebăm: care să fie cauzele care determină marea încetineală a îmbunătăţirii procesului predării şi însuşirii limbii ruse în şcoală?

Nu încape îndoială că una din aceste cauze o constitue faptul că problema reorganizării predării limbii ruse în lumina învăţăturii tovarăşului Stalin despre limbă a fost privită în şcolile noastre aproape exclusiv pe plan teoretic; concluzii practice însă, urmate de indicaţii cu privire la ce trebue făcut şi cum trebue făcut pentru a îmbunătăţi studiul practic al limbii ruse, n'au avut loc. Ministerul Invăţământului Public n'a ajutat pe profesorii de limba rusă cu niciun material metodic în această direcţie. Cursurile iniţiate de către Institutul pentru Perfecţionarea Cadrelor Didactice, de asemenea n'au dat nimic practic în acest sens; nu mai vorbim de activitatea cercurilor pedagogice ale profesorilor de limba rusă, care, în tematica problemelor lor, n'au socotit necesar să includă probleme menite să înveţe pe profesori cum să-şi reorganizeze activitatea în lumina învăţăturii tovarăşului Stalin.

Această lipsă a unor concluzii practice, care ar fi trebuit elaborate la timp potrivit, a dus la faptul că, în structura lecţiei de limba rusă, nu s'a ajuns încă la îmbinarea necesară între partea teoretică şi exerciţiul practic.

Inafară de aceasta, sunt de lămurit o serie de probleme, care, într'o măsură mai mare sau mai mică, împiedecă îmbunătăţirea procesului de învăţământ al studiului limbii ruse. Să ne oprim asupra fiecăreia în parte.

In momentul de faţă, şcolile au primit programe care introduc o oarecare lumină şi ordine în procesul predării limbii ruse. Aceste programe au însă o serie de neajunsuri. Astfel, ele nu delimitează decât într'o măsură foarte largă cercul de cunoştinţe pe care elevii trebue să-l dobândească în fiecare clasă. Pentru profesorii de limba rusă nu este clar, de exemplu, cât de mare trebue să fie numărul cunoştinţelor predate elevilor în cuprinsul unei teme gramaticale sau al alteia; acest lucru trebue indicat şi la studiul diferitelor capitole ale gramaticii, ca de exemplu morfologia şi sintaxa. Este ştiut că « marriştii » dădeau o mare atenţie sintaxei şi recomandau ca morfologia să fie studiată pe baza sintaxei. După cum ştim însă, în urma discuţiilor lingviştilor din U.R.S.S., morfologiei şi sintaxei le-au fost recunoscute drepturi egale. E necesar deci de lămurit

profesorilor cum să rezolve practic studiul morfologiei şi sintaxei, ce raporturi de succesiune trebue să existe între aceste două domenii ale gramaticii limbii ruse. Judecând după cunoştinţele absolvenţilor şcolilor medii, studiul sintaxei limbii ruse sau lipseşte cu totul din curs, sau cunoştinţele în acest domeniu sunt aşa de slabe şi formale, încât nu putem spune că a existat o preocupare ca elevii să-şi însuşească în mod serios elementele sintaxei limbii ruse.

Dar oricât de bună ar fi o programă, dacă nu se institue un control serios, pentru a se asigura în felul acesta respectarea ei, rezultatele nu pot fi cele dorite.

E necesară deci activizarea organelor de control ale Ministerului, pentru a se obţine dela profesori organizarea procesului de învăţământ numai în cadrul programei şi respectarea tuturor cerinţelor şi recomandărilor ei.

In faţa profesorului de limba rusă se ridică de asemenea o serie de probleme cu caracter metodic. De pildă: în ce fel trebue explicată o regulă gramaticală, dentru ca ea să fie cât mai bine înţeleasă şi aplicată în practică de către elevi? In ce măsură trebue folosite cunoştinţele gramaticale ale elevilor din domeniul gramaticii limbii materne, pentru a întări mai mult cunoştinţele de gramatică a limbii ruse? Ce loc trebue să ocupe în sistemul orelor de gramatică exerciţiile şi lucrările practice? Acestea şi alte numeroase chestiuni se cer clarificate, dacă vrem ca profesorul de limba rusă să poată satisface cerinţele programei de stat. E clar că metodiştii Ministerului Invăţământului şi Institutul de Studii Pedagogice vor trebui să dea răspunsuri calificate la aceste întrebări.

In ajutorul profesorului de limba rusă trebue alcătuită în cel mai scurt timp o culegere de exerciţii cu caracter repetitor, pentru întărirea deprinderilor elevilor în întrebuinţarea practică a unor ortograme sau a altora. In această culegere de exerciţii ar trebui să-şi găsească loc de asemenea o serie de exerciţii, pe baza cărora să se poată organiza activitatea independentă a elevilor în clasă sau înafară de clasă.

Nu încape nicio îndoială că manualele de limba rusă pe care elevii le primesc în acest an constitue un serios pas înainte în comparaţie cu vechile manuale. Totuşi ele mai au încă serioase neajunsuri: sunt prea grele pentru nivelul elevilor noştri, sunt foarte voluminoase; raportul dintre partea teoretică şi cea practică (exerciţii) a materialului gramatical este în defavoarea părţii practice.

Intre manuale nu există continuitate şi o trecere normală dela materialul gramatical şi lexic destinat fiecărei clase în parte.

In deosebi de evidentă este ruptura dintre manualele claselor a VII-a şi a VIII-a.

Aceste neajunsuri se explică în parte prin aceea că la alcătuirea manualelor au luat parte cadre didactice rupte de practica predării limbii ruse în şcoală. In procesul activităţii colectivelor n'a fost realizată o legătură organică între ele, de aceea şi lipseşte această legătură organică între manuale.

Este necesar ca, în viitor, în colectivele de alcătuire a manualelor să intre într'un număr mai mare profesori de limba rusă legaţi de procesul practic al

studiului limbii ruse, neînţelegând însă prin aceasta că ne putem dispensa de ajutorul metodiştilor şi al conducerii calificate din partea unui specialist în domeniul lingvisticii.

Este de dorit de asemenea ca, înainte de a se tipări manualele într'un tiraj mare, să fie experimentate într'o şcoală sau în mai multe şcoli. In felul acesta, ele ar corespunde mai mult nevoilor şcolii şi li s'ar asigura un nivel ştiinţific superior.

★

Reorganizarea studiului limbii ruse în lumina învăţăturii tovarăşului Stalin despre limbă, în faţa tuturor cadrelor didactice, angajate în acest sector de muncă, pune sarcini din cele mai importante. Un rol deosebit în acest sens revine şi Institutului Pedagogic de Limba şi Literatura Rusă « Maxim Gorchi ». Trebue spus că în problema popularizării metodelor practice de îmbunătăţire a predării limbii ruse în şcoală, contribuţia Institutului a lipsit cu desăvârşire. Lingviştii, metodiştii şi cei mai buni lectori ai Institutului îşi desfăşură activitatea lor ştiinţifică şi didactică numai în Institut, negăsind că este necesar să se preocupe şi de problemele ce privesc predarea limbii ruse în şcoală. Cine putea să dea un răspuns calificat la toate întrebările profesorului de limba rusă, dacă nu cadrele didactice cele mai bune ale Institutului ?

Nu încape nicio îndoială că, în anul şcolar care a început, Institutul va trebui să se apropie mai mult de şcoală, să-i cunoască nevoile şi greutăţile şi, în măsura posibilităţilor sale, să ajute la rezolvarea lor.

In concluzie, îmbunătăţirea predării limbii ruse în şcolile republicii noastre depinde de un complex întreg de factori, ca: ridicarea nivelului metodic al lecţiei de limba rusă, îmbunătăţirea manualelor, înarmarea profesorului de limba rusă cu îndrumări şi material metodic, preocuparea cercurilor pedagogice ale Institutului pentru pregătirea cadrelor didactice şi a specialiştilor, preocuparea Ministerului Invăţământului Public şi a Institutului « Maxim Gorchi » de problemele predării limbii ruse în şcoală.

Numai în felul acesta vom putea asigura predării limbii ruse un nivel înalt şi o vom putea transforma într'o puternică pârghie a educaţiei comuniste a oamenilor muncii din Patria noastră.

DESPRE PREDAREA LIMBII ROMÂNE IN ŞCOLILE MINORITĂŢILOR NAŢIONALE IN LUMINA EXPERIENŢEI ŞCOLII SOVIETICE

DE

L. BÁNYAI

RECTOR AL UNIVERSITĂŢII «BOLYAI» DIN CLUJ

Regimul burghezo-moşieresc a împiedecat desvoltarea culturală a masselor minorităţilor naţionale, prin politica sa de oprimare şi desnaţionalizare. Sistemul de învăţământ, care a persecutat şcolile cu limba de predare a minorităţilor naţionale, a introdus predarea limbii române în aceste şcoli, fără să se preocupe de asigurarea condiţiilor obiective, necesare pentru învăţarea acestei limbi. Regimul burghezo-moşieresc instituise fel de fel de examene de limba română pentru oamenii muncii din rândurile minorităţilor naţionale, nu în vederea răspândirii şi popularizării limbii române printre ei, ci ca un mijloc de constrângere, ca un pretext de a înlătura pe oamenii muncii maghiari, evrei, ruşi etc. din slujbă, urmărind de fapt să alimenteze şovinismul şi să aducă apă la moara imperialiştilor aţâţători la război.

Această politică diversionistă a diferitelor guverne reacţionare, profasciste şi fasciste, a fost larg exploatată de către cercurile conducătoare reacţionare ale minorităţilor naţionale pentru a semăna discordie, pentru a desbina la rândul lor pe oamenii muncii de diferite naţionalităţi.

« Situaţia limbilor naţionale în statul sovietic »— spune revista « Russchii iazîc v şcole » Nr. I. 1951, în articolul intitulat « Metodica predării limbii ruse în şcoala nerusă, în lumina lucrărilor tovarăşului I. V. Stalin despre lingvistică » — se deosebeşte principial de situaţia limbilor naţionale din statul burghez, « unde clasele exploatatoare sunt forţa dominantă, unde apasă greu jugul naţional şi colonial, unde nu există încă egalitate naţională în drepturi ».

Spre deosebire de situaţia de sub regimul ţarist — spune articolul amintit — « situaţia de egalitate naţională în drepturi a limbilor în Uniunea Sovietică

determină şi uşurează în multe privinţe studiul limbii ruse şi al limbii materne în orice şcoală naţională. Studiul limbii materne ajută la studiul limbii ruse, iar studiul limbii ruse ajută la studiul limbii materne ».

Limba rusă, limba poporului care a înfăptuit primul în lume revoluţia proletară, limba lui Lenin şi Stalin nu mai este o limbă străină pentru popoarele neruse din U.R.S.S., o limbă « dominantă », ci o a doua limbă maternă, mijloc de comunicare a cetăţenilor sovietici de toate naţionalităţile.

Predarea limbii ruse în şcolile neruse ale U.R.S.S. se bazează pe principiile politicii naţionale leninist-staliniste şi este determinată de Hotărîrea Guvernului sovietic şi a C.C. al Partidului bolşevic din 13 Martie 1938, iscălită de tovarăşul Stalin şi intitulată « Despre învăţarea obligatorie a limbii ruse în şcolile din republicile şi regiunile naţionale ».

« Limba rusă — spune Hotărîrea — promovează desvoltarea economică şi culturală a popoarelor din U.R.S.S., contribue la perfecţionarea cadrelor naţionale în domeniul ştiinţelor şi cunoştinţelor tehnice. Cunoaşterea limbii ruse asigură îndeplinirea cu succes a serviciului militar în Armata Sovietică din partea fiecărui cetăţean sovietic».

In această Hotărîre se precizează scopurile şi sarcinile predării limbii ruse în şcolile neruse din U.R.S.S., se stabileşte volumul de cunoştinţe ce trebue să-şi însuşească elevii care termină şcoala elementară, şcoala de 7 ani şi şcoala medie, sunt date îndrumări cu privire la alcătuirea programelor şcolare, a manualelor, a materialului didactic şi metodologic, ţinându-se seama de particularităţile învăţării limbii ruse de către popoarele neruse şi de particularităţile limbii materne a acestora. De asemenea se accentuează că profesorul de limba rusă trebue să fie pătruns de ideile politicii naţionale leninist-staliniste, care constitue chezăşia prieteniei veşnice dintre popoarele Uniunii Sovietice.

Predarea limbii ruse în şcolile neruse din U.R.S.S. constă înainte de toate în însuşirea vorbirii curente. « Invăţarea limbii ruse pentru elevii dela şcoala naţională — spune M. M. Cistiacov în raportul ţinut la Şedinţa Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. din 27—29 Noembrie 1950 — nu trebue să fie o acumulare de « capital mort », de care poate fi sau nu nevoie în viaţă. Aici orice regulă, orice deprindere va fi utilă şi necesară elevilor în viaţa lor de fiecare zi ».

In ultimele decenii, în republicile şi regiunile naţionale din U.R.S.S., s'au pregătit cadre de profesori specialişti pentru predarea limbii ruse în şcolile neruse, metodişti, s'au întocmit programe şi metodici, s'au tipărit sute de manuale, material didactic şi intuitiv, dicţionare şi cărţi de lectură pentru tineret. S'a desfăşurat în cadrul institutelor speciale, cum este de exemplu Institutul Special de Şcoli Naţionale, (care se ocupă înainte de toate de problemele predării limbii ruse şi a limbilor neruse în şcolile neruse din R.S.F.S.R.), o largă activitate de cercetări ştiinţifice privitoare la metoda de predare. Această activitate a devenit şi mai vastă şi mai adâncă în urma apariţiei genialelor lucrări ale tovarăşului Stalin despre lingvistică, în lumina cărora au fost clarificate multe probleme

rămase nerezolvate sub influenţa nefastă a aşa zisei « noii teorii » pseudoştiinţifice a lui Marr.

Lucrările geniale ale tovarăşului Stalin cu privire la lingvistică au însemnat o etapă importantă şi în domeniul predării limbii ruse în şcolile neruse. Aceste lucrări au scos în relief relaţiile reciproce dintre limba rusă şi limba maternă a popoarelor neruse, importanţa volumului şi conţinutului vocabularului, importanţa gramaticii şi lichidarea formalismului în predarea limbii, legăturile strânse dintre teorie şi practică. Aceste principii referitoare la predarea limbii ruse în şcolile sovietice neruse sunt tot atâtea fire călăuzitoare pentru rezolvarea predării nu numai a limbii ruse în şcolile noastre, limba poporului cu cea mai înaintată cultură din lume, a marelui popor prieten rus, ci, totodată, şi pentru rezolvarea predării limbii române în şcolile minorităţilor naţionale, a limbii poporului român-frate, limba marii majorităţi a populaţiei Patriei noastre.

Obligativitatea predării limbii române în şcolile minorităţilor naţionale din R.P.R. are cu totul alt conţinut decât în trecut, sub regimul burghezo-moşieresc. Astăzi, în urma luptei consecvente a Partidului revoluţionar al clasei muncitoare, în urma aplicării credincioase şi creatoare a liniei leninist-staliniste în problema naţională, folosirea limbii materne în şcolile minorităţilor naţionale a devenit o realitate consfinţită prin Constituţie. Totodată, aplicarea în practică a învăţăturii staliniste cu privire la limbă ne dovedeşte că îmbogăţirea cunoştinţelor de limbă maternă, cunoaşterea temeinică a structurii gramaticale şi a vocabularului limbii materne uşurează însuşirea altor limbi. Sistemul nostru de învăţământ urmăreşte ca tineretul minorităţilor naţionale să posede cât mai temeinic limba maternă şi, pe baza cunoştinţelor de limbă maternă, să-şi însuşească cât mai bine limba română. Insuşirea limbii române de către minorităţile naţionale adânceşte legăturile frăţeşti ale acestora cu poporul român, în lupta comună pentru construirea socialismului şi apărarea păcii.

Cunoaşterea limbii române de către minorităţile naţionale întăreşte patriotismul acestora şi contribue în mare măsură la lichidarea rămăşiţelor naţionaliste de izolare, la consolidarea unităţii moral-politice a poporului muncitor din ţara noastră, la buna desfăşurare a vieţii de stat, la desvoltarea politică, economică şi culturală a masselor muncitoare de orice naţionalitate.

Gradul de cunoaştere a limbii române prezintă diferite aspecte printre minorităţile naţionale. Faţă de situaţia acelora, care trăiesc într'un mediu românesc sau în oraşe şi sate cu populaţie mixtă, pentru tineretul şcolar al minorităţilor naţionale care trăiesc în masse compacte, şcoala este aproape singurul mijloc pentru însuşirea limbii române. Aceşti elevi vin la şcoală aproape fără niciun bagaj de cunoştinţe de limba română, neavând posibilitatea de a auzi grai românesc în mediul lor. Deşi şcoala în general are un rol covârşitor în însuşirea limbii române, condiţiile predării mai ales în aceste şcoli, lasă mult de dorit. Lipsurile cele mai mari se datoresc necunoaşterii în mod suficient a limbii române, din partea cadrelor didactice, tocmai în învăţământul elementar, baza însuşirii limbii române.

Cursurile de vară de limba română, organizate în ultimii trei ani de Ministerul Învăţământului Public pentru învăţătorii maghiari, au îmbunătăţit situaţia. Insă aceste cursuri trebue să fie urmate de organizarea studiului colectiv şi individual al limbii române în tot cursul anului şcolar. Institutul de Perfecţionare a Cadrelor Didactice trebue să organizeze şi cursuri de perfecţionare, care să privească în mod special metoda de predare a limbii române în şcolile minorităţilor naţionale.

« Rolul hotărîtor în îmbunătăţirea predării limbii ruse îl poate juca numai pregătirea învăţătorului » — scrie în Nr. 8, anul 1950, revista sovietică « Narodnoe Obrazovanie » în articolul intitulat « Pregătirea profesorilor de limba rusă pentru şcolile neruse ».

O importanţă hotărîtoare pentru predarea limbii române în şcolile cu limba de predare a minorităţilor naţionale o are materialul didactic corespunzător (programe, manuale, metodici, material intuitiv).

Dintr'o lipsă de înţelegere faţă de nevoile speciale ale acestor şcoli, până în anul şcolar 1949 s'au folosit manualele de limba română ale şcolilor cu limba de predare română, cu toate că aceste manuale presupun deja vorbirea curentă a limbii române şi au fost întocmite pentru un număr de ore mult mai mare. In unele şcoli elementare s'a introdus chiar manualul de clasa a III-a a şcolilor româneşti în clasa a III-a a şcolilor minorităţilor naţionale, fără a se ţine seamă de faptul că, în aceste şcoli din urmă, în clasa a III-a începe numai învăţarea scrisciticului în limba română.

După reforma învăţământului s'a prevăzut că predarea limbii române, în clasele I-a şi a II-a ale şcolilor cu limba de predare a minorităţilor naţionale, să se facă sub formă de lecţii orale (conversaţii uşoare, etc.). Insă îndrumările metodice, privitoare la munca învăţătorilor, apărute în 1949, cu toate că au însemnat un ajutor pentru învăţători, au fost prea sumare şi cereau predarea unor cunoştinţe prea grele pentru copii. In 1949 apar primele manuale unice pentru clasele a III-a şi a IV-a ale şcolilor cu limba de predare a minorităţilor naţionale, în 1950 pentru clasa a V-a, iar în 1951 pentru clasele a VI-a şi a VII-a. Aceste manuale au răspuns unei necesităţi arzătoare. Insă, deşi au fost întocmite în mod special pentru aceste şcoli, ele nu au fost elaborate pe baza unor cercetări metodice adâncite, fiind primele încercări în acest domeniu. Aceste manuale nu ţin seama în deajuns de gradul în care aceşti elevi cunosc limba română. Ele au serioase lipsuri metodice. Nu ţin seama, de exemplu, de repetarea sistematică a cuvintelor noi, nici de dozarea gradată a materialului nou, iar gramatica nu este predată destul de sistematic pe baza unor exerciţii just alese. In întocmirea acestor manuale nu s'a folosit în suficientă măsură materialul documentar sovietic (programe, manuale, metodici).

Apariţia lucrării geniale a tovarăşului Stalin « Marxismul şi problemele lingvisticii » a însemnat o cotitură şi în ţara noastră, atât în predarea limbii materne, cât şi în domeniul predării limbii române în şcolile cu limba de predare a minorităţilor naţionale. Incepând din anul 1951, s'au editat instrucţiuni şi programe

speciale referitoare la predarea limbii române în aceste şcoli. Manualele de limba română existente au fost revizuite şi s'au întocmit unele manuale noi.

Astfel, în primăvara anului 1951, Ministerul Invăţământului Public a întocmit instrucţiuni speciale pentru folosirea de către elevii din aceste şcoli a manualelor existente şi pentru înlesnirea predării limbii şi literaturii române în clasele unde nu există manuale. Tot atunci s'au revizuit, cu ocazia reeditării lor, unele manuale, iar pentru clasele a III-a şi a IV-a ale şcolilor cu limbă de predare maghiară, s'a început redactarea unor manuale noi. Insă din întârzierea editării manualelor noi şi din difuzarea defectuoasă a manualelor vechi, a rezultat o serie de lipsuri în predarea limbii române şi în anul şcolar 1951—1952. Au fost şcoli cu limba de predare a unor minorităţi naţionale, care, din lipsa de grijă a secţiilor de învăţământ respective şi a organelor de difuzare, nici în anul şcolar 1951 — 1952 n'au luat cunoştinţă de existenţa unor manuale special întocmite pentru predarea limbii române în şcolile cu limbă de predare a minorităţilor naţionale. Pentru şcolile cu limba de predare maghiară, organele Ministerului Invăţământului Public au anunţat apariţia pe anul şcolar 1951—1952 a manualelor noi de clasa a III-a şi a IV-a, destinate acestor şcoli. Intru cât acestea n'au apărut, multe şcoli au rămas fără manuale de clasa a III-a şi a IV-a, fiindcă manualele vechi nu s'au mai găsit în număr suficient în librării.

Pentru anul şcolar 1951—1952 Ministerul Invăţământului Public a întocmit prima dată programe speciale privind predarea limbii române în toate clasele şcolilor cu limba de predare a minorităţilor naţionale. In alcătuirea programei pentru clasele I-a — a IV-a, ale şcolilor cu limba de predare maghiară, germană, rusă, ucraineană şi sârbă, s'a străduit să se ţină seama de specificul limbii materne respective. S'a accentuat importanţa însuşirii vorbirii curente. Insă nici programa de clasele I-a — a IV-a, nici cea de clasele a V-a — a VII-a n'au luat în considerare în măsură suficientă corelaţia între predarea limbii materne şi a limbii române. Iar în programa pentru clasele a VIII-a — a XI-a (pentru şcolile pedagogice anii I—IV), nu s'a pus în măsură suficientă accentul pe studiul limbii. Pentru înlesnirea predării istoriei literaturii române, s'au ales autorii mai importanţi şi s'au indicat texte mai uşoare. Insă şi materia cuprinsă în această programă s'a dovedit prea vastă pentru nivelul actual al elevilor, cuprinzând prea multe date şi nume de opere şi autori.

Difuzarea acestor programe s'a făcut însă cu mare întârziere, astfel că în multe şcoli, profesorii s'au condus tot după programele pentru şcolile româneşti, încărcând peste măsură memoria elevilor şi realizând o învăţare mecanică şi neasimilată.

Pentru anul şcolar 1952—1953, Institutul de Ştiinţe Pedagogice a revizuit programele din anul trecut, folosind materialul documentar specific din U.R.S.S. (planuri de învăţământ, programe, metodici, manuale pentru şcolile neruse) şi rezultatele unor cercetări pe teren. S'a ţinut seama de nivelul elevilor care n'au bază suficientă în cunoaşterea limbii române. Aceste programe s'au adaptat la

nevoile actuale, prevăzându-se un material minimal obligatoriu. Ele cuprind şi îndrumări metodice. Insă învăţămintele bogatei experienţe sovietice n'au fost adâncite nici în aceste programe. Afară de aceasta, materialul indicat în aceste programe este legat de manualele existente, mai mult sau mai puţin defectuoase. Pentru anul şcolar 1952—1953 au apărut manualele noi de clasele a III-a şi a IV-a pentru şcolile cu limba de predare maghiară, cu un conţinut mult îmbunătăţit faţă de manualele vechi. In aceste manuale se utilizează principiul comparativ cu limba maternă în predarea limbii, elementele gramaticale sunt prezentate mai sistematic şi la nivelul de înţelegere al copilului, iar vocabularul este mai just ales şi mai bine dozat. La elaborarea acestor manuale, s'au folosit în mai mare măsură principiile pe baza cărora sunt întocmite manualele sovietice de limba rusă pentru şcolile neruse.

In planul de perspectivă al Ministerului Invăţământului Public s'a prevăzut ca învăţarea scris-cititului în limba română în şcolile minorităţilor naţionale să se înceapă din clasa a II-a şi nu din clasa a III-a, ca până acum. Această dispoziţie va intra în vigoare în anul 1953—1954, când va apare şi manualul corespunzător de clasa a II-a. Ar fi nevoie însă şi de îndrumări metodice în ajutorul învăţătorilor, pentru predarea orală a limbii române în clasa I-a, şi de material intuitiv (tablouri, planşe). Editura Didactică şi Pedagogică a planificat manuale de clasele a II-a — a VII-a, adaptate la specificul limbii pentru şcolile cu limba de predare maghiară şi germană, iar pentru restul minorităţilor naţionale manuale unice, redactate de asemenea pe baza experienţelor sovietice. Se va edita şi o gramatică pentru clasele a V-a — a VII-a. Se simte nevoie, de asemenea, de editarea unor dicţionare de format redus.

Organele Ministerului Invăţământului Public, cu toate lipsurile existente, au făcut eforturi serioase pentru rezolvarea predării limbii române în şcolile minorităţilor naţionale. Insă pentru a da un ajutor mai efectiv cadrelor didactice şi elevilor din aceste şcoli, trebue să se accelereze ritmul muncii în această privinţă, să se întărească şi mai mult legăturile cu terenul, pentru a putea aplica în mod creator experienţele sovietice în spiritul internaţionalismului proletar şi al patriotismului socialist.

CRONICA ŞTIINŢIFICĂ

DESBATERILE ASUPRA DICŢIONARULUI LIMBII ROMÂNE

DE

PROF. V. CHERESTEŞIU
DIRECTORUL INSTITUTULUI DE LINGVISTICĂ

In 1867 a luat fiinţă Academia Română — numită pe atunci Societatea Academică — cu scopul de a întocmi Dicţionarul şi Gramatica limbii române.

In trei sferturi de veac (1867—1944) vechea Academie n'a ajuns să publice decât puţin peste o treime din Dicţionar, iar redactarea Gramaticii nici măcar nu a început-o. Regimul burghezo-moşieresc a dat şi în această direcţie dovada totalei sale incapacităţi de a rezolva problemele de bază ale poporului nostru.

Transformările revoluţionare care au avut loc după 23 August 1944, răsturnarea dela putere a claselor exploatatoare, înscăunarea regimului de democraţie populară trebuiau să însemne o cotitură în munca de întocmire a Dicţionarului. Guvernul Republicii Populare Române a pus fonduri suficiente la dispoziţia Academiei R.P.R. şi astfel, la începutul anului 1949, s'au putut relua lucrările: au lucrat colective mari la Institutele de Lingvistică din Bucureşti şi Cluj, iar vechea conducere a Institutului din Bucureşti şi-a luat angajamentul să termine, încă în anul în curs, redactarea întregului Dicţionar şi chiar să şi tipărească, în 1952, primul volum din cele opt volume proiectate.

Vechea conducere a Institutului din Bucureşti — profesorii Iorgu Iordan, A. Rosetti şi Al. Graur — n'a considerat însă că revoluţia culturală ce se desfăşoară în ţara noastră trebue să însemne o cotitură şi în activitatea lingviştilor noştri. Ea continua să lucreze sectar, aşa cum au lucrat lingviştii regimului burghezo-moşieresc, fără legături cu masele, şi numai la insistenţa Prezidiului Academiei s'a hotărît în sfârşit să tipărească două coli din Dicţionar, pentru ca să le supună discuţiilor unor cercuri mai largi de cunoscători.

Aşa s'a ajuns, la sfârşitul lunii Iulie, la desbaterea publică asupra Dicţionarului. Noua conducere a Institutului, numită de către Prezidiul Academiei

R.P.R. la 18 Iunie, a pregătit raportul Direcţiei şi a dat în prealabil mai multor profesori, gazetari, ingineri, studenţi, activişti de partid, posibilitatea să facă sondaje în întregul material redactat al Dicţionarului, spre a putea lua parte la desbateri în cunoştinţă de cauză.

Marele interes al maselor pentru Dicţionarul limbii române s'a dovedit printr'o participare masivă la desbaterile care au avut loc în sala mare a Academiei R.P.R. Prezidiul a fost compus din tovarăşii: Traian Săvulescu, Preşedintele Academiei R.P.R., academician Barbu Lăzăreanu, academician Emil Petrovici, Prof. Livescu, rectorul Universităţii din Iaşi, Prof. Gh. Orzea, decanul Facultăţii de Filologie din Bucureşti, Prof. Victor Cheresteşiu, directorul Institutului de Lingvistică, profesorii Macrea Dumitru şi Roman Aurel, directori adjuncţi ai aceluiaşi Institut.

In cuvântul său de deschidere, tovarăşul Preşedinte al Academiei R.P.R., Traian Săvulescu, a arătat că unul din bunurile cele mai importante ale poporului este limba, creaţie milenară a poporului.

«Limba, precum ne învaţă Lenin şi I. V. Stalin, nu este o înşiruire de semne, ci este un instrument de luptă, necesar clasei muncitoare în construirea societăţii socialiste. Schimbările revoluţionare — continuă tovarăşul Traian Săvulescu — ce se petrec în jurul nostru şi împreună cu noi, cer în mod imperios să dăm oamenilor, tuturor oamenilor, nu numai unei categorii privilegiate, cum era în regimul burghezo-moşieresc, putinţa de a comunica între ei, de a face schimb de idei, mânuind limba în folosul progresului social».

După cuvântarea tovarăşului Preşedinte al Academiei R.P.R., urmează raportul noii Direcţii a Institutului de Lingvistică, prezentat de tov. Prof. V. Cheresteşiu.

Raportul are la bază geniala învăţătură stalinistă despre limbă. Limba fiind mijlocul de comunicare cel mai important între oameni, constitue în acelaşi timp un instrument de luptă şi de desvoltare a societăţii. Lingviştii pătrunşi de principiile marxist-leniniste trebue să rupă deci cu tradiţiile retrograde ale trecutului, ale ştiinţei pentru «elite» şi trebue să pună ştiinţa lor în slujba poporului, în slujba culturalizării maselor. Ei trebue, precum scrie într'un număr recent revista sovietică «Literaturnaia Gazeta», «să răspundă necesităţilor arzătoare ale practicii vieţii şi să satisfacă cerinţele milioanelor de oameni care aşteaptă dela savanţi lămuriri precise şi competente cu privire la felul cum să folosească cât mai din plin, corect şi expresiv, nenumăratele bogăţii ale limbii».

Azi, din grija Partidului s'au ridicat zeci de mii de intelectuali noi din rândurile clasei muncitoare şi ţărănimii muncitoare, propagandişti, lectori scriitori, ziarişti, corespondenţi, activişti ai organizaţiilor de mase, conducători ai gospodăriilor colective, studenţi — întregul popor muncitor din toate regiunile ţării, care cu toţii sorb cu nesaţ slova tipărită.

Această nouă intelectualitate cere un dicţionar al limbii vii, un dicţionar pătruns de suflul epocii eroice de azi: a construirii socialismului.

Vechea conducere, numită în 1949 în fruntea Institutului de Lingvistică, nu şi-a plecat însă urechea la cerinţele poporului. «Colectivul Dicţionarului — scrie recent fostul director Iorgu Iordan către noua Direcţie a Institutului — şi-a însuşit planul general şi tehnica propriu zisă a celor care au lucrat la Dicţionar pe vremea fostei Academii Române». Cum s'a lucrat la vechiul Dicţionar, o ştim cu toţii; s'a făcut planul unui fel de dicţionar — muzeu de antichităţi: dicţionar cu cuvinte ieşite din uz, cu mii de cuvinte dialectale adunate de câte un colecţionar din vreun cătun şi neatestate în textele literare, astfel că se înneca limba vie, actuală şi bogată a poporului, în nenumăratele arhaisme şi cuvinte dialectale, ieşite din uz. Dicţionarul vechii Academii, în felul cum a fost conceput, încerca să răpească maselor un mijloc de culturalizare, să le răpească posibilitatea de a cunoaşte şi folosi cât mai bine limba Dicţionarul acesta se adresa numai unui cerc restrâns de specialişti.

Rupţi de nevoile maselor, străini de lupta pentru desvoltarea culturii poporului, vechea conducere a Institutului, profesorii Iordan, Rosetti şi Graur, nici nu şi-au pus întrebarea: faţă de revoluţia culturală din ţara noastră, mai putem oare să mergem pe calea trasată de reacţionarul Puşcariu, sau trebue să întrebăm poporul muncitor, noua intelectualitate română, ce părere au ei despre menirea Dicţionarului limbii române. Ei au mers însă pe linia reacţionară a vechii redacţii, n'au trecut la schimbări radicale, în scopul de a transforma Dicţionarul într'o lucrare folositoare poporului. Au scos din bibliografie (lista lucrărilor din care s'au extras citatele) doar câteva volume arhicunoscute ca reacţionare, adăugând în locul acestora câteva cărţi progresiste, dar concepţia întregii lucrări a rămas cea veche. Textele progresiste sunt adăugate mecanic, nelegate de textele vechi şi, cu toate citatele noi, chiar în textul machetei prezentate spre discutare, abundă citate cu sfinţi, babe, draci şi tot felul de superstiţii. Dar nu un astfel de dicţionar aşteaptă poporul nostru dela noi. Dicţionarul Academiei R.P.R. trebue să fie un document grăitor al bogăţiei limbii noastre, o armă puternică în mâinile oamenilor muncii, pentru socialism.

Au urmat desbaterile, la care au luat parte 15 tovarăşi, profesori de limbă, literatură, filosofie, gazetari, activişti de partid, un învăţător, un inginer, un medic, etc.

Din desbateri a reieşit clar că:

a) Colectivul care a lucrat la Dicţionar sub vechea conducere a Institutului de Lingvistică a urmat metoda veche de redactare, concepţia vechii Academii, care s'a desinteresat complet de necesităţile poporului.

b) Vechea conducere nu a studiat serios metodele de redactare a lexicografiei sovietice — altfel nu ar fi ajuns la acest dicţionar-muzeu, într'o perioadă de plină revoluţie culturală.

c) Schimbările aduse faţă de Dicţionarul vechii Academii sunt de natură pur formală: s'au schimbat câteva definiţii, s'au scos câteva citate, prea bătătoare la ochi şi s'au înlocuit cu altele, dar la baza Dicţionarului, aşa cum se pre-

zintă acum, e tot concepţia burgheză — toată munca conducerii vechi a Institutului nefiind decât o cârpeală şi petecire a vechiului manuscris. La un moment dat, vechea conducere, dându-şi seama de caracterul retrograd al celor mai multe articole şi citate, a instituit o revizie ideologică, dar redactorii folosiţi nu erau ei înşişi pătrunşi de concepţia marxist-leninistă, concepţie fără de care nu se poate face muncă ştiinţifică.

d) Vechiul colectiv a lucrat sectar. Aşa se explică de ce a folosit o bibliografie învechită, ca şi faptul că nu s'a ţinut pas cu progresele ştiinţei. Faptul că despre un peşte din apele noastre redacţia Dicţionarului spune că e neidentificat, ilustrează modul izolat în care a înţeles să lucreze vechea redacţie. E clar că nici nu le-a trecut prin cap să se adreseze în asemenea cazuri, secţiei respective a Academiei R.P.R.

Toţi participanţii la discuţii au fost de acord că manuscrisul, în forma actuală, nu poate fi dat la tipar. Cu cârpeli nu se poate îndrepta o lucrare care are la bază o concepţie antiştiinţifică şi antipatriotică. Acest lucru însă nu înseamnă că materialul adunat şi lucrat de mulţi colaboratori cinstiţi şi devotaţi cauzei poporului, nu poate să servească drept material pentru dicţionarele care urmează să fie întocmite.

S'a făcut şi propunerea din partea participanţilor la desbateri, ca materialul să fie defalcat (în mai multe volume): partea întâia să cuprindă dicţionarul limbii contemporane, partea a doua dicţionarul limbii vechi, iar a treia dicţionarul etimologic. Academicianul E. Petrovici a pus şi problema de a redacta şi un dicţionar dialectal şi de sinonime.

Discuţiile au arătat de asemenea că Institutul de Lingvistică va trebui să lucreze strâns în legătură cu toate Secţiunile Academiei R.P.R., atât în ce priveşte fixarea bibliografiei, cât şi revizuirea redactării cuvintelor de specialitate. S'a recomandat să se pună în discuţie, prin revistele de specialitate, prin presă, o serie de cuvinte, care prezintă dificultăţi la stabilirea definiţiilor.

In cuvântul său de încheiere a desbaterilor, tovarăşul Traian Săvulescu, Preşedintele Academiei R.P.R., relevă ca bună «iniţiativa Academiei R.P.R., de a fi tipărit o machetă din materialul ce urma să apară şi de a o fi supus în prealabil unei discuţii publice.

Pe baza acestui material concret s'au putut constata gravele lipsuri, gravele greşeli principiale, gravele abateri dela învăţătura tovarăşului Stalin cu privire la limbă.

De s'ar fi dat bun de tipar materialului existent, s'ar fi săvârşit o crimă faţă de popor, faţă de Instituţia aceasta şi s'ar fi compromis însăşi lingvistica şi reprezentanţii ei».

Desbaterile din 28 Iulie s'au dovedit a fi foarte fructuoase. De atunci, noua Direcţie şi Consiliul Ştiinţific al Institutului de Lingvistică au înaintat propuneri concrete, detaliate, în ceea ce priveşte redactarea primei părţi a Dicţionarului, Dicţionarul limbii literare române contemporane. Prezidiul Academiei a aprobat

propunerea Consiliului Ştiinţific, lucrările au şi început, şi încă în primele luni ale anului viitor vom putea prezenta macheta noului Dicţionar tuturor cititorilor revistei «Limba Română» pentru a discuta în cele mai largi cercuri forma definitivă a Dicţionarului limbii literare române contemporane (în 4 volume). In primele luni ale anului viitor, se va discuta şi macheta Dicţionarului limbii române într'un volum (de cca 1000 p.), Dicţionar care va apare tot în cursul anului viitor. In prima jumătate a anului viitor, va apare şi marele Dicţionar ruso-român şi tot în anul viitor Dicţionarul româno-maghiar.

Noua direcţie a Institutului de Lingvistică, împreună cu colectivele de redactare, cu concursul Secţiunilor Academiei R.P.R., al întregii intelectualităţi române şi al întregului popor, nu va cruţa niciun efort pentru a duce la bun sfârşit această muncă lexicografică, atât de importantă pentru desvoltarea culturii noastre, pentru construirea socialismului în ţara noastră.

SESIUNEA ŞTIINŢIFICĂ COMUNĂ A INSTITUTULUI DE LINGVISTICĂ AL ACADEMIEI DE ŞTIINŢE A U.R.S.S. ŞI A INSTITUTULUI DE ISTORIE, LIMBĂ ŞI LITERATURĂ AL FILIALEI MOLDOVENEŞTI A ACADEMIEI DE ŞTIINŢE A U.R.S.S. CONSACRATĂ PROBLEMELOR LINGVISTICII MOLDOVENEŞTI

DE

I. RIZESCU

Geniala lucrare a tovarăşului Stalin «Marxismul şi problemele lingvisticii» a pus bazele unei noi epoci în desvoltarea ştiinţei despre limbă, şi a deschis perspective luminoase pentru activitatea creatoare în toate domeniile ştiinţelor sociale.

Pe baza acestei lucrări, au avut loc în Republicile Uniunii Sovietice sesiuni ale institutelor ştiinţifice, care au analizat în spirit critic activitatea de până atunci, stadiul în care se găsea lingvistica şi au facut o cotitură hotărîtoare în desvoltarea viitoare a lingvisticii, frânată de falsele teorii ale lui Marr.

In luna Decembrie 1951, s'a ţinut Sesiunea Ştiinţifică comună a Institutului de Lingvistică al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. şi a Institutului de Istorie, limbă şi literatură al Filialei Moldoveneşti a Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S., consacrată problemelor lingvisticii moldoveneşti.

La această şedinţă de deosebită importanţă, au luat parte oameni de ştiinţă din Moscova, Leningrad, Chişinău, Chiev, scriitori, cercuri largi de intelectuali.

Un interes deosebit a trezit raportul academicianului Vinogradov, directorul Institutului de Lingvistică al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. asupra «Problemelor fundamentale ale ştiinţei sovietice despre limbă în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin asupra lingvisticii». Academicianul Vinogradov a scos în evidenţă importanţa operei tovarăşului Stalin «Marxismul şi problemele lingvisticii», în care pentru prima dată a fost descrisă limba ca « un fenomen social deosebit, cu funcţiile şi legile ei inerente ». Tovarăşul Stalin a desvoltat şi a aprofundat teza lui Engels asupra istorismului, ca bază a studierii marxiste a limbii. De aceea,

pentru a înţelege structura limbii moldoveneşti, aspectul ei calitativ, e necesar a se studia cu ajutorul metodei istorico-comparative, apariţia şi desvoltarea ei; e necesar a se cerceta limba ca făcând parte din familia de limbi înrudite, şi anume în cadrul limbilor romanice de răsărit. In acest mod, lingviştii moldoveni, a arătat conferenţiarul, vor putea înţelege mai temeinic structura limbii moldoveneşti contemporane, particularităţile ei, legătura cu limba română, limitele şi formele asimilării influenţelor puternice venite din partea limbii ruse contemporane.

Raportul tovarăşului Serebrenicov a fost consacrat problemei metodei istorico-comparative aplicată la limba moldovenească. El a arătat că trăsăturile comune ale limbii moldoveneşti şi ale limbii române, precum şi ale dialectelor ei din peninsula Balcanică şi din Istria, dovedesc existenţa istorică a comunităţii romano-balcanice, care a apărut în urma victoriei limbii latine orientale (balcanice) asupra substratului local traco-iliric, iar mai târziu în Nordul Dunării asupra limbilor slave. In timp ce influenţa substratului local traco-iliric e slabă, influenţa slavă s'a manifestat prin împrumuturi lexicale considerabile şi prin asimilarea unor elemente de derivare. Fondul principal de cuvinte şi structura gramaticală a limbii moldoveneşti şi a limbii române păstrează însă un caracter romanic.

In raportul intitulat «Limbile romanice din Europa sud-estică şi limba naţională a R.S.S. Moldoveneşti», Acad. Şismarev a analizat diferitele teorii asupra formării limbii moldoveneşti şi limbii române. El emite ideea formării limbii şi poporului romano-balcanic la Sud de Dunăre, în partea centrală a peninsulei Balcanice. In privinţa elementelor slave în limba moldovenească şi în cea română, conferenţiarul a arătat că o caracteristică a limbilor daco-romane este că aceste elemente aparţin unor straturi diferite. Stratul primar până în secolul al XII-lea cuprinde cuvinte din vocabularul păstoresc şi agricol. După secolul al XII-lea, elementele slave împrumutate dovedesc bilingvismul slavo-român până în secolul al XVI-lea.

Ultima parte a raportului a fost consacrată problemelor desvoltării limbii moldoveneşti contemporane după Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, şi a menţionat că numai puterea sovietică a dat posibilitate limbii moldoveneşti să devină un obiect de studiu şi învăţământ, o armă de cultură.

Raportul candidatului în ştiinţe filologice R. G. Piatrovschi a fost consacrat problemei relaţiilor lingvistice slavo-moldoveneşti.

Rapoartele prezentate au provocat discuţii vii, care au decurs într'o atmosferă de critică liberă şi de luptă de opinii. Cei prezenţi au criticat atât rapoartele, cât şi activitatea Institutului de Istorie, Limbă şi Literatură din Chişinău.

O problemă mult discutată a fost aceea a rolului scriitorilor în progresul limbii, precum şi problema studierii moştenirii clasice.

Ministrul Invăţământului Public din R.S.S. Moldovenească, tovarăşul A. N. Crăciun, a arătat, în cuvântarea ţinută, caracterele specifice ale structurii fonetice a limbii moldoveneşti, care o deosebesc de limba română. Referindu-se

la experienţa Institutului conferenţiarul relevă că garanţia succesului lingviştilor moldoveni este munca în colectiv, bine organizată.

Luând cuvântul la sfârşitul discuţiilor, tovarăşul Lazarev, secretarul Comitetului Central al Partidului Comunist al R.S.S. Moldoveneşti, a scos în evidenţă importanţa deosebită a sesiunii, ajutorul acordat de lingviştii din Moscova şi Leningrad, lingviştilor moldoveni spre a înlătura greşelile comise şi a fi la înălţimea marilor sarcini pe care le au.

Rezoluţia adoptată de sesiune trasează o serie de sarcini, care vor contribui la ridicarea pe o treaptă mai înaltă a lingvisticii moldoveneşti. Astfel, se arată necesitatea studierii profunde a genialei opere a tovarăşului Stalin «Marxismul şi problemele lingvisticii» şi înlăturării rămăşiţelor teoriei antiştiinţifice a lui N. I. Marr. Se arată de asemenea, că cercetările lingviştilor trebue să se îndrepte spre cercetarea fondului principal de cuvinte, a vocabularului şi a structurii gramaticale a limbii moldoveneşti, precum şi spre studierea multilaterală a dialectelor şi a pregătirii atlasului dialectal.

Rezoluţia subliniază apoi necesitatea studierii limbii şi operelor literaturii clasice moldoveneşti, precum şi a operelor scriitorilor moldoveni contemporani. O mare importanţă se acordă studiului istoric-comparativ al limbii moldoveneşti.

Participanţii la sesiune au adoptat cu mare entuziasm o scrisoare de salut adresată tovarăşului Stalin.

Pentru desvoltarea lingvisticii în R.P.R., învăţămintele pe care le tragem din această sesiune, ca şi din întreaga ştiinţă sovietică, reprezintă un ajutor deosebit de preţios.

CRITICĂ ŞI BIBLIOGRAFIE

IN AJUTORUL LINGVIŞTILOR NOŞTRI

Voprosî iazîcoznania (Probleme de lingvistică) este titlul noii reviste editate de Institutul de Lingvistică al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. Sarcina de bază a revistei e de a contribui la lămurirea şi aprofundarea problemelor de lingvistică, în lumina lucrării tovarăşului Stalin « Marxismul şi problemele lingvisticii ». In planul ei de lucru, prevede organizarea unor largi discuţii creatoare asupra problemelor celor mai importante din domeniul lingvisticii. Revista îşi propune totodată să acorde un susţinut ajutor ştiinţific şi metodic profesorilor care predau studiul limbii în şcolile superioare şi medii. Redactorul responsabil al revistei este renumitul lingvist, academicianul V. V. Vinogradov. Ea apare de 6 ori pe an. Până în prezent au fost editate 6 numere.

In aceste numere, sunt inserate o seamă de probleme privind teoria marxistă asupra limbii, studiul diferitelor limbi ale popoarelor din U.R.S.S. şi de peste hotare, probleme de literatură, de teorie şi practică în domeniul întocmirii dicţionarelor, probleme legate de activitatea diferitelor institute de lingvistică din U.R.S.S. şi ţările de democraţie populară, etc. In paginile revistei găsim de asemenea un important material prin care se demască esenţa reacţionară a lingvisticii idealiste burgheze.

Socotind bogatul şi documentatul ei material ca o călăuză preţioasă pentru activitatea lingvistică dela noi, revista « Limba română » îşi propune să facă cunoscut cititorilor articolele mai importante.

Articolul lui E. Mihalci « Lingvistica de peste hotare » apărut în Nr. 4 al revistei, fiind — prin documentata sa expunere şi critică constructivă — o mărturie în plus a ajutorului frăţesc pe care ni l-a dat la timp lingvistica sovietică, îl redăm aproape în întregime.

Lingvistica de peste hotare. Studiul ştiinţific al limbii române a fost început de fondatorii filologiei romanice, pe la mijlocul secolului trecut. Mai târziu problemele originii şi desvoltării limbii materne au devenit obiectul preocupării unei serii întregi de lingvişti români, care au încercat să explice

legile de desvoltare şi de îmbogăţire a limbii şi să rezolve problemele relaţiilor reciproce dintre limba română, limbile romanice şi limbile slave.

Totuşi, în condiţiile României burghezo-moşiereşti, puţini savanţi au putut să învingă într'o oarecare măsură teoriile idealiste ale lingvisticii române. Aceasta se referă în primul rând la cercetători ca: A. Cihac, A. Lambrior, B. P. Haşdeu, H. Tiktin şi alţii [1], care au ştiut să indice în lucrările lor căile adevărate ale lingvisticii în România. Dar părerile acestor învăţaţi erau trecute sub tăcere şi ei nu aveau locul conducător în lingvistica burgheză română.

După primul război mondial, o parte însemnată a lingviştilor români a adoptat concepţia idealistă a lui Saussure şi mai târziu pe aceea a structuraliştilor. Astfel, lingvişti reacţionari ca: S. Puşcariu, Candrea, Procopovici, Sever Pop, susţineau politica şovină a României monarhiste, şi prin lucrările lor antiştiinţifice împiedecau crearea unei gramatici ştiinţifice şi a unui dicţionar al limbii române precum şi a unor norme ştiinţifice de scriere a ei.

Lucrările de bază din această perioadă — « Introducere în studiul limbilor romanice » de I. Iordan, « Atlasul lingvistic român » sub redactarea lui S. Puşcariu, « Istoria limbii române » — atât cea a lui O. Densuşianu cât şi cea a lui A. Rosetti — cer o prelucrare radicală.

După instaurarea regimului de democraţie populară, unii dintre lingviştii români şi-au păstrat concepţiile idealiste în lingvistică. Astfel Prof. Al. Rosetti, în ediţia a doua revăzută şi completată a lucrării sale: « Cuvântul. Schiţa unei teorii generale », afirmă că « limba nu poate transmite exact realitatea, ea nu este o expresie adecvată a realităţii » [1].

« Teoria » vulgarizatoare a lui Marr a avut de asemenea o anumită influenţă asupra lingvisticii române; poziţiile antimarxiste ale lui Marr au fost propagate de revista Institutului de Lingvistică al Academiei R.P.R., « Studii şi Cercetări lingvistice », de Revista Societăţii de Istorie, Filologie şi Folkor « Cum vorbim » (redactor responsabil Prof. Al. Graur) care îşi ofereau paginile unor articole neştiinţifice, susţinând caracterul de clasă al limbii.

Iorgu Iordan, în cartea sa «Influenţe ruseşti asupra limbii române», urmează de asemenea poziţiile antimarxiste ale lui Marr [2]. Studiul influenţei limbii ruse asupra limbii române, după părerea lui I. Iordan, prezintă o însemnătate teoretică, deoarece demonstrează printr'un material accesibil şi uşor de verificat, dependenţa limbii ca suprastructură de fenomenele sociale.

Al. Rosetti, în cartea sa « Influenţa limbilor slave meridionale », vorbeşte despre influenţa limbilor slave asupra limbii române, remarcând că limba de cancelarie, biserică şi literatură a fost în Evul Mediu un dialect al limbii bulgare (dialectul de Salonic). Al.

---

[1] Pentru înflorirea lingvisticii noastre, «Scânteia» din 25 Iulie 1951.

[1] Le mot. Esquisse d'une théorie générale, ed. 2, Copenhaga-Bucureşti, 1947, p. 12.

[2] Influenţe ruseşti asuprea limbii române, Bucureşti, 1950.

Rosetti atinge problema bilingvismului, a cuvintelor slave în limba română, întrebuinţând materialul din volumul al III-lea din « Istoria limbii române », dar rămâne pe poziţiile sale vechi.

Opera genială a lui I. V. Stalin « Marxismul şi problemele lingvisticii » a dat baza metodologică marxistă lingviştilor din Republica Populară Română.

Activitatea institutelor de lingvistică se remarcă prin intensificarea prelucrării problemelor teoretice generale ale lingvisticii în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin.

Organizarea sesiunilor ştiinţifice şi a şedinţelor consacrate tezelor fundamentale ale cărţii « Marxismul şi problemele lingvisticii », traducerea unor articole ale lingviştilor sovietici, recenzarea revistelor şi cărţilor lingviştilor sovietici, interpretarea în cronica revistelor a celor mai esenţiale evenimente din viaţa lingvistică a României — acestea sunt măsurile de bază care caracterizează starea actuală a lingvisticii române.

Sesiunile ştiinţifice şi activitatea zilnică a institutelor sovietice de lingvistică şi mai cu seamă a Institutului de Lingvistică al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S., atrag atenţia în mod continuu şi îşi găsesc o interpretare amănunţită în paginile ziarelor şi revistelor româneşti.

In articolul « Insemnătatea succeselor lingvisticii sovietice pentru desvoltarea lingvisticii în R.P.R. »[1], Acad. E. Petrovici dă o înaltă preţuire lingvisticii sovietice şi activităţii duse de şcoala lingvistică rusă, al cărei discipol a fost profesorul de slavistică I. Bogdan — elev al academicianului F. F. Fortunatov.

Văzând în lingviştii sovietici adepţi consecvenţi ai tezelor fundamentale ale lui I. V. Stalin asupra problemelor de lingvistică, E. Petrovici se opreşte amănunţit asupra sistemului discuţiilor libere creatoare, extrem de fertile pentru rezolvarea problemelor grele ale ştiinţei lingvistice şi în special asupra discuţiei din paginile ziarului « Pravda ».

In şedinţele institutelor şi societăţilor de lingvistică, s'au ţinut rapoarte diferite ca tematică, care deseori stârneau un viu schimb de păreri. Totuşi, unii lingvişti au început studiul operelor clasice ale marxism-leninismului şi în special al operelor lui I. V. Stalin în mod superficial, fără seriozitatea cuvenită, ceea ce împiedeca înţelegerea justă a sarcinilor actuale ale ştiinţei în domeniul limbii.

Ziarul « Scânteia », vorbind despre cursul de istorie a limbii române ţinut de Prof. Al Rosetti, observa că acest curs era precedat de un cuvânt introductiv asupra operelor lui I. V. Stalin, cuvânt care a avut un conţinut exclusiv formal, întru cât Prof. Al. Rosetti n'a aplicat tezele staliniste în lecţiile următoare. In discuţia introductivă, el a făcut o mare greşeală, afirmând că « limba nu urmează desvoltarea societăţii ».

Este cert că transformarea atât de înceată a lingviştilor a avut influenţă asupra reuşitei lucrărilor Institutelor de Lingvistică din R.P.R.

. . . . . .

[1] « Contemporanul », 2 Noembrie 1951, Nr. 265(44).

De mare însemnătate pentru întărirea căilor noi de desvoltare a lingvisticii române au fost discuţiile pe marginea problemelor de ştiinţe sociale, elaborate de Academia de Ştiinţe a R.P.R. între 21—25 Martie 1951 — şi Sesiunea Lărgită a Secţiunii de Limbă, Literatură şi Arte a Academiei R.P.R. — consacrată aniversării apariţiei lucrărilor lui I. V. Stalin asupra lingvisticii.

La prima discuţie a luat parte Acad. E. Petrovici [1] care printr'o vastă expunere: « Invăţătura lui I. V. Stalin cu privire la ştiinţa limbii şi sarcinile lingviştilor din R.P.R. » a demonstrat prin exemple concrete ce perspective largi se deschid înaintea lingviştilor români. Polemizând cu adepţii teoriei lui Marr, el a reproşat revistei « Cum vorbim » de a fi apărat consecvent poziţiile greşite ale « noii teorii » despre limbă.

Problema îmbogăţirii structurii vocabularului prin cuvinte şi expresii noi şi printr'o largă întrebuinţare a experienţei clasicilor literaturii române duce pe E. Petrovici la concluzia că lingviştilor români le revine sarcina nu numai de a studia, dar şi de a perfecţiona limba comună naţională.

In raport, se propune o serie de măsuri concrete, ca: terminarea redactării şi a editării « Atlasului limbii române », cercetarea aprofundată a problemelor complexe privitoare la relaţiile româno-slave, atât în ce priveşte istoria limbii, cât şi istoria Românilor.

. . . . . .

Raportul Prof. L. Răutu « Lucrările tovarăşului Stalin asupra lingvisticii şi problemele ştiinţelor sociale din ţara noastră » cuprinde o serie de observaţii interesante privitoare la situaţia actuală a lingvisticii româneşti. In acest raport, au fost demascate rând pe rând rămăşiţele idealiste şi cosmopolite din lucrările unor lingvişti din R.P.R. şi s'a arătat necesitatea unei lupte hotărîte pentru desvoltarea sigură a lingvisticii marxiste în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin asupra lingvisticii.

In Sesiunea Lărgită din Iulie 1951 ţinută de Secţiunea de Limbă, Literatură şi Arte a Academiei R.P.R. împreună cu Ministerul Invăţământului Public şi Uniunea Scriitorilor din R.P.R. au fost ascultate expunerile Acad. M. Sadoveanu « Limba — creaţie a poporului », a Acad. E. Petrovici « Invăţătura lui I. V. Stalin cu privire la ştiinţa limbii şi sarcinile lingviştilor din R.P.R. », expunerea docentei C. V. Gorşcova „Desvoltarea lingvisticii sovietice după publicarea lucrării lui I. V. Stalin « Marxismul şi problemele lingvisticii »", expunerea Prof. N. Pascu « Bazele de predare a limbilor străine în U.R.S.S. şi rolul lingviştilor în creşterea nivelului de predare a limbii ruse în R.P.R. », expunerea Prof. Văleanu « Despre terminologia tehnică » şi expunerea Prof. I. Vitner « Insemnătatea lucrărilor lui I. V. Stalin despre limbă pentru desvoltarea literaturii în R.P.R. ».

. . . . . .

După cum s'a mai semnalat, noua perioadă de desvoltare a lingvisticii române nu se remarcă prin apariţia unor lucrări de mare amploare în diferitele domenii ale lingvisticii române. Problemele de istorie şi de teorie a limbii s'au

[1] «Cum Vorbim», 1951, Nr. 1.

tratat până în timpul din urmă în articolele consacrate unor probleme minore, nu s'au întreprins lucrări mari, colective, cu toate că există pentru aceasta în R.P.R. cadrele ştiinţifice necesare. Ca exemplu, ne putem opri la studiul limbii române literare.

In decursul anilor 1950—1952, producţia lingviştilor români se reduce la un articol al lui I. Iordan « Limba lui Eminescu », la studiul semnat de F. Dimitrescu « Eminescu şi limba veche », la un articol al Prof. N. I. Barbu, « Observaţii asupra sintaxei lui I. Creangă », la un articol al lui I. Marin „Observaţii asupra limbii romanului lui Z. Stancu « Desculţ »" şi la un articol al Prof. G. Istrate « Eminescu şi limba populară » (numărul mare de teme legate de Eminescu se explică prin aniversarea în 1950 a 100 de ani dela naşterea poetului). La aceasta se poate adăuga articolul Prof. Al. Rosetti din Almanahul ştiinţific 1951 « Observaţii asupra limbii lui Dimitrie Cantemir din Istoria Ieroglifică ». Articolul lui J. Popper « Invăţătura stalinistă despre limbă şi problemele limbii noastre literare »[1] apare ca o încercare de generalizare.

Problema legilor interne de desvoltare a limbii, atinsă în articolul Prof. Al. Graur, nu are suficientă claritate şi argumentare [2].

Intr'o serie de articole, autorii tratează problema fondului principal de cuvinte, a formării cuvintelor şi a întrebuinţării lor.

Acad. E. Petrovici, în primul din articolele sale, vorbeşte despre desvoltarea neregulată a elementelor limbii [1], trăgând unele concluzii conform tezelor staliniste despre limbă.

Contrazicerile ortografiei române au dus la necesitatea înfăptuirii unei reforme ortografice.

. . . . . .

Discuţiile libere asupra acestor proiecte pot ajuta la realizarea reformei ortografice care va fi elaborată la un nivel ştiinţific superior şi însuşită de massele largi populare.

Nu poate fi trecută sub tăcere rămânerea în urmă în privinţa metodologiei cursurilor de lingvistică. Inafară de cursul Prof. Al. Rosetti — sus-menţionat — ziarul « Scânteia » remarcă cursul de « teorie a limbii » al Prof. Al. Graur, reproşându-i întrebuinţarea declarativă a epitetelor « idealist, metafizic, reacţionar » fără o adevărată critică marxistă a lingvisticii reacţionare, citarea largă a lui Saussure fără o necesitate specială şi fără a pune în opoziţie pe acest lingvist idealist cu ideile lingvisticii progresiste.

Sarcinile care stau înaintea lingviştilor români şi care nu sunt încă rezolvate, sunt formulate de Acad. E. Petrovici astfel: « alcătuirea unei gramatici descriptive şi normative a limbii române şi a unei gramatici comparative a limbii ruse şi române, alcătuirea dicţionarelor ruso-român şi româno-rus, editarea Dicţionarului Academiei R.P.R., a cărui tipărire s'a început de acum 40 de ani, alcătuirea şi editarea dicţionarelor în

[1] Invăţătura stalinistă despre limba şi problemele limbii noastre literare, în «Flacăra» din 16 Decembrie 1950.

[2] «Cum Vorbim», 1951, Nr. 2.

[1] « Cum Vorbim », 1951, Nr. 1.

două limbi — româno-maghiar şi maghiaro-român, româno-german şi germano-român — studierea dialectelor româneşti, maghiare şi germane (în Transilvania cel al Saşilor) şi a dialectelor ucrainene, slovace, cehe, sârbeşti, bulgăreşti, etc., reprezentate pe teritoriul R.P.R. ».

V. I. BORCOVSCHI, **Problemele sintaxei limbii ruse contemporane.** Sovietscaia Cniga, 1951, Nr. 7, p. 95 - 101.

Niciodată problemele gramaticii nu au pasionat atât de mult pe lingvişti ca în timpul din urmă, când I. V. Stalin, în genialele sale lucrări în domeniul lingvisticii, a indicat locul gramaticii în sistemul general al ştiinţei lingvistice şi i-a determinat în mod precis obiectul şi importanţa.

Articolul de faţă aduce în discuţia cercurilor lingvistice o serie întreagă de probleme din cele mai controversate şi mai noi în domeniul sintaxei limbii ruse. Aceste probleme V. I. Borcovschi le desprinde dintr'un număr de unsprezece articole, semnate de opt autori. V. V. Vinogradov semnează trei dintre ele:

1. « Bazele idealiste ale sistemului sintactic al Prof. A. M. Peşcovschi », 2. « Sintaxa limbii ruse de Acad. A. A. Şahmatov »; 3. « Noţiunea de sintagmă în sintaxa limbii ruse ». In articolele celorlalţi autori se desbat diferite chestiuni din teoria sintaxei.

Primul articol este al lui P. S. Popov « Gândirea şi propoziţia ». Recenzentul găseşte articolul lui P. Popov, cu toată insuficienţa şi fragmentarea expunerii, ca foarte util pentru lingvişti, deoarece indică diferenţa dintre categoriile logice şi gramaticale şi, în acelaşi timp, ajută la înţelegerea unităţii dialectice a limbii cu gândirea.

V. V. Vinogradov pune problema atitudinii faţă de succesiunea ştiinţifică, în domeniul gramaticii. Analizând lucrările Prof. A. M. Peşcovschi în acest domeniu, autorul ajunge la concluzia că lucrările acestui savant nu numai că nu corespund, dar se găsesc într'o esenţială contrazicere cu postulatele metodologice şi cu cerinţele ştiinţei lingvistice sovietice. V. V. Vinogradov supune unei analize critice prin prisma lingvisticii materialiste şi lucrarea capitală a lui A. A. Şahmatov, « Sintaxa limbii ruse ». Cauza insuccesului lui A. A. Şahmatov, V. V. Vinogradov o găseşte în greşitele teorii ale acestuia asupra mijloacelor de comunicare — şi în concepţia idealistă a lui A. A. Şahmatov, sub imperiul căreia nu poate rezolva problemele fundamentale ale sintaxei în conformitate cu istoria limbii. In articolul referitor la sintagma limbii ruse, V. V. Vinogradov, analizând mai multe lucrări din acest domeniu, ajunge la concluzia că această problemă nu este încă soluţionată.

V. P. Suhotin pune problema combinării de cuvinte, problemă de care, pe vremuri, s'a ocupat şi Lomonosov. C. A. Timofeev scrie despre tipurile principale ale propoziţiilor infinitive în limba rusă. N. S. Pospelov se ocupă de natura gramaticală a propoziţiei compuse, susţinând că părţile componente ale propoziţiei compuse nu pot fi tratate ca propoziţii separate de sine stătătoare, deoarece propoziţia compusă reprezintă un tot gramatical şi

logic. I. A. Popova semnează un interesant articol referitor la funcţiile şi structura compunerii propoziţiilor în limba rusă contemporană. Articolul lui S. E. Criucicov conţine un interesant material cu privire la existenţa în limba rusă contemporană a unor legături noi.

In concluzie, recenzentul găseşte că aceste lucrări reprezintă o valoare ştiinţifică reală pentru toţi acei care se interesează de problemele sintaxei limbii literare ruse.

V. A. NICOLSCHI, **Despre unele procedee de activizare a lucrărilor la limba rusă.** Ruschii iazîc v şcole, 1951, Nr. 6, p. 46—49.

O piedică pe care o întâmpină profesorii de limba rusă în clasele V—VII este aceea că nu toţi elevii îşi însuşesc deopotrivă materialul ortografic. Ţinând seama numai de lipsurile elevilor slabi, exerciţiile devin plictisitoare pentru elevii buni. Acestora din urmă li se pot da teme mai complicate. Astfel, dacă li se explică condiţiile pe care trebue să le îndeplinească un text pentru dictare, elevii avansaţi sunt în stare să întocmească texte bune. Asemenea teme constitue un gen de exerciţii complexe pentru elevii claselor superioare. Ca o formă de analiză sintactică, se poate folosi cu succes comparaţia a două propoziţii. Asemenea analize sintactice înviorează lecţia şi, bazându-se pe deprinderea analizei unei singure propoziţii, perfecţionează această deprindere. Sunt cu atât mai folositoare aceste analize, cu cât se multiplică mai mult deosebirile dintre propoziţiile propuse pentru comparaţie. Din punct de vedere metodic, este potrivit a se compara două propoziţii consecutive dintr'unul şi acelaşi text. Procedeul de comparaţie a propoziţiilor nu trebue să se confunde cu căutarea sinonimelor sintactice. Prin comparaţia propoziţiilor se însuşeşte bogăţia mijloacelor sintactice ale limbii literare, făcându-se abstracţie de semnificaţia lor stilistică.

Z. I. SIDOROVA, **Studiul lucrării lui I. V. Stalin «Marxismul şi problemele lingvisticii» în clasa a X-a a şcolii medii.** Ruschii iazîc v şcole, 1952, Nr. 4.

Ridicând problema împărţirii metodice a materialului ce va fi studiat cu elevii clasei a X-a a şcolii medii pe baza lucrării « Marxismul şi problemele lingvisticii », autoarea articolului precizează care sunt limitele între care vor fi cuprinse subiectele ce se desprind din capitolele respective.

Datorită unor precise indicaţii şi felului just în care au fost tratate problemele în cadrul fiecărei ore, materialul de faţă constitue un preţios ajutor şi în munca predării capitolelor respective la limba română.

Este deosebit de important faptul că ultimele două ore, din totalul celor zece ore, sunt rezervate analizei textelor din clasicii literaturii, texte care să dea elevilor posibilitatea de a înţelege măreţia limbii ruse.

O. V. SUVACA, **Despre rolul materialului intuitiv în predarea limbilor străine.** Innostranie iazîchi v şcole, 1952, Nr. 3.

In articolul acesta, autorul îşi propune să justifice necesitatea utilizării

largi a metodei intuitive în predarea limbilor străine.

El arată importanţa ei, atât în explicarea semnificaţiei cuvântului, mai ales pe treapta elementară a învăţământului, cât şi în însuşirea corectă a pronunţării cuvintelor. Rolul metodei intuitive este mai evident la predarea lecţiilor de gramatică, lecţii ce urmăresc exprimarea corectă a ideilor, concretizarea lor.

Articolul pledează de asemenea pentru îmbunătăţirea acestei metode în predarea limbilor străine în şcoli şi facultăţi.

RĂSPUNSURI CITITORILOR. *Ruschii iazîk v şcole 1951, Nr. 6, p. 92–95.*

Rubrica din numărul de faţă cuprinde şapte răspunsuri la întrebările puse de cititori.

Primul răspuns se referă la modul cum trebue explicate verbele de conjugarea întâia, care, din cauza vocalei din rădăcină, sunt confundate de elevi cu verbele conjugării a doua.

Al doilea răspuns priveşte sufixele unor categorii de verbe şi tratează despre verbele transitive şi intransitive.

Răspunsul al treilea explică amănunţit semnele de punctuaţie ale unui text care a fost dictat.

Al patrulea răspuns arată cum trebue înţeleasă expresia din programa analitică « Repetarea materialului în clasele elementare ».

Următorul răspuns indică felul cum trebuesc desvoltate temele din partea întâia a programei analitice dela titlul « Noţiunea de limbă ca cel mai principal mijloc de comunicare între oameni. Vorbirea. Propoziţia, cuvântul, sunetul. Intonaţia în propoziţie. Accentul logic ».

Răspunsul al şaselea explică dece în şcoală se predă mai întâi legătura cuvintelor din propoziţie şi apoi se trece la părţile principale şi secundare ale propoziţiei.

Ultimul răspuns arată de unde să se ia materialul (care lipseşte în manual) pentru tema: « Noţiuni elementare de sintaxă ».

Urmând exemplul revistei sovietice — revista noastră „Limba română“ îşi propune să deschidă în numărul viitor — aceeaşi rubrică şi în paginile sale.

BIBL[illegible]STRA"
SIBIU

Prețul Lei 2.—